

SAGNLANDET LEJRE

Årsrapport 2019

13/3
2020

SAGNLANDET LEJRE – landet du må udforske
Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

HKH Dronningen på privatbesøg i Kongehallen under opbygning. I april 2019 havde Sagnlandet Lejre fornøjelsen af besøg af sin protektor, HKH Dronningen, der over et par timer var bag kulisserne i Sagnlandets unikke kulturarvsprojekt: Genskabelsen af den største kendte halbygning fra Danmarks oldtid – en såkaldt "kongehal" fra 700-tallet, hvis arkæologiske forlæg blev udgravet i 2009 af Roskilde Museum kun 2 km fra Sagnlandet ved landsbyen Gl. Lejre. Ved besøget fik HKH Dronningen lejlighed til personligt at møde og tale med en udvalgt skare af de mange dygtige ildsjæle, der med hver deres faglighed bidrager til at genskabe Sagnlandet Lejres bud på, hvordan den tidligste kongemagts monumental byggeri i Danmark kan have set ud. Det var en uforglemmelig dag for alle parter. Her fik dygtige skovfolk, tømrere, billedskærere, smede, tekstilhåndværkere, ingeniører, arkitekter og arkæologer lejlighed til at fortælle om deres forskellige tanker, overvejelser og roller i projektet. Et projekt der er gjort muligt takket være donationer på i alt 75 mio. kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og Augustinus Fonden.

SAGNLANDET LEJRE – *landet du må udforske*

Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

I Sagnlandet Lejre venter 43 ha oplevelsesrigt natur- og kulturlandskab i hjertet af Nationalpark Skjoldungernes Land. Tag på tidsrejse gennem jægerstenalder, jernalder, vikingetid og 1800-tal og nyd de fritgående historiske dyreracer. Besøg de arbejdende historiske værksteder, Potteri og Dragtværksted og hyg med familien eller klassen i Båldalen med sejlads, hyggelige, historiske prøv-selv aktiviteter samt grillpladser.

SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings & Formidlingscenter
 Slangealléen 2 – 4320 Lejre
 Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk
 CVR-nr: 33247257

SAGNLANDET LEJRE er godkendt som formidlingspartner i Nationalpark Skjoldungernes Land

Indhold

SAGNLANDET LEJRE	6
Besøgstal	6
Gæsternes tilfredshed	7
ORGANISATIONSUDVIKLING	11
Den ny organisation 2020	15
MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION	15
Årsresultat 2019.....	18
Samfundsregnskab	19
SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet	19
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet	20
SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur.....	21
Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet	22
SAGNKONGERNES VERDEN – Et arkitekturhistorisk ikon for Nationalpark og Lejreområdet	23
Sagnkongernes Verden – kildegrundlag og formål.....	25
Produktion af dragter, husgeråd og billedskærerarbejder til Kongehalsmiljøet	27
Sagnkongernes Verden – organisation og samarbejdspartnere.....	33
1800-TALS SPISEHUS & AKTIVITETSOMRÅDE – nyt familieområde indviet i 2019	34
1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde – formål og historisk baggrund.....	35
1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde – organisation og samarbejdspartnere	36
Netværk og samarbejder for fremme af kulturturisme	37
Lejre Kommune og Sagnlandet Lejre – samarbejde om turistinformation	37
Projekt ”Istidsruten” – en oplevelsescykelrute gennem Nordvestsjælland.	37
Foreningen Vikingebuen.....	38
VisitFjordlandet:	38
Netværk og samarbejder for fremme af dannelse og læring	38
Sammenslutningen af Videnspædagogiske Aktivitetscentre i Danmark (VPAC)	38
Partnerskabsaftale mellem Allerslev Skole, Sagnlandet Lejre og Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland	39
Foreningen Historiske Værksteder	40
”Oplevelsesøkonomi” for studerende ved Natur- og Kulturuddannelsen, Professionshøjskolen Metropol	41
Ophør af partnerskabsaftale mellem Skoletjenesten – Videncenter for pædagogiske Læringsmiljøer og Sagnlandet Lejre.....	41
TAK TIL BIDRAGSYDERE M.FL.	42

2019 – <i>landet du må udforske</i> i ord og billeder	43
Formidling	44
Undervisning	49
Undervisningsforløb	49
Pædagogik	50
Skoleevalueringer – tilfredsanalyser af kvalitet og relevans	52
"Gaver til Guder" – nu fast undervisningstilbud i Sagnlandets Skoletjeneste	54
" <i>Historier på tværs af landet</i> " i samarbejde med " <i>Det fortællende teater</i> "	56
Partnerskab med Lejre Kommune om brobygning fra børnehavebarn til skoleelev	56
Forskning	57
Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation	57
De Historiske Værksteder – Potteri og Dragtværksted	57
Research og eksperimenter med fremstilling af prototyper af lerkar til Kongehallen	58
Formgivning af 1800-tals service til Sagnlandets historiske café " <i>Hvidesøhus</i> "	59
Fremstilling af neolitisk keramik til ny udstilling på Holstebro Museum	59
Projekt " <i>Velklædt i Vikingetiden</i> " – et rekonstruktionsprojekt i samarbejde med Nationalmuseet og Københavns Universitet	59
Kurser i historiske håndværk som plantefarvning og keramikfremstilling	60
Sagnlandets 14. Internationale jæger-samlertæft " <i>Athra Gathering</i> "	60
Rekonstruktion af hegnshus fra ældre romersk-jernalder afsluttet i 2019	61
Erhvervssamarbejder	62
Frivillige	63
Sagnlandet Lejres Venner	63
Frivillige historiske grupper og foreninger	64
CSR (Corporate Social Responsibility)	64
Samarbejder med velgørende organisationer	64
Bæredygtighed	65
Formålsparagraf	66
Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid	66
Mission: Jeg prøver og jeg forstår	66
Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse – Ansvar	67
Organisation	68
Protektor	68
Bestyrelse	68
Ledelse	68

Saglandet Lejres bestyrelse og direktør på kreativt visionsseminar Sonnerupgaard november 2019

Saglandet Lejres medarbejder stab ved personaleintro april 2019

SAGNLANDET LEJRE

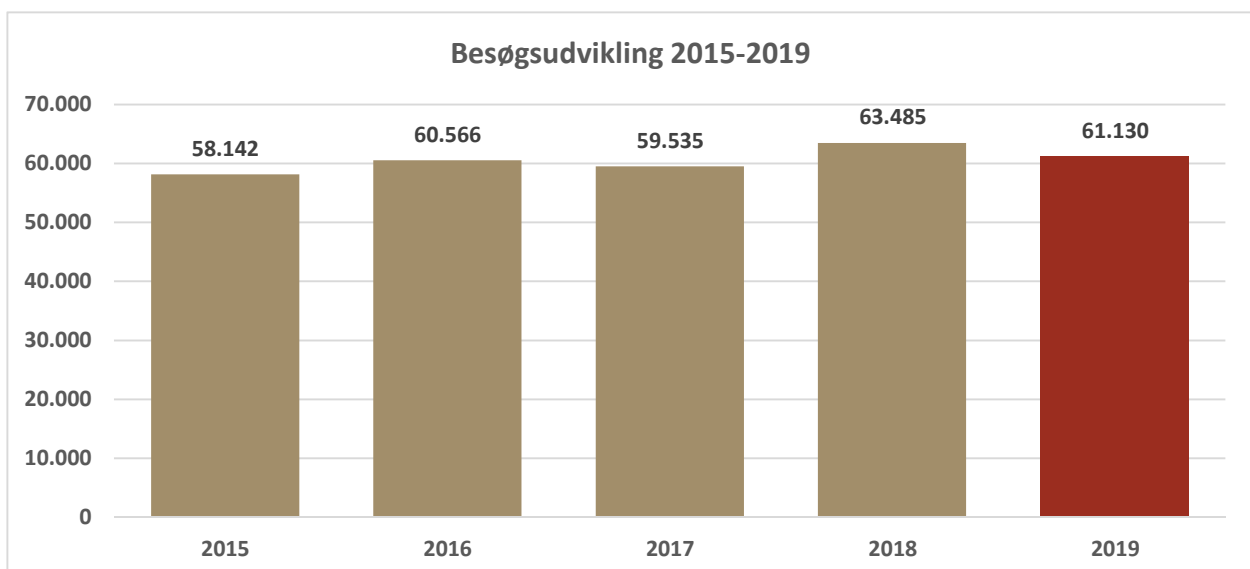
ÅRSRAPPORT 2019

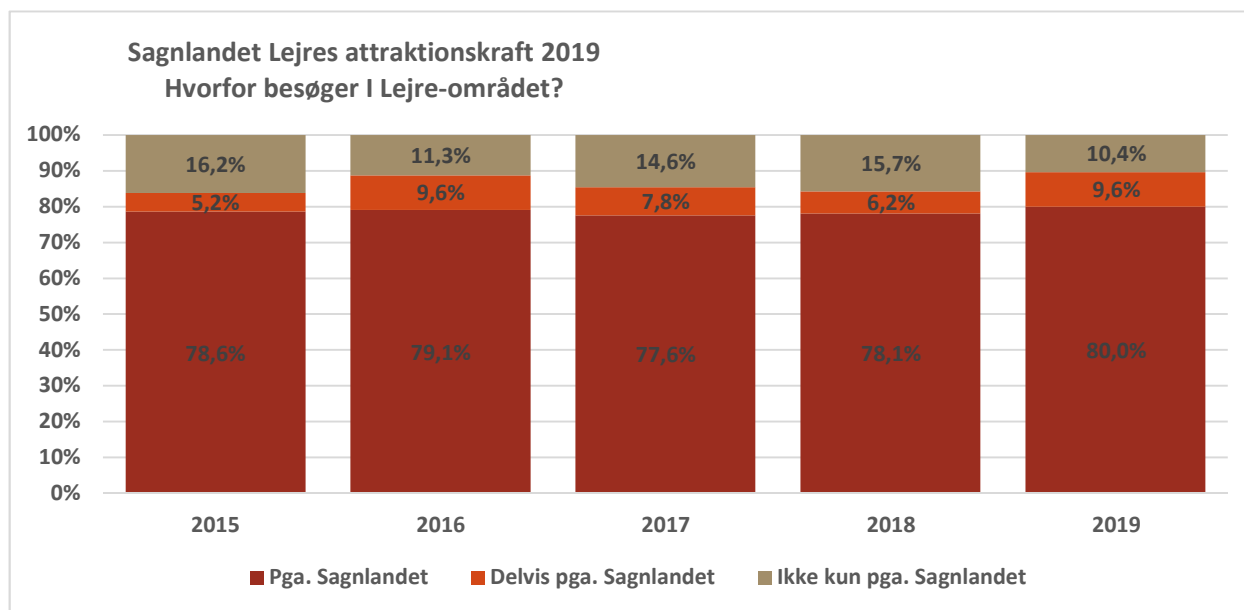
Besøgstal

I 2019 modtog Sagnlandet Lejre i alt 61.130 besøg. Det er en tilbagegang på 3,7% (-2.355 besøg) i forhold til året før. Tilbagegangen skyldes primært fald i besøgende familier/turister til de tre juleweekender i advent, hvor Sagnlandet efter tre års markant fremgang valgte at indføre en symbolsk entre på 25 kr. Det blev dels gjort for at øge bemanning og dels for at sikre indtjening, da seneste års besøgsfremgang betød lavere omsætning pr. gæst pga. kødannelse. I alt 2.361 gæster besøgte juleåbent i 2019 mod 6.646 gæster i 2018. Trods gæstefaldet til jul var juleomsætningen næsten uændret. Salg pr. gæst blev øget med en faktor 2,5 som følge af mindre kø ved julegavekøb og betalingsaktiviteter i de mange juleværksteder. En særdeles vådt efterår – det 7'de vådeste i DMIs vejrhistorie – gav nedgang i besøgstal i september og i efterårsferien i oktober. Til gengæld bød en solrig påske og en fin juli på besøgsfremgang.

Samlet besøgsudvikling indenfor Sagnlandets hovedmålgrupper i 2019 i forhold til 2018 ser således ud: Turist/familiebesøg 43.426 i 2019 mod 45.229 i 2018 (-4,0%). Skole/Institutionsbesøg 16.626 i 2019 mod 16.988 i 2018 (-2,1%). Erhvervsturismebesøg 1.078 i 2019 mod 1.379 i 2018 (-21,8%). Sidstnævnte tilbagegang var forventelig idet Sagnlandet pga. nybyggeri og renovering havde begrænset aktiviteter for firmaer til rundvisninger alene. Teambuilding og leje af mødefaciliteter var lukket ned.

Af samlet besøgstal udgjorde 92,5% (56.513) danske og 7,6% (4.617) udenlandske besøg. Til sammenligning var fordelingen danske/udenlandske besøg i 2018 henholdsvis 92,7% (58.837) danske og 7,3% (4.648) udenlandske besøg. Det er, som i resten af Danmark, tyskerne, der tegner sig for størst andel af Sagnlandets udenlandske besøgende med 25,9%. Herefter Frankrig med 11,4% og på 3'de pladsen USA/Canada med 11,2% fulgt af Belgien med 7,8% og Holland med 7,3%. Herefter besøgende fra Spanien, England og Italien, der udgjorde mellem 4-7%. Over 26 forskellige nationer besøgte Sagnlandet i 2019.

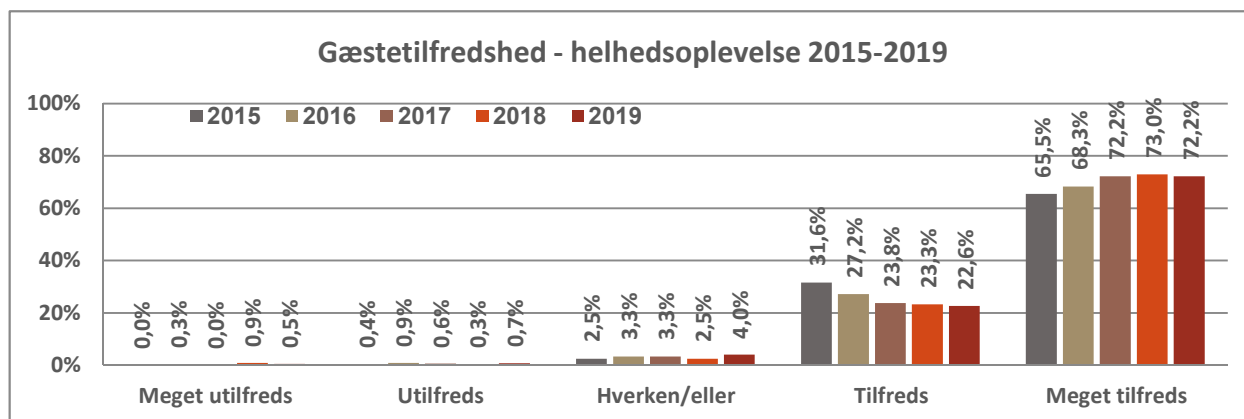
Sagnlandet Lejre var også i 2019 en stærk motor for at tiltrække besøgende til Lejre-området.

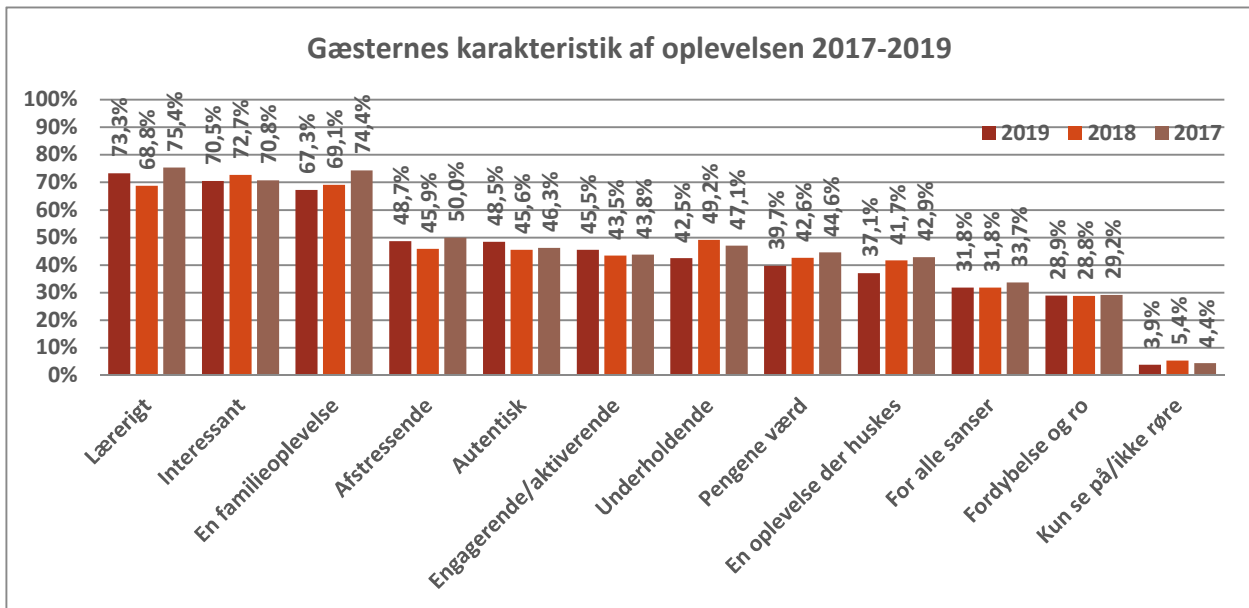
Hele 80% eller 4 ud af 5 besøgende oplyser, at de alene kom til Lejre for at besøge Sagnlandet Lejre og knap 10% oplyser at de kom delvis pga. Sagnlandet Lejre. Sagnlandet har med andre ord i sig selv en stærk "attraktionskraft", der udløser besøg og turisme i området.

Gæsternes tilfredshed

Sagnlandet måler hvert år gæsternes tilfredshed med besøg, personalets service, faglige viden, initiativ til dialog mv. ud fra en fast spørgeramme for at følge udvikling og evt. tilpasse aktiviteter på baggrund af gæsternes udsagn. Det sker via daglige spørgeskemaanalyser. Gæsterne kan kvalitativt udtrykke deres tilfredshed på en skala fra 1 – 5, hvor 1 repræsenterer "Meget tilfreds" og 5 "Meget utilfreds". Desuden analyseres hvorfor og hvorfra gæsterne kommer, om de overnatter i området mv. Analyserne bidrager til at optimere og fokusere Sagnlandets service og markedsføringsindsats.

Gæsternes tilfredshed med helhedsoplevelsen er fortsat stabil og på højt niveau. I 2019 er 94,9 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds" med helhedsoplevelsen af besøget. I 2018 var tallene 96,3 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds". Det beskedne fald skyldes formentlig de store ombygningsprojektor i det mest populære børnefamilieområde "Båldalen", der først blev færdiggjort til højsæson 1/7 2019. Hertil kom lukning af visse publikumsveje pga. det store kongehalsbyggeri, der afsluttes i 2020. Omvendt var kun 1,2 % "Utilfreds"/"Meget utilfreds" med helhedsoplevelsen af et besøg, hvilket er samme niveau som i 2018.

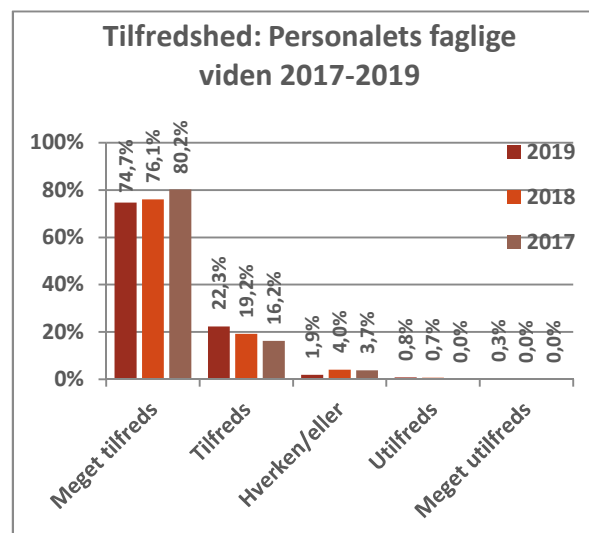
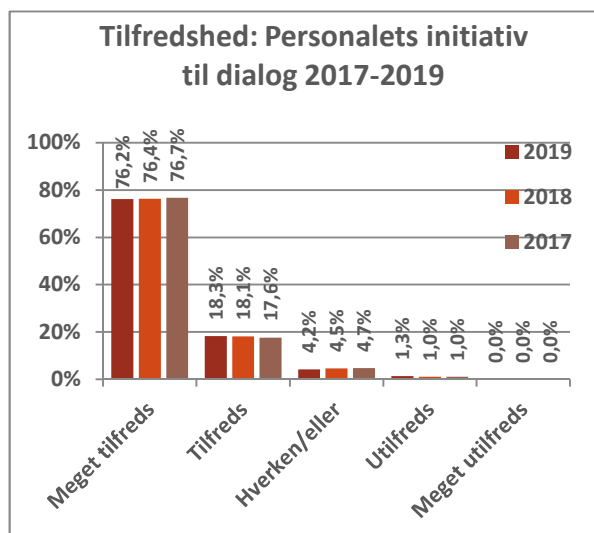
Gæsterne karakteriserer deres oplevelse og udbytte af besøget ved at tage stilling til en række udsagn og vælge et eller flere, som de synes passer bedst. Som videnspædagogisk aktivitetscenter med driftstilskud fra Undervisningsministeriet er det glædeligt, at de tre udsagn "Lærerigt", "Interessant" og "En familieoplevelse" fortsat ligger sikkert i top 3 blandt de 12 udsagn, som gæsterne kan vælge mellem. Knap 3/4 af alle gæster finder disse tre udsagn kendetegnende for netop deres oplevelser i Sagnlandet Lejre.

Sagnlandet Lejre er en sæsonarbejdsplads med mange studerende fra universiteternes museumsfaglige uddannelser og professionshøjskolernes lærer- og formidleruddannelser, hvortil kommer unge med håndværksmæssig baggrund. Derfor har Sagnlandet løbende personaleudskiftning. Som led i kvalitetssikring af formidling og undervisning gennemfører Sagnlandet hvert år et større introforløb for såvel nye som gamle formidlingsinstruktører som optakt til den ny sæson.

I 2019 bestod formidlingskorpset af 25 formidlingsinstruktører, heraf 11 nyansatte, med forskellig baggrundsviden, uddannelse og kunnen. Kompetenceforløbet er med til at klæde nye formidlere på til de kommende opgaver. Omdrejningspunkt i kompetenceforløbet er "*Det gode eksempel*" i både undervisning og formidling. I 2019 tog kompetenceforløbet afsæt i undervisningsforløb i 1800-tals husmandsmiljøet "*Krikkebjerg-huse*". Her fik Sagnlandets nye formidlere indsigt i et velstruktureret skoletjenesteforløb, et læringsrum, dialogbaseret undervisning, den gode service, et øjenvidne i dragt og rolle, historisk værkstedsarbejde og den gode fortælling samtidig med, at de blev sat i arbejde med fortidens gøremål. Bl.a. skulle de selv indtage elevens rolle. Alt dette skabte forhåndsviden hos de nye formidlingsinstruktører, der sidenhen kunne sættes i spil, uddybes, forklares og forstås gennem opfølgende forløb i form af teoretiske oplæg om formidling og undervisning.

I forhold til de erfarne formidlere fra tidligere sæsoner, blev der i 2019 igangsat en proces ved genansættelse. Her tilvejebragte udviklingssamtaler gensidig afklaring om årets forventninger og rammer for at sikre yderligere dygtiggørelse af erfarne kollegaer, hvis erfaringer, gejst og gode eksempler er vigtigt i oplæringen af de nye formidlingskollegaer.

Et fælles personale dag for samtlige ansatte gav kendskab og indsigt i Sagnlandet Lejre som institution ved: at møde direktøren for at høre om arbejdspladsens mission og visioner, at blive bekendt med de forskellige miljøer og afdelinger, at blive mødt med god formidling, imødekommenhed og god service og ikke mindst at lære hinanden at kende som kollega. Alt sammen indsatser der bidrager til sikre gode relationer til arbejdspladsen og for at skabe medejerskab og arbejdsglæde. Alle nyansatte har desuden modtaget førstehjælp kursus via Sagnlandets faste Falck abonnement.

Daglige briefinger før og efter undervisning har skærpet den pædagogiske praksis og opmærksomhed hos alle formidlingsinstruktører. Følrdninger blev også i 2019 sat i værk for at nye formidlere først kunne observere og efterfølgende selv afprøve og gennemføre egen undervisning og formidling med en erfaren mentor ved sin side. Følrdningen blev udvidet til at omfatte bagvagsordningen. Den består af en "standby instruktør", der ved sygdom, togforsinkelser mv. kan træde ind ved mandefald i undervisnings- og formidlingsaktiviteter. De beskrevne tiltag har i 2019 afspejlet sig i kompetente kolleger, der har ejerskab over Sagnlandet, er medtænkende, opfindsomme og ansvarsfulde. De ressourcekrævende og kompetenceopbyggende introforløb er således vigtige for høj gæstetilfredshed. I 2019 er det glædeligt at konstatere, at kvaliteten af instruktørernes formidling fortsat opleves som høj af gæsterne. I 2019 udtrykte 94,5 % af gæsterne, at de var "Tilfreds/Meget tilfreds" med personalets evne til dialog (2018; 94,5%), mens personalets faglige viden scorede 97,0 % "Tilfreds/Meget tilfreds (2018; 95,3 %). Et par citater fra de kvalitative kommentarer kan supplere de kvantitative bedømmelser:

"Den bedste museumsoplevelse i DK - overhovedet! Kan måle sig med de bedste udenlandske museer!"

Par uden børn, Nibe

"The iron Age village & Mesolithic area. Especially, speaking with animators and family which live in the celtic village, it was really wonderful!. Your work is amazing. Perfect! We hope that your adventure will be continued for over many many years! We wanted to visit you because you are one of our inspirations to built an open-air museum and celtic village in south of France: Randa Ardesca, Archéosite D' Ardèche."

Par uden børn, Frankrig

"Jeg har været her et par gange og hver gang bliver jeg imponeret over personalet. Altid gode til at fortælle og med indlevelse."

Børnefamilie, København.

I 2019 er sidste års arbejde med udarbejdelse og redigering af eksisterende procedurer, vejledninger og instruktioner for undervisningsforløb og andre vagtfunctioner fortsat og lagt på Sagnlandets online-vagtplan, Lessor Workforce. Dette arbejde har forbedret intern kommunikation mellem områdeansvarlige og formidlingsinstruktører om de pædagogiske, logistiske og organisatoriske forhold, som stramme tidsrammer for hvert undervisningsforløb stiller krav til.

Sagnlandets grundige oplæring slår igennem i de forskellige skriftlige evalueringer fra skoler og institutioner. Et par citater fra forskellige typer undervisningsforløb og klassetrin gennemført i forskellige historiske miljøer kan illustrere udbyttet:

"Historiefortællingerne var gode, fangede alle aldre. Perfekt med de forskellige små aktiviteter så børnenes fokus var let at holde, når der var skift imellem de forskellige aktiviteter."

Pædagog med børnegruppe op til 8 år på forløbet "Forår og påske i gamle dage"

"Den personlige kontakt til børnegruppen men også det enkelte barn. At man er vedholdende mod at holde rammen, og selv er gode rollemodeller der bliver i deres roller."

Lærer med blandet børnegruppe på 4-dages lejrskole i Vikingetiden

"Omvisernes evne til at fortælle så børnene forstod det."

Lærer 1. klasse på forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

"Roligt tempo. Skafti + kone var gode historiefortællere og gjorde det spændende."

Lærer 2. klasse på "En dag i Jernalderlandsbyen Lethra"

"De forskellige baser med aktiviteter. Tempoet (roen) Rollelegen: Hilsen sætter forestillingslegen i gang og får hurtigt børnene engageret. Forventningen om at selvfølgelig deltager man - smager m.m. virker rigtig godt og får børnene ud af starthullerne."

Lærer 2. klasse på forløbet "En dag som viking"

"Instruktørernes skuespil virker godt. Aktiviteterne var passende for aldersgruppen. Roligt tempo."

Lærer 3. klasse på forløbet "De første jægere"

"Jeres medarbejdere var så gode til at optage børnene - de var rigtig glade for at være her og vil tilbage med deres forældre."

Lærer 3. klasse på forløbet "Fra istidsjægeren til de første skovhuggere"

"Arbejdsfordelingen og samarbejdet omkring opgaverne. Accepten af at give plads til hinanden og respekten for stedet (det kom op ad dagen), Forståelse for at livet kan leves mere simpelt - og væk fra deres normale vaner og hverdag!"

Lærer 4. klasse på forløbet "En dag som viking"

"Vi havde en rigtig god dag. Vi har kunne arbejde med nysgerrighed, vedholdenhed, samarbejde og refleksion."

Lærer 5. klasse på forløbet "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"Alsidigheden i aktiviteterne, overraskelsen ved ikke at vide hvad det næste på programmet var (for børnene), fravær af ure + mobiltelefoner, brug af redskaber og teknikker fra vikingetiden, fritidsleg i både/sø/landskabet. Det simple liv. Børnene var børn."

Lærer 5 klasse på 3-dages lejrskole i Vikingetiden

"Pigerne var glade for at klædes på. Men generelt en god blanding af fortælling og praktisk erfaring med historien. I havde en fantastisk evne til at fange dem og få alle med."

Lærer 6. klasse på forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

"Elevernes arbejdsfællesskab - god balance mellem information/instruktion - opgaver & leg til sidst - nærværende instruktører."

Lærer 7. klasse på forløbet "Leg og fortælling i gamle dage"

ORGANISATIONSUDVIKLING

Siden 2017 har Sagnlandet Lejre arbejdet aktivt med udvikling af hele organisationen med fokus på øget samarbejde på tværs af afdelinger. Det er sket gennem interne personaleseminarer og evalueringer samt ved eksterne konsulentforløb. Baggrunden er, at Sagnlandet gennem årene er vokset til en langt større arbejdsplads. I 2019 havde Sagnlandet ikke mindre 102 ansatte på lønninglisten, heraf 23 fastansatte, hvoraf 7 i fleksjob. Samlet set udgjorde bemanningen i 2019 i alt 35,9 årsværk.

I 2019 fortsatte den organisatoriske udviklingsproces, der efter bestyrelsens godkendelse i december 2019, resulterede i en ny organisation og ledelsesstruktur. Den ny organisation blev udmeldt og implementeret medio januar 2020 ved et stort personalemøde, der var varslet medio december 2019. Forud var i 2019 gået en række evalueringer og analyser i større og mindre personalegrupper samt i bestyrelsen. Ved den årlige sæsonevaluering primo oktober for sæson- og fastansatte blev der f.eks. arbejdet kreativt med kæmpestore mind-maps tegnet på gulvet med afsæt i nøgleord som "Sagnlandet", "Organisation", "Samarbejde", "Service", "Formidling" og "Undervisning". Her fik alle medarbejdere mulighed for frit at associere og nedfælde deres tanker på disse begreber og bygge videre på hinandens udsagn og refleksioner. Mind-map metoden er god til at få et hurtigt, ikke styret overblik over, hvad medarbejderne tænker, når de forholder sig til sådanne åbne overskrifter/nøgleord.

Sæsonevalueringen blev fulgt af et daglangt medarbejderseminar ultimo oktober for alle fastansatte, de sæsonansatte områdeansvarlige og samarbejdsudvalget, der også omfatter sæsonansatte formidlingsinstruktører. Temaet for seminaret var Sagnlandets "Kerneopgave", der i fællesskab blev defineret ved hjælp af et udviklings- og procesmateriale produceret af Kommunernes Landsforening (KL). KL's materiale omfattede bl.a. illustrative videoer, hvor skuespillere gennemspillede forskellige arbejdssituationer. De viste de udfordringer, som en arbejdsplads kan opleve, når mange fagligheder ikke har samme opfattelse af hvad den centrale kerneopgave er, som arbejdspladsen er sat til at løse. Tilsvarende illustrerede videoerne, hvad der sker, når en arbejdsplads forskellige faggrupper ikke har fornøden indsigt/forståelse for de øvrige fagligheders bidrag til den bedst mulige løsning af "kerneopgaven". I en kommunes tilfælde er kerneopgaven "at skabe værdi for borgerne".

De grundlæggende krav til en kerneopgave er derfor, at den af alle faggrupper skal opleves som én fælles opgave, hvori alle faggrupper og funktioner kan se sig selv og betydningen af deres daglige bidrag i. Kerneopgaven skal endvidere omfatte alle brugere/kunder, som virksomheden skal gøre en forskel for.

I Sagnlandet Lejre udmundede dette spændende gruppearbejde på tværs af alle afdelinger og arbejdsfunktioner i en fælles kerneopgave, vi har sammenfattet således:

"At tilbyde en fantastisk tidsrejse i indbydende og smukke rammer, hvor gæsterne sammen kan udforske historien gennem gode, nærværende og underholdende oplevelser udviklet på fagligt grundlag."

Kerneopgaveseminaret blev fulgt af et personaleseminar primo november med temaet "Arbejdsgangsanalyser". Deltagerkredsen var nu afgrænset til ledelsen, mellemledere samt en særlig organisationstaskforce på 8 medarbejdere. Sidstnævnte var udvalgt af direktøren på tværs af afdelinger og arbejdsfunktioner. Arbejdsgangsanalyser bruges til at kortlægge og analysere arbejdsprocesser i en virksomhed med henblik på forbedring og optimering. I arbejdsgangsanalysen defineres og beskrives alle trin og aktører, der indgår i arbejdsprocessen fra start til slut. Analysearbejdet skaber grundlag for at forstå og visualisere en nuværende praksis for efterfølgende at kunne forbedre den på kvalificeret vis.

På seminaret blev i fællesskab arbejdet med to ydelser/produkter: "Fortidsfamiliehåndtering" og "Juleåbent" hvis hidtidige arbejdsgange blev kortlagt. De to eksempler tjente til at skabe en fælles forståelse af, hvor mange led, processer og medarbejdere fra forskellige afdelinger/funktioner, der skal kommunikere og spille optimalt sammen for at sikre en så smidig og enkel arbejdsproces som muligt. Arbejdsgangskortlægningen gør det samtidigt klart, hvor der ligger overflødige aktiviteter, u hensigtsmæssige overgange, tidskrævende procedurer, usikre skift eller andre problemer i den eksisterende måde at gøre tingene på. Resultatet er et samlet overblik, der viser, hvor der er processer/led gennem organisationen, som med fordel kan forenkles, minimeres, udelades og/eller standardiseres. Med virkning for 2020 er processen "Fortidsfamiliehåndtering" på den baggrund nu ændret markant.

Lige efter "Arbejdsgangsanalyse-seminaret" drog den særlige organisationstaskforce på 8 medarbejdere på tredages internat. Fra et helikopterperspektiv arbejdede taskforcen videre med de mange personaleinput. Både dem fra 2019 og de foregående års indsamlede erfaringer med organisationens stærke og svage sider, som de er blevet kortlagt gennem interne og eksterne evalueringer, arbejdstidsanalyser, analyser af mødestrukturer mv. På internatet blev der i fællesskab defineret 5 "dogmeregler", som en ny og ændret organisation skulle efterleve for at sikre optimal økonomi og ressourcestyring. De 5 dogmeregler lyder:

- **Økonomi:** Penge skal følge produkter, så produktionspris, ressourcestræk og salgspris kan optimeres.
- **Kunder:** Sagnlandet har tre primære produktaftagere: Frie gæster, Skoler og Grupper. Alle produkter der udvikles skal være relevante for og prismæssigt matche disse gruppers behov og købekraft.
- **Salg:** Køb og salg skal være nemt og bekvemt – for både kunder og for medarbejdere. Produkter skal derfor være standardiserede, skalerbare og digitalt book-/og betalingsbare i videst muligt omfang.
- **Viden:** Faglige fyrtårne i form af områdeansvarlige for Sagnlandets forskellige historiske miljøer skal understøttes administrativt. Det skal sikre tid til udvikling, research og eksperimenter for Sagnlandets forskningsbaserede formidling og undervisning og frigøre tid for den vigtige oplæring af nye formidlingsmedarbejdere gennem mesterlære. Det vil sige, at de faste områdeansvarlige skal være mere i marken og optræde som rollemodel for, hvordan mødet med gæsterne skal ske.
- **Drift:** Vedligehold og håndværk skal samles i én afdeling for at sikre effektiv ressourceudnyttelse. I vinterhalvår skal fokus primært være på vedligehold og i sommerhalvår primært på drift/servicering af Sagnlandets historiske miljøer og praktisk understøttelse af afvikling af årets sæsonprogram.

På taskforcegruppens internat blev dogmereglerne efterfølgende lagt til grund for drøftelser af mulige modeller for en hensigtsmæssig organisationsstruktur. Modelernes styrke kunne nu vurderes ud fra, hvordan hvert enkelt organisationsforslag sikrede, at beføjelser og ansvar bedst muligt understøttede de 5 dogmeregler. Samtidig skulle forslagene sikre entydige kommandoveje gennem hele organisationen for at sikre optimal udnyttelse af alle ressourcer – både økonomiske og menneskelige – til fælles gavn for hele Sagnlandets brede virke.

Taskforcegruppens tanker og ideer indgik herefter i direktørens forberedelse af struktur og oplæg for næste trin i udviklingsprocessen – et todages internat og visionsseminar med bestyrelsen. Her blev der sat fokus på samspillet ”organisation-produkt-salg” og udvikling af Sagnlandet Lejre til ”ver.2.0”, så Sagnlandet organisatorisk og brandingmæssigt står godt rustet til åbning af den nye attraktion, Sagnkongernes Verden i 2020, med forventet øget besøgstal.

Bestyrelsens visionsseminar løb af stablen medio november. På seminaret bidrog tre bestyrelsesmedlemmer samt direktør med individuelle oplæg, der på forskellig vis forholdt sig til de muligheder, krav og udfordringer som åbningen af Kongehallen giver. De forskellige oplæg blev fulgt af workshops i grupper med efterfølgende fremlæggelser og drøftelser i plenum. De forskellige oplæg skal kort præsenteres her.

Direktør Lars Holten indledte med oplægget ”Sagnlandet version 1.0 skal transformeres til version 2.0”. Det gav et historisk overblik over Sagnlandets udvikling siden hans tiltræden i år 2000 og de opnåede resultater på baggrund af to tidligere visionsseminarer i hhv. 2005 og 2007. Lars Holten kom ligeledes med en sammenfatning af de mange forudgående interne og eksterne analyser og personaleseminarer ledsaget af et forslag til organisatorisk udvikling af Sagnlandet Lejre, som indgik i bestyrelsens drøftelser.

Bestyrelsesmedlem Asger Høeg bidrog med oplægget ”En ny attraktion gennemlever 4 kritiske faser”. Med over en menneskealders erfaring som direktør for – og udvikling af – Experimentarium i København understregede Asger Høeg den vigtige organisatoriske balance mellem bestyrelse og ledelse, samt de fire vigtige faser som Sagnlandet Lejre med åbning af Kongehallen skal gennemleve de kommende år. De fire faser omfatter: Fase 1 – Opbygningsfase. Den løber frem til Kongehallens åbning 29. maj 2020. Fase 2 – Startfase. Her tages de nye faciliteter i brug for første gang. I denne fase bør der etableres et særligt organisatorisk beredskab, der kan håndtere de mange uforudsete udfordringer, der uvægerligt opstår i den første driftsperiode med helt nye rammer. Fase 3 – Normaliseringsfase. Når alle ”børnesygdomme” er håndteret kan man vende tilbage til sin normale organisationsopbygning, der bør rumme 4 afdelingschefer til aflastning af direktøren: Udviklingschef, Driftschef, Markedsføringschef samt Administrations- & økonomichef. Fase 4 – fasen hvor nyhedens interesse falder. Her kan besøgstallet øges ved hjælp af særudstillinger og –arrangementer i de nye rammer, ligesom der kan arbejdes med tilbagevendende aktiviteter for fastholdelse af gæster i form af ”Traditioner”. De kan f.eks. opbygges omkring diverse højtider, midsommersolhverv mv.

Bestyrelsesmedlem Carsten Rasmussen bidrog med oplægget ”Vores sted”, der er en anderledes kommunal brandingstrategi, der lægger vægt på OPP (Offentlig-Privat-Partnerskab). Som borgmester med mange års politisk erfaring fremhævede Carsten Rasmussen betydningen af strategiske samarbejder samt brugerinddragelse for at sikre ejerskab i forhold til opbygning af fælles brandforståelse og strategisk udvikling i overensstemmelse med brandet. I Lejre Kommune har man erkendt, at det allervigtigste for borgerne er: Naturen – det gode liv på landet – tæt

på storbyen. Hertil kommer vigtigheden af fællesskaber, frihed og frirum og at kommunen bygger sit brand, strategi og udvikling op med udgangspunkt i kommunens stedbundne ressourcer. På samme vis skal Sagnlandet Lejre have grundlæggende forståelse af sit publikum, både det nuværende og potentielle. Ligeledes er det vigtigt med indsigt i, hvordan publikum opfatter Sagnlandet Lejre. Denne forståelse skal danne grundlag for opbygning af en stærk og troværdig kernefortælling om Sagnlandet Lejre, hvor der skal være ensartethed og overensstemmelse med det, der fortælles og det, der reelt foregår, og som publikum oplever.

Bestyrelsesmedlem Dorte Kiilerich bidrog med oplægget "Destination Sagnlandet Lejre – hvorfor tænke og agere som mini-destination". På baggrund af mange års erfaring med turismeudvikling i Danmark og Udlandet, herunder som direktør for VisitDanmark, fremhævede Dorte Kiilerich, at en "destination" skal have en klar og stærk profil for at fungere som "epicenter" for turismeudvikling. En destination skal bl.a. karakteriseres ved en let forståelig geografi i kombination med en autentisk og interessant fortælling.

En attraktion som Sagnlandet Lejre kan – med Kongehallen som epicenter – rent faktisk komme til at fungere som en "mini-destination" i sin egen ret. Men det forudsætter strategisk og udviklingsmæssigt fokus på en lang række faktorer både inden- og udenfor Sagnlandet Lejre. På de interne linjer, skal der arbejdes bevidst med de fysiske rammer, med brand og værtskab og med kundeoplevelse gennem varer, aktiviteter og oplevelser. Alt skal støtte op om den særlige autentiske mini-destinationsprofil, som vi ønsker at opbygge. Det er ligeledes vigtigt at have øje for, at gæsten selv skal opleve at være med til at iscenesætte sit besøg.

På de eksterne linjer er det vigtigt med fokus på samarbejder og Sagnlandets samspil med områdets særlige historie, andre aktører og andre turisme oplevelser. Det skal sikre, at gæsterne oplever, at de kommer til en sammenhængende og integreret turistdestination. Her er det vigtigt, at vi både arbejder for at gøre Sagnlandets og Lejreområdet oplevelser levende og interessevækkende, så mange aktører vil udbrede kendskabet til mulighederne.

Det handler om at skabe mange og forskellige typer ambassadører, der som historiefortællere via deres netværk understøtter minidestinationens brand og troværdighed. I den forbindelse skal Sagnlandet Lejre være skarp på sit brand og sin fortælling, der samtidig skal tilpasses et lokalt, et nationalt og et internationalt niveau. Der skal formuleres en unik brandfortælling, som kun "Kongehallen" kan være afsender af. Sidst, men ikke mindst, skal vi tænke i forretningsmodeller og konceptudvikling, der giver krydssalg og mersalg i samarbejde med eksterne partnere indenfor overnatning, transport, bespisning og shopping. Vi skal gøre det let og attraktivt at være gæst i Sagnlandet og i Lejreområdet, hvor alle aktører skal bidrage til at spille hinanden stærkere.

Det todages visionsseminar og drøftelserne i bestyrelsen var særdeles frugtbare. Her blev bl.a. tilvejebragt grundlag for fastlæggelse af besøgs-mæssigt udviklingspotentiale, når Kongehallen åbner. Visionsseminarets anbefalinger blev lagt til grund for direktørens budgetlægning og udformning af ny organisation fra og med 2020. Et år, der bliver en milepæl i Sagnlandet Lejres lange historie med officiel åbning af Kongehallen 29. maj 2020. Det bliver en enestående begivenhed som kulmination på 10 års fundraising-, projekterings- og bygningsarbejde, hvor Sagnlandets protektor, Hendes Majestæt Dronningen, har givet tilsagn om deltagelse i.

Den ny organisation 2020

Resultatet af organisationsudviklingsarbejdet er i januar 2020 resulteret i en ny organisation. Sagnlandet Lejre har udvidet sin ledelse fra kun at bestå af Direktør og Driftschef og et større antal mellemledere til en organisation med Direktør understøttet af direktionsassistent og fem afdelingschefer. De har nu personale-, ledelses- og økonomiansvar for følgende afdelinger, hvoraf 4 er nyoprettede: Økonomi- & Administrationsafdeling (ny). Kommunikations- & Salgsafdeling (ny, hvorunder områderne Butik og Cafe er samlet). Udviklingsafdeling (ny). Publikumsafdeling (ny, hvorunder områderne Båldal, Oldtidsområde, Vikingeområde, Landboområde, Potteri og Dragtværksted er samlet). Driftsafdeling.

MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION

Sagnlandet Lejre arbejder løbende med at skabe positiv opmærksomhed omkring sit alsidige virke. Herved bidrager Sagnlandet med positiv opmærksomhed om Lejre Kommune og Region Sjællands unikke kulturhistoriske værdier og oplevelsesmuligheder for kulturturister, børnefamilier, skoler og institutioner, der ønsker at kombinere leg og læring med aktive natur- og kulturoplevelser.

Den aktive PR-indsats omfatter trykte og sociale medier, digitale platforme og samarbejder med medieaktører. Afhængigt af medie- og målgruppe vinkles og skrives historierne forskelligt for at nå så stor en del af Danmarks befolkning som muligt. Målet er at styrke befolkningens interesse for kulturhistorie i almindelighed og kendskabet til Sagnlandet Lejres kulturhistoriske arbejde og aktiviteter i særdeleshed. Det skal sikre, at Sagnlandet er "top of mind", når familier og turister skal vælge mellem dagens mange eksisterende kultur- og oplevelsesbud.

I 2019 har Sagnlandets Lejre udsendt i alt 28 journalistisk bearbejdede pressemeddelelser. Af disse var de 18 generelle pressemeddelelser om Sagnlandets virke og aktiviteter sæsonen igennem. De er udsendt til en bred vifte af medier. De resterende 10 var specifikt vinklede historier og pitch, der kun blev sendt til udvalgte medier indenfor tryk, online- og flow-tv medier. Disse medier får således "foræret" en særlig historie. Et eksempel fra 2019 på en sådan særlig vinklet historie, er samarbejdet med TV2Lorry, som resulterede i tre separate historier: Én bestod af et kort tv-indslag omkring sommerens seks ugers åbent "kom med bag kulissen" i Kongehalsbyggeriet. En anden udmundende i et længere indslag på 15 minutter til TV2Lorrys søndagsmagasin om byggeriet af Kongehallen. Det blev sendt første gang i august 2019 og er siden genudsendt.

Den tredje historie fokuserede på Sagnlandets nyrenoverede aktivitetsområde, Båldalen med nye 1800-tals robåde og nyrestaureret cafe i det historiske Videsøhus. Dette indslag blev sendt live direkte fra Sagnlandet Lejre fredag den 2. august, hvor indvielsen blev fejret med Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde, der stod bag den generøse donation, der havde gjort renoveringerne mulige.

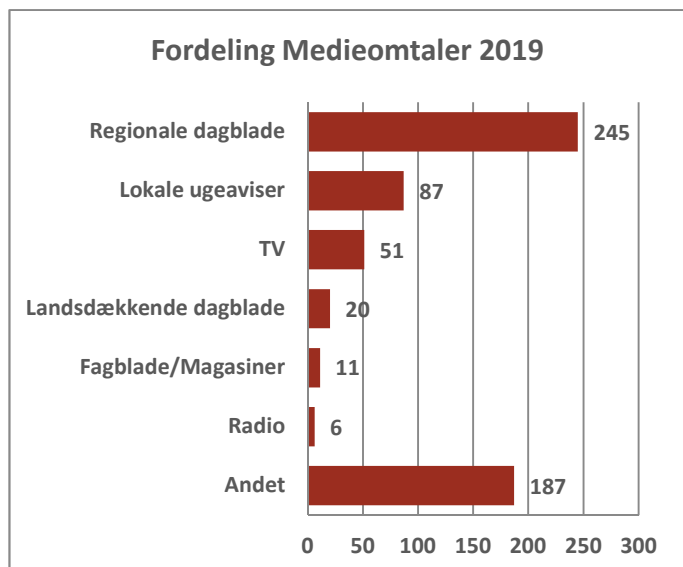
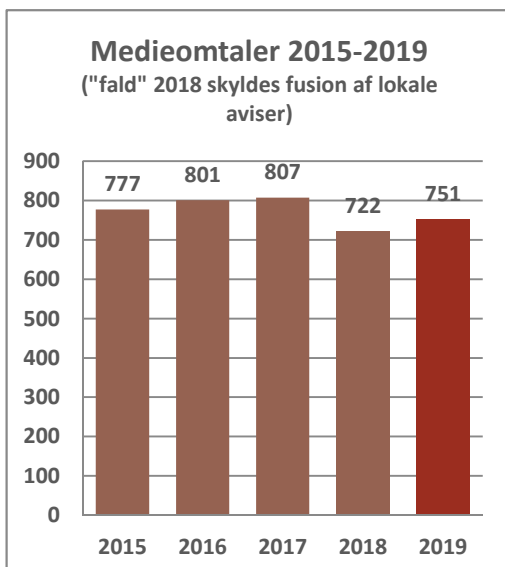
Andre eksempler på pressehistorier udsendt i 2019 med eneret for specifikke medier er artiklen omkring Kongehalsbyggeriet og sommerens "åbent-byggeplads". Den blev lavet i samarbejde med freelance journalist Judith Betak, hvis artikler er bragt i regionale dagblade landet over. Det arkæologiske fund i august 2019 af et halkompleks fra 700-tallet ved Erritsø, en halv times kørsel fra Jelling, gav anledning til et samarbejde med Vejlemuseerne om fundets betydning for vores forståelse af de store haller konstruktion og overordnede tanker om kongemagtens udvikling i Danmark. Disse pitch resulterede både i historier på tryk, online og flow tv og er pitchet som en del af kommunikationsstrategien for projekt "Sagnkongernes Verden".

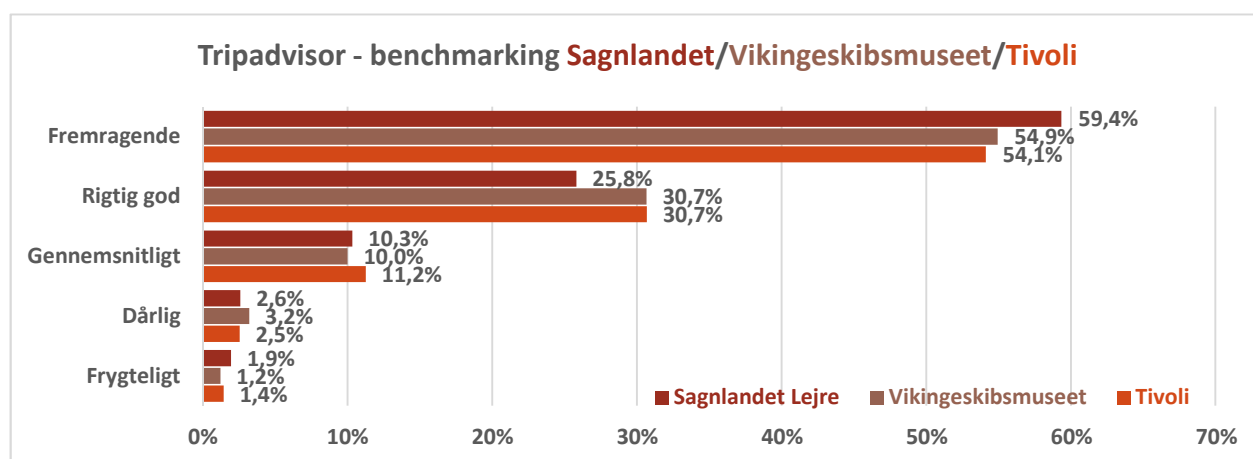
Byggeriet af Kongehallen i Sagnlandet, i kombination med den omfattende videnskabelige research som Sagnlandet har stået i spidsen for sammen med projektets forskellige partnere, har i det hele taget vakt stor interesse i medierne. Projektet har afstedkommet store helsidesartikler i bl.a. Kristeligt Dagblad og Weekendavisen.

Tilsvarende var Sagnlandets protektor, Hendes Majestæt Dronningen, på privat besøg i Kongehalsbyggeriet i april 2019. Efterfølgende orienterede Sagnlandet – efter aftale med Kongehuset – om Dronningens 2½ time lange besøg, ligesom Kongehuset selv via deres egen hjemmeside og facebookside lagde fotos ud fra besøget. Det gav anledning til mange yderligere medieomtaler af det unikke byggeri, bl.a. også i de kulørte ugeblade.

Samlet antal medieomtaler i 2019 udviser en stigning i forhold til 2018. Fra i alt 722 omtaler i 2018 op til 751 i 2019.

Ovennævnte medieomtaler er drevet af Sagnlandet selv. Hertil kommer brugerdrevne omtaler og ratings af besøgsoplevelsen, som gæsterne selv lægger ud via sociale medier, og som har betydning for andre potentielle gæsters opfattelse og evt. valg/fravalg af attraktionen som udflugtsmål. Det er derfor vigtigt løbende at følge med i, hvordan Sagnlandet bedømmes "uden for hegnet".

I forhold til valg af udflugtsmål er en vigtig, international brugerplatform TripAdvisor. Derfor har Sagnlandet lagt link til TripAdvisor på sin egen hjemmeside for at bruge den som et aktivt, men ikke styrbart, markedsføringsredskab. Anmeldelserne her komplementerer vores egne, interne, skriftlige gæsteanalyser. Kommer der kritik, er det af samme grund vigtigt at besvare denne hurtigt. TripAdvisors anmeldelser viser i 2019 fortsat god overensstemmelse med Sagnlandets egne publikumsanalyser om end bedømmelserne på nettet er skarpere. Benchmarking med en lokal samarbejdspartner, Vikingskibsmuseet, og et nationalt og internationalt dansk attraktionsikon, Tivoli, viser, at Sagnlandets medarbejdere i sådanne eksterne bedømmelser opnår flotte vurderinger af gæsterne.

I forhold til de sociale medier rundede Sagnlandet Lejre ved udgangen af 2019 ikke mindre end 11.649 følgere på sin Facebookside. I 2019 har Sagnlandet arbejdet med tilpasning til Facebooks ændrede algoritmer. De betyder, at Facebook prioriterer synlighed af videomateriale og kvalitetscontent som giver en øget organisk spredning.

I 2019 er der fra Sagnlandets side lagt vægt på at skabe interessant indhold samt at skabe interesse for Sagnlandets nyeste formidlingstiltag Herunder Sagnlandets ny historiske cafe, nye 1800-tals robåde og det nyrenoverede aktivitetsområde i Båldalen. Hertil kommer naturligvis det fortsatte arbejde med at vedligeholde og øge interessen for Sagnlandet Lejres store Kongehalsbyggeri i det kommende nye vikingeområde, som åbner 29 maj 2020. Her blev der f.eks. lavet historier på Facebook om den tidsbegrænsede mulighed for at besøge byggeriet af kongehallen og opleve den særlige "pop-up udstilling" i kongehallens imponerende salsrum i den tidsbegrænsede periode 1. juli frem til 11. august 2019. Her kunne gæsterne møde formidlere og håndværksekspertter, der svarede på spørgsmål og fortalte om nogle af de mange historier og faglige, videnskabelige analyser, der ligger bag projektet. I samarbejde med Kongehuset udarbejdede Sagnlandet et særligt opslag om Hendes Majestæt Dronningens private i Kongehalsbyggeriet i april 2019. Det var til brug på kongehuset Facebookside, hvor det fik ca. 2.000 likes og over 4.500 likes på Sagnlandet Lejres.

I 2019 er der endvidere produceret og delt forskelligt video- og billedmateriale i tilknytning til Sagnlandets sæsonaktivitetsprogram, til særlige håndværkskurser og til Sagnlandet Lejres forskellige rekonstruktionsarbejder bl.a. i Potteriet. Kongehallen er – som forventet – den absolutte højdespringer når det kommer til organisk rækkevidde, kun overgået af det årlige opslag om muligheden for at søge studie/sommerjob som formidlingsinstruktør i Sagnlandet Lejre.

Årsresultat 2019

Siden 2016 har resultatopgørelsen afspejlet, at Fonden Sagnlandet Lejre er i færd med at realisere et stort udbygningsprojekt "Sagnkongernes Verden", der er finansieret af private fonde. Det gælder også i resultatopgørelsen for 2019. På grund af disse anlægsudgifter er Sagnlandets dækningsbidrag igen steget betragteligt i forhold til året før (til 46,9 mio. kr. mod 33,6 mio. kr. i 2018), mens nettoomsætning, der afspejler almindelig drift under normale forhold uden ekstraordinære anlægsprojekter, er omtrent uændret (17,6 mio. kr. mod 17,5 i 2018).

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR-31. DECEMBER	2019 (kr.)	2018 (kr.)
Undervisningsministeriet (driftstilskud)	5.426.000	5.482.000
Lejre Kommune (driftstilskud)	2.285.000	2.278.000
Diverse offentlige tilskud	0	10.166
Entreindtægter	4.202.355	3.952.649
Varesalg, butik og kiosk	2.066.390	1.988.092
Øvrige indtægter	2.570.956	2.765.510
Periodisering donationer Velkomstcenter (doneret 2009)	1.063.647	1.007.995
NETTOOMSÆTNING	17.614.348	17.484.412
Vareforbrug	-1.871.936	-1.935.100
Andre driftsindtægter (Omsætning indkøbscentral – byggeri Sagnkongernes Verden)	31.111.411	18.020.026
DÆKNINGSBIDRAG	46.853.823	33.569.338
Personaleomkostninger	12.105.216	-11.478.891
Øvrige omkostninger (salgs-, ejendoms, auto og administrationsomkostninger)	2.863.365	2.761.819
Af- og nedskrivninger	-1.237.872	-1.109.299
Andre driftsomkostninger (omkostninger vedrørende byggeri Sagnkongernes Verden)	-30.501.503	-17.665.348
DRIFTSRESULTAT	145.867	553.981
Indtægter af kapitalandele	-13.887	-51.833
Andre finansielle omkostninger	-63.280	-51.261
ÅRETS RESULTAT	68.700	450.887
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Henlæggelser til reserve til særlige vedligeholdelsesopgaver ¹⁾	0	400.000
Overført resultat	68.700	50.887
I ALT	68.700	450.887

1) Sagnlandets mange historiske miljøer er særdeles vedligeholdelseskrævende. Hensatte midler gør det muligt at gennemføre større, samlede renoveringer af bygninger og landskabsinstallationer på forsvarlig vis..

Samfundsregnskab

I tilknytning til det ordinære årsregnskab udarbejder Sagnlandet Lejre hvert år et samfundsregnskab. Samfundsregnskabet illustrerer, hvordan Sagnlandets tilstedeværelse og aktiviteter har positiv indflydelse på den økonomiske omsætning i samfundet uden for Sagnlandet.

En vurdering af Sagnlandets samfundsmæssige betydning anskueliggør vi gennem den såkaldte ABS-analyse. ABS står for Attraktionernes Betydning for Samfundet. Analysen har til formål at vurdere og kvantificere attraktioners:

- Direkte økonomiske afledte effekt overfor det offentlige i form af skatter og afgifter.
- Indkøb fordelt på lokalområde, region, Danmark og internationalt.
- Bidrag til arbejdspladser og omsætning i lokalområdet.

ABS-analysen er udviklet af revisionsfirmaet KPMG i regi af Danmarks hidtil største kompetenceudviklingsprojekt for attraktioner, ODA-projektet (Oplevelsesudvikling i Danske Attraktioner) finansieret af Arbejdsmarkeds Feriefond.

ABS-analysen integrerer de officielt anerkendte beregningsmodeller TØBBE (Turismens Økonomiske Betydning for Samfundet udviklet af VisitDenmark) og LINE (model for den økonomiske aktivitet i danske kommuner udviklet af AKF (Anvendt Kommunal Forskning)).

ABS-analysen anvender f.eks. oplysninger om døgnforbrug for endagsturister fordelt på regionsniveau og nationalitet baseret på VisitDenmarks analyser af danske og udenlandske turlasters forbrug. Disse nationale statistiske oplysninger kombineres med attraktionens egne publikumsanalyser og regnskabstal.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet

Sagnlandets direkte, økonomiske udveksling med samfundet viser, at nettobidrag fra samfundet til Sagnlandet i 2019 er på 7.107.875 kr. (I 2018 var samfundets nettobidrag 6.054.545 kr.)

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet 2019			
BETALT TIL SAMFUNDET		MODTAGET FRA SAMFUNDET	
A-skat, AM-bidrag	4.211.983 kr.	Offentlige, ordinære driftstilskud	7.711.000 kr.
ATP	123.676 kr.	Ekstraordinære offentlige tilskud	0 kr.
Salgsmoms	8.613.529 kr.	Købsmoms, netto	10.873.064 kr.
Energiafgifter netto	388.365 kr.	Refusion, fleks-job mv.	1.811.989 kr.
Fleksjobbidrag Stat	64.441 kr.	Refusion, sygedagpenge, barsel mv.	76.275 kr.
AUD, FIB, Barselsfond mv.	217.676 kr.	Refusion, energiafgifter	255.218 kr.
I ALT BETALT DIREKTE TILBAGE TIL SAMFUNDET	13.619.670 kr.	I ALT DIREKTE BETALING FRA SAMFUNDET	20.727.545 kr.
NETTOBIDRAG FRA DET OFFENTLIGE		7.107.875 kr.	

Samfundets samlede økonomiske nettobidrag til Sagnlandet er således 603.125 kr. mindre end de samlede driftstilskud på 7.711.000 kr., som Sagnlandet Lejre i 2019 modtog i ordinært driftstilskud fra stat og kommune til sit almennyttige virke.

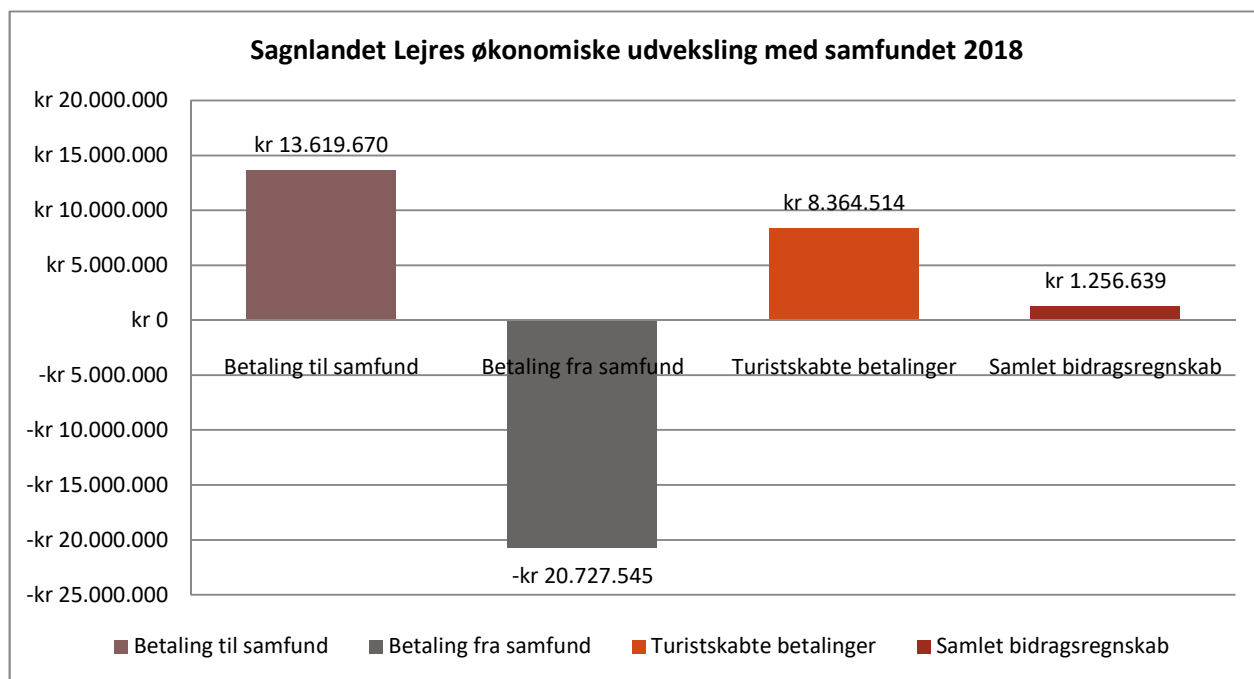
Målt på regnskabstal har Sagnlandet i 2019 således returneret ca. 8 % (0,6 mio. kr.) af sit ordinære offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet i kroner og øre.

SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet

Udover at Sagnlandet sender ca. 8 % af sine offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet, sikrer Sagnlandets virksomhed og mange besøgende, at andre aktører uden for Sagnlandet kan bidrage positivt til samfundsøkonomien.

SAGNLANDET LEJRES afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet 2019		
Antal besøgende i alt	61.130	
Hvorafter	47.143	kommer til området pga. SAGNLANDET LEJRE
Hvorafter	7.354	besøger området pga. Sagnlandet og andre oplevelser
Hvorafter	6.633	besøger området eller bor i området og besøger derfor Sagnlandet i anden forbindelse
I alt udgør	42.758	af det samlede besøgstal endagsturister
Disse endagsturister skaber en omsætning i samfundet for i alt kr.	18.556.557 kr.	
Af samlet antal besøgende vælger	6.678	at overnatte i området (ca. 15 km's radius)
De overnattende gæster skaber en omsætning i samfundet på kr.	5.342.053 kr.	
Samlet skaber alle de besøgende en omsætning i samfundet på kr.	23.898.610 kr.	udover den omsætning som lægges direkte i SAGNLANDET LEJRE
Heraf udgør kr.	11.949.305 kr.	omsætning i området
SAGNLANDET LEJRE skaber gennem den afledte omsætning	31	arbejdspladser i samfundet udover Sagnlandets egne arbejdspladser
Disse 31 arbejdspladser bidrager med	8.364.514 kr.	til de offentlige kasser i form af moms, A-skat, ATP og lign.
SAGNLANDET LEJRES samlede bidragsregnskab til samfundet er	1.256.639 kr.	Samlet set bidrager Sagnlandet positivt til samfundet alene målt på økonomiske parametre.

Sagnlandets afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet beregnes ud fra ABS-modellen. Det sker vha. VisitDenmarks økonomiske nøgletal for forskellige turisttypers døgnforbrug (seneste rapport "Turisternes døgnforbrug. VisitDenmark 2018") og sammensætningen af Sagnlandets 61.130 besøg i 2019 opgjort vha. gæsteanalyser.

Samlet set skaber Sagnlandets virksomhed et afledt bidrag til samfundet på 8.364.514 kr. i turistskabte betalinger gennem jobskabelse ud over Sagnlandets egne arbejdspladser. Når samfundets nettobidrag på 7.107.875 kr. fratrækkes de turistskabte betalinger, har Sagnlandets virksomhed i 2019 givet et positivt nettobidrag til samfundet på i alt 1.256.639 kr. (I 2018 var Sagnlandets nettobidrag 3.692.660 kr.).

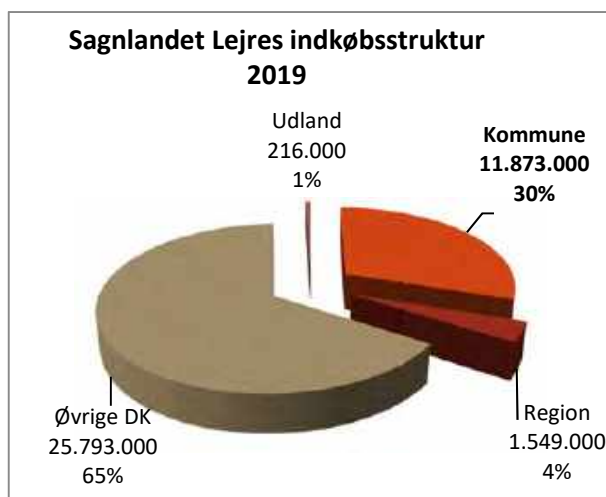

SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur

Sagnlandet anvendte i 2019 i alt 39.431.000 kr. ex. moms i køb af varer og tjenesteydelser. (I 2018 var beløbet på i alt 23.819.000 kr. ex. moms). Den fortsatte stigning i køb af varer og tjenesteydelser siden 2016 skyldes den igangværende realisering af Sagnlandet Lejres store udbygningsprojekt, Sagnkongernes Verden, finansieret af private fonde, hvor opførelsen af den store kongehal blev påbegyndt i foråret 2018.

Hertil kom et andet fondsfinansieret byggeri gennemført og afsluttet i 2019, 1800-tals Spisehus & Aktivitetsplads.

Fordeling på Kommune, Region, Øvrige Danmark og Udland viser Sagnlandets bidrag til omsætning i erhvervslivet fordelt på geografi. I 2019 har Sagnlandet lagt betalinger for 11,9 mio. kr. alene i Lejre Kommune til gavn for det lokale erhvervsliv, bl.a. pga. Sagnkongernes Verden og 1800-tals Historisk Spisehus & Aktivitetsplads. To byggerier hvor en række lokale firmaer har haft betydelige ordrer. I 2018 var beløbet på 3,1 mio. kr., i 2017 var det 3,3 mio. kr., i 2016 var det 3,4 mio. kr. Tilbage i 2015, før Sagnlandet Lejre iværksatte sine store udbygningsarbejder, var tallet 0,8 mio. kr..

Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet

ABS-analysen viser, at Sagnlandets samlede virksomhed skaber en økonomisk merværdi for samfundet på knap 1,3 mio. kr. alene anskuet ud fra en markedsøkonomisk synsvinkel.

Vi er stolte over at, at økonomisk værdiskabelse også er mulig for en almennyttig institution som Sagnlandet Lejre. Det viser, at brug af offentlige midler i kulturhistorisk arbejde ikke skal opfattes som udgifter men som en investering, der også generer et øget samfundsøkonomisk afkast.

Hertil kommer den allervigtigste, men ikke ikke-økonomisk kvantificerbare værdi, der er formålet med Sagnlandets almennyttige arbejde: At skabe og formidle kulturhistorisk viden til samfundets borgere gennem almen folkeoplysning og undervisning. Det er en vigtig indsats, hvor Sagnlandet bidrager til at skabe sammenhængskraft, viden og forståelse hos børn og voksne om vores historiske rødder i et alment dannelsesprojekt. Et dannelsesprojekt der viser, at vi som mennesker er både historieskabte og historieskabende og derfor har ansvar for de handlinger og valg, vi træffer i nutiden med konsekvens for fremtiden.

Anerkendelsen af vores almennyttige og folkeoplysende dimension kommer til udtryk gennem godkendelser, evalueringer og anden opbakning til vores virke:

- Sagnlandet Lejre er klassificeret som et videnspædagogisk aktivitetscenter af Undervisningsministeriet, der støtter med driftstilskud. Et videnspædagogisk aktivitetscenter står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og bygger sin vidensformidling på publikums aktive deltagelse. Målet er at børn og voksne får viden og indsigt i natur, historie og videnskab gennem lærerige, praktisk orienterede og udfordrende aktiviteter for alle sanser.
- Sagnlandet Lejre er i 2008 udvalgt af Kulturstyrelsen som én af ”200 særligt udvalgte seværdigheder af national interesse”. Disse seværdigheder symboliseres ved et brunt Johanneskors på vejviserskilte ved landevejene for at gøre opmærksom på, at her ligger en national seværdighed, der er en omvej værd.
- Sagnlandet Lejre er godkendt af SKAT som alment velgørende/-almennyttig institution efter ligningslovens § 8A. Det gør det muligt for givere at fratække gavebeløb i deres skattepligtige indkomst.
- Hendes Majestæt Dronningen har siden 2003 accepteret at være Sagnlandet Lejres protektor.
- Sagnlandet Lejre ligger centralt i Sjællands første nationalpark, Skjoldungernes Land, udpeget af miljøminister og folketing i 2015.

Udover at udvikle og tilbyde skoleundervisning, lærer- og pædagogkurser, gennemføre fagligt funderede og lærerige kulturhistoriske events og aktiviteter for børnefamilier og turister samt at udføre og være ramme for eksperimentalarkæologisk forsøgs- og rekonstruktionsarbejde, engagerer Sagnlandet sig også i samfundsaktuelle udfordringer. Det sker såvel gennem egne udviklingsprojekter samt gennem eksterne samarbejdsprojekter, der skal skabe samfundsgavnige effekter, der rækker langt ud over Sagnlandets egne grænser.

Som del af den samfundsøkonomiske afrapportering, skal der her gives få udvalgte eksempler på sådanne indsatser, som Sagnlandet Lejre i 2019 bl.a. har involveret sig i.

SAGNKONGERNES VERDEN – Et unikt arkitekturhistorisk ikon for Nationalpark og Lejreområdet

I marts 2018 påbegyndte Sagnlandet den fysiske genskabelse af den største af de 7-8 udgravede kongehals-bygninger fra germansk jernalder og vikingetid fundet og publiceret af Roskilde Museum. Det enestående byggeri er fortsat i 2019. Sideløbende er der i 2019 udført omfattende research på historiske møbler, husgeråd og klædedragter til det royale 700tals miljø. Rekonstruktioner af disse genstande er iværksat i 2019. Udover bygning af kongehallen (benævnt HAL i projekt Sagnkongernes Verden) er der – som i 2018 – arbejdet videre med opførelse af et stort langhus (HUS). Langhuset blev i 2009 udgravet i umiddelbar tilknytning til hallen. Efter udgraverens tolkning har det fungeret som overnatningshus for kongehallens beboere, mens den enorme hal få meter derfra har haft en mere repræsentativ funktion.

Byggeriet af Sagnkongernes Verden, der udover HAL og HUS omfatter et moderne MAGASIN (opført i 2017 og taget i brug i 2018), er muliggjort ved to generøse donationer fra hhv. *A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal* (65 mio. kr.) og *Augustinus Fonden* (11 mio. kr.). Igennem hele projektet har begge fonde bidraget med værdifuld sparring og konstruktive råd gennem faste styregruppemøder.

Den 30. april 2019 havde byggepladsen besøg af en særligt gæst. Det var Sagnlandets protektor, HKH Dronningen, der havde taget imod Sagnlandets invitation om et uofficielt, privat besøg for ved selvsyn at få indblik i Sagnlandets bud på, hvordan et kongeligt halbyggeri fra 700-tallet kan have taget sig ud. På dagen mødte Dronningen en udvalgt skare af arkitekter, ingeniører, tømrere, smede, træskærere og tekstilfolk. De udgjorde en lille brøkdæl af de mange mennesker, der siden 2013 på forskellig vis har bidraget til projektet med viden, inspiration, kreativitet, opfindsomhed, beregninger og projektering. Sagnlandets bestyrelsesformand, professor i arkæologi, Kristian Kristiansen, Göteborg Universitet samt hans hustru, Lotte Hedeager, professor i arkæologi, Oslo Universitet og medlem af kongehalsprojektets Nationalt Fagligt Rådgivende Udvalg, var sammen med Sagnlandets direktør værter for Dronningen.

Dronningen blev festligt modtaget på vikingemåner af tre af Sagnlandets dragtklædte medarbejdere. De modtog Majestæten med "Håndduk og høflighed", som det hedder i de over 1000 år gamle Edda-digte.

HKH Dronningen fik således både tvættet hænder i frisk vand og hilst velkommen med en skål i mjød ledsaget af smagsprøver på skyr med friske bær og honning. Herefter guidede bestyrelsesformand, NFRU-medlem og direktør rundt i byggeriet. Her mødte og talte Hendes Majestæt personligt med repræsentanter for de mange fag, der aktuelt arbejdede på Kongehallen.

Besøget var aftalt til 2 timer, men Hendes Majestæt valgte at forlænge det med 45 min. Det gav tid til spændende spørgsmål og samtaler med de mange involverede i byggeriet af kongehallen, men også tid til at tage de smukke plantefarvede dragter nærmere i øjesyn. De var under produktion på Sagnlandets "Nørkleloft" i det nyopførte MAGASIN. Her blev der drøftet udformning og design af de over 100 dragter til Kongehalsmiljøet, som Sagnlandets dygtige rekonstruktionsmedarbejdere fra Dragtværkstedet sammen med mange frivillige producere. Dragterne skal benyttes af skolebørn ved undervisningsforløb og fortidsfamilier ved levendegørelse og ophold i Kongehalsmiljøet, når det står færdigt i 2020.

Besøget var en stor succes hvilket fremgår af Kongehusets tilbagemeldinger dagen efter:

"Kære direktør Lars Holten. HM Dronningen har bedt mig takke Dem og alle sagnlændingene for et fantastisk besøg. Det var en lærerig og underholdende eftermiddag, som Majestæten nød meget og hun besøger meget gerne Kongehallen igen, når den står færdig. En stor tak til alle de ildsjæle, der var med til at gøre besøget til en helt unik oplevelse, og som har været med i den store komplicerede bygningsproces."

Med venlig hilsen, JN, Hendes Majestæt Dronningens Hofdame

I 2019 var det ligeledes en stor glæde for Sagnlandet Lejre at få lejlighed til at lave særlige rundvisninger for medarbejdere og bestyrelsesmedlemmer for projektets to store donatorer.

Det skete i hhv. maj og november 2019, hvor A. P. Møller Fonden og Augustinus Fonden hver især havde henlagt udflugter til Sagnlandet for at give deres egne kollegaer dybere indsigt i det unikke byggeprojekt.

Byggeri af HAL og HUS sker i et stærkt samarbejde med Wohlert Arkitekter som totalrådgiver, Elgaard Architecture som bygherrerådgiver og Julius Nielsen & Søn som totalentreprenør samt Bondeskovgård som leverandør af egetømmer. Det fortsætter i 2020, hvor begge bygninger forventes afleveret i årets første måneder.

Sagnkongernes Verden – kildegrundlag og formål

SAGNKONGERNES VERDEN tager udgangspunkt i arkæologiske fund gjort af Roskilde Museum i Gl. Lejre i 2009. Her udgravede museet sporene af Danmarks største hus fra oldtiden: En kæmpehal af egetømmer på 60 meters længde dateret til 700-tallet. For at perspektivere størrelsen er Rundetårn til sammenligning 36 meter højt! Fundet tolkes af arkæologer som et eksempel på de kongelige halbygninger, der omtales i skriftlige kilder fra vikingetid/ tidlig middelalder. I forbindelse med udgravningen af halbygningen kunne arkæologerne fra Roskilde Museum konstatere, at der i umiddelbar tilknytning til hallen, lå en mindre bygning på ca. 20 meters længde. Den er tolket som et overnatningshus for hallens royale beboere. I Sagnlandets projekt benævnes disse to bygninger henholdsvis HAL og HUS.

I HALLEN skal gæsterne opleve livet i og omkring et royalt højsæde. HALLEN indrettes med møbler, husgeråd, redskaber, våben, dragter og billedskærerarbejder fra forskellige arkæologiske fund. Bl.a. med inspiration fra den berømte, rigt udstyrede gravhøj ved Oseberg i Norge. I højen lå et velbevaret langskib af træ udrustet med alt, en royal person havde brug for i efterlivet. HALLEN bliver ramme for et levende, autentisk miljø, der afspejler det spektakulære liv og prægtige håndværk, der engang kan have udfoldet sig i Lejre. Derudover bliver selve HALLEN et symbol på datidens ypperste håndværk og forståelse for materialer, geometri og konstruktion.

HUSET skal i Sagnlandet fungere som en stemningsfuld ramme for overnattende skoler på længerevarende undervisningsforløb og lejrskoleophold i Sagnkongernes Verden. Her skal de sove på skind og i alkover og få en sanselig oplevelse, der i den grad vil stimulere deres ind- og medlevelse i historien som en del af hirden & husholdets verden.

Projektet kombinerer vikingernes elegante arkitektur med det 21 århundredes teknologi og viden om indeklima, arbejdsmiljø og lysætning. Derfor er HALLEN og HUSETS overlegne hal-konstruktioner placeret på moderne fundamenter med strøm, varme, vand og fiberkabler, der muliggør aktiviteter og brug på alle årstider. Et kæmpe jordvarmeanlæg på 4000 m² opført som del af projektet bidrager til bæredygtig drift.

SAGNKONGERENES VERDEN er derfor ikke alene et nyskabende kulturhistorisk projekt, der forbinder historiens dybe rødder på tværs af arkæologi, mytologi, arkitektur og landskab i en integreret oplevelse. Det er også et teknologisk innovationsprojekt, hvor Sagnlandet har sat sig som mål at bryde nye veje og vise, hvordan man på æstetisk vis kan bygge bro mellem forhistorisk arkitektur og moderne teknologi for at skabe fleksible rammer for historisk levendegørelse, undervisning og kulturhistoriske arrangementer. Alene HALLENS centrale rum kan rumme op til 300 gæster. Det giver spændende muligheder for at lade skuespillere, storytællere, håndværkere, musikere m.fl. få en unik arena at udfolde sig i til særlige kulturhistoriske arrangementer med teater, musik, fortælling mm. HALLEN og HUSETs gennemtænkte indretning og integration af moderne teknologi skal samtidig understøtte en forandring af Sagnlandet Lejre fra sæson- til helårsattraktion med øget jobskabelse til følge.

Med Sagnkongernes Verden ønsker Sagnlandet at give både børn, unge og voksne ”syn for sagn” og oplevelser for både hånd, hoved og hjerte. Et besøg i Sagnkongemiljøet vil både give indblik i nordisk mytologi, Danmarks sagnhistorie, datidens hierarkiske samfundsstruktur, brug af naturens ressourcer og godt håndværk. Det hele formidlet i rammen af en særegen nordisk husform, der opstår i løbet af jernalderen i form af huse med buede langvægge og dobbeltkrumme tagkonstruktioner. Det er en arkitektur, der rummer særlige, raffinerede proportionsforhold, som afslører stor geometrisk viden og indsigt. Sagnlandets arbejde med analyser af forhistorisk arkitektur i kombination med selve projekteringen af kongehallen har således allerede givet ny og spændende forskningsmæssig viden.

I den kommende formidling af livet i hallen er det Sagnlandets grundlæggende præmis, at kongehallen ud fra såvel arkæologiske, arkitektoniske og religionsvidenskabelige analyser og kilder

skal ansues som: "Et arkitektonisk udtryk og en arena for højere magter". Dvs. en bygning der både har fungeret i iscenesættelsen af såvel de religiøse/guddommelige magter som de verdslige/politiske magter i samtiden. Hallen indrettes med tidstypisk inventar og billedskærerarbejder, der understøtter denne fortælling, der samtidig kan perspektiveres til, hvordan magt og religion iscenesættes i dag ved hjælp af arkitektur, symboler og særlige regler og ritualer.

Sagnkongernes Verden indgår derfor i et vigtigt dannelsesperspektiv hvormed Sagnlandet vil skærpe børn og unges historiske forståelse af andre tiders livsvilkår og trosforestillinger kombineret med en respekt for vores forfædres kreativitet og innovationsevne. Det skal sikre, at alle gæster efter et besøg i Kongehallen oplever sig selv som del af et større historisk hele og med en bevidsthed om, at hver generation står på skuldrene af de foregående på godt og ondt.

Ud fra et samfundsperspektiv indgår projektet i synergi med vigtige samfundsmæssige indsatsområder. Projektet forholder sig til kommunale, regionale og nationale strategier om åben skole og praksisnær undervisning, styrkelse af lokal identitet og sammenhængskraft og udvikling af bæredygtig kulturturisme for øget vækst og beskæftigelse. Projektet kommer derfor mange forskellige interessenter til gavn.

Produktion af dragter, husgeråd og billedskærerarbejder til Kongehalsmiljøet

I sidste del af 2018 var den fysiske opførelse af Kongehalsmiljøet så langt, at det ud fra en risikovurdering af uforudsete hændelser og udgifter blev anset for forsvarligt at påbegynde arbejdet med dragter, husgeråd og øvrigt inventar til Kongehallen. Dette research- og rekonstruktionsarbejde blev intensiveret i 2019, hvor der ydermere er sat gang i en række billedskærerarbejder udført i hånden på udvalgte arkitektoniske elementer i Kongehallen.

Sagnlandets arbejde med at designe og producere dragter til kongehalsmiljøet sker bl.a. i et spændende samspil med projekt "Velklædt i Vikingetiden" (ViV) finansieret af Velux Fonden

med Nationalmuseet som leading partner. Udover Sagnlandet er Københavns Universitet samarbejdspartner i projektet, der løber frem til og med 2021. Formålet med projekt ViV er at samle den spredte og fragmenterede viden om vikingetidens beklædning ud fra arkæologiske, ikonografiske og litterære kilder og gøre den tilgængelig for almenheden som grundlag for videnskabeligt funderede rekonstruktioner af datidens klædedragt.

I første halvår 2019 har Sagnlandet Lejres tekstilarkæolog arbejdet tæt sammen med tekstil-eksperter fra Københavns Universitet, Center for tekstilforskning, i Sagnlandets eget dragtværksted. På basis af originale tekstilfragmenter fra en mands og en kvindegrav fra henholdsvis Mammen og Hvilehøj, begge dateret til 900-tallet, skal der genskabes to højstatusdragter til Nationalmuseets kommende, permanente vikingeudstilling. På basis af tekstil- og fiberanalyser af disse originale tekstilfund er der i vinter og forår 2019 gennemført en række eksperimentalarkeologiske forsøg med spinning og vævning af forskellige uldkvaliteter i Dragtværkstedet. I juni afholdt Projekt ViV en workshop i Sagnlandet om dette rekonstruktionsarbejde. Her deltog samarbejdspartnere fra Historiska Museet i Stockholm og Kulturhistorisk Museum i Oslo. I september deltog projektets medlemmer i den store europæiske arkæologi-konference EAA (European Association of Archaeologists Annual Meeting) i Bern med en session om boligtekstil i vikingetid. Her præsenterede Sagnlandets tekstilarkæolog tanker om brug af tekstil i indretningen af den store Kongehal. I efteråret 2019 er selve arbejdet med dragterne til Nationalmuseet udstilling påbegyndt. I samarbejde med en lang række håndværks-eksperter (skindgarver, båndvævere mv) forventes de at være færdige i løbet af sommeren 2020. Dragtværkstedets medarbejdere hhv. væver stoffet til dragterne, designer mønstre, syer og udfører de flotte broderier. Projektet afsluttes i 2021 med at gøre den oparbejdede viden om vikingetidens dragt- og tekstilhåndværk offentligt tilgængelig via et online katalog, der skal bidrage til at højne kvaliteten af de vikingedragter, som mange frivillige ved museer, attraktioner og vikingemarkeder laver og bruger.

Selvom Sagnlandets eget dragtsyningsprojekt til Kongehallen således på flere måder har måtte foregribe resultaterne af projekt Velklædt i Vikingetiden, har parløbet og det tværvidenskabelige og –tværinstitutionelle samarbejde givet gode muligheder for at diskutere mulige løsninger og valg af tolkninger på det bedst mulige faglige grundlag. På grund af det bevarede fundmateriales fragmenterede karakter har vi trukket på iagttagelser og viden fra både ældre og yngre kilder, hvor særlige tilfældigheder har bevaret tekstiler fra tidens tand. Som inspirationskilder for stofkvaliteter og tilskæringer er der derfor inddraget publicerede studier af de relativt få og geografisk og tidsmæssigt spredte, bevarede rester og fragmenter af beklædningsgenstande fra jernalder, vikingetid og tidlig middelalder fra det skandinaviske og nordtyske område. I forhold til snit og design er de fragmenterede tekstilrester sammenlignet med

ikonografiske kilder. Kongehallens datering til 700-tallet gør de såkaldte "guldgubber", der optræder i 500-700tallet, til en vigtig inspirationskilde. Guldgubber er ganske små, kun 1-2 cm høje, figurer, der typisk er præget i tyndt guldblik. Flere af disse viser påklædte menneskefigurer af begge køn. Guldgubber findes desuden typisk på såkaldte centralpladser i det skandinaviske område og flere gange i sammenhæng med periodens store halvbygninger. Pga. deres størrelse gengiver de i sagens natur kun en begrænset detaljering af datidens dragtmoder, men man fornemmer, at der har været en stor diversitet i dragterne.

De grundige studier har ved udgangen af 2019 resulteret i, at Sagnlandets tekstilhåndværkere sammen med ca. 20 frivillige syere har produceret over 400 beklædningsdele. Det betyder, at ikke mindre end 120 skolebørn og 40 børn og voksne på fortidsfamilieophold nu kan få en taktil oplevelse af datidens klædedragt, materialer og farver i Kongehalsmiljøet. Den omfattende og varierede garderobe tilgodeser påklædning af børn og voksne i alle aldre, højde og drøjde. Der er produceret særke og skjorter i hør samt et bredt udvalg af bukser, kjoler, kofter, kapper og hætter i uld.

Formålet med disse dragter er primært pædagogisk, og dragterne bliver brugt og slidt dagligt. Derfor er uld- og hørstoffet maskinfremstillet. De maskinvævede stoffer er produceret på baggrund af Sagnlandets specialbestilling og specifikation af vævningstyper og trådkvaliteter på Kjellerup væveri, der er et af de få tilbageværende væverier i Danmark. Andre stoffer er nøje udvalgt hos forhandlere i ud- og indland, for at det så vidt muligt skal ligne de beklædningstekstiler, man fremstillede i vikingetiden. Alle stoffer er plantefarvet i Sagnlandet. Skjulte sømme er syet på maskine, mens synlige sømme er håndsyt af de frivillige, der er blevet uddannet i forhistoriske syteknikker af Sagnlandets dygtige tekstilhåndværkere.

Arbejdet med at fremstille dragter til Sagnlandets egne formidlingsinstruktører, der skal agere i Kongehallen ved formidling og undervisning, blev påbegyndt medio 2019. Sammenlignet med dragterne til skoleelever og fortidsfamilier, går vi i dybere ind i detaljer omkring stofkvaliteter og syning. Målet er, at en stor del af tekstilerne skal være håndvævede og således tættere på de originale kvaliteter fra vikingetiden, end det er muligt at opnå med færdigkøbte stoffer. Endvidere vil alle dragtdelene blive syet i hånden. Det skal give Sagnlandets formidlere mulighed for at formidle datidens håndværksmæssige kunnen for de besøgende, der samtidig får indsigt i kvalitetsforskelle mellem industrialiseret produktion og håndværk. Da håndvævning og –syning er et særdeles tidskrævende arbejde, er intentionen at have 15 dragter klar i løbet af 2020. Også i dette store arbejde får dragtværkstedets medarbejdere god hjælp fra gruppen engagerede frivillige, der hjælper med det omfattende sy-arbejde i hånden.

I 2019 har en særlig projektgruppe, "Projekt inventar", nedsat blandt Sagnlandets medarbejdere, arbejdet med øvrig indretning og udstyr til Kongehallen. Foreningen Vikingebuen er en sammenslutning af attraktioner og museer, der arbejder med forskningsbaseret formidling af vikingetiden. I regi af denne forening deltog projektgruppen med fagfæller fra Vikingebu-

ens øvrige medlemmer i en fælles studietur til Sverige. Her besøgte de Historiska Museet og VRAK i Stockholm, Gl. Uppsala Museum, Björkø med Birkamuseet og formidling i landskabet og en igangværende udgravning. Alle dage var der arrangeret et tætpakket program. Hvert besøg var suppleret med møder med kulturattraktionernes svenske eksperter inden for formidling og kommunikation af og om vikingetiden.

Sådanne studieture, møder og eksterne faglige input betyder, at Kongehallens inventar skabes og udvikles på baggrund af solid og velfunderet faglig ballast, der også inkorporerer formidlingserfaringer fra eksperter i hele Norden. Det skal sikre, at det kommende Kongehalsmiljø bliver en velfungerende ramme af høj faglig kvalitet, der er egnet til formidling og undervisning med fokus på inddragelse af Sagnlandets forskellige målgrupper og gæster, der er bredt sammensat mht. alder, uddannelse og baggrund.

”Projekt Inventar” arbejdsgruppen har i 2019 indgået flere relevante samarbejder med dygtige rekonstruktionshåndværkere fra ind- og udland. Et eksempel er firmaet Volundr, hvor den polske ingeniør og sølvsmed Wojtek Kochman hjælper med at rekonstruere en række metalfund fra Lejreeggen, som skal bruges i Kongehalsformidlingen. Sådan rekonstruktionsprojekter af lokale, arkæologiske vikingetidsfund inkluderer også andre samarbejdspartnere. Bl.a. ROMU (Roskilde Museum), hvor fagfolk fra museets afdelinger i både Lejre og Roskilde har været til stor hjælp og bl.a. har stillet professionelle fotos og upublicerede billeder til rådighed for Sagnlandets rekonstruktionsarbejder. Også internt i Sagnlandet Lejre udnyttes organisationens mange forskellige fagligheder, der både favner arkæologer, historikere og pottemagere, vævere, farvere, smede og træhåndværkere. Det er hele dette team, med stor didaktisk og formidlingsmæssig ekspertise, som sikrer, at Kongehallen bliver et enestående videnspædagogisk fyrtårn for formidlingen af vikingetidens arkitektur, håndværk, ikonografi, samfunds- og åndsliv. F.eks. har Sagnlandets Pottemagere i 2019 på baggrund af publicerede fund arbejdet med at fremstille en lang række prototyper af lerkar i mange forskellige former og størrelser. Det rekonstruerede keramiske inventar repræsenterer både lokal, indenlandsk produktion og importerede lerkar fra såvel angelsaksisk som nordtysk område. Den importerede keramik skal i Kongehalsmiljøet bruges til formidling af et magtcenters langdistance kontakter og illustrere import af f.eks. vin, olier mv.

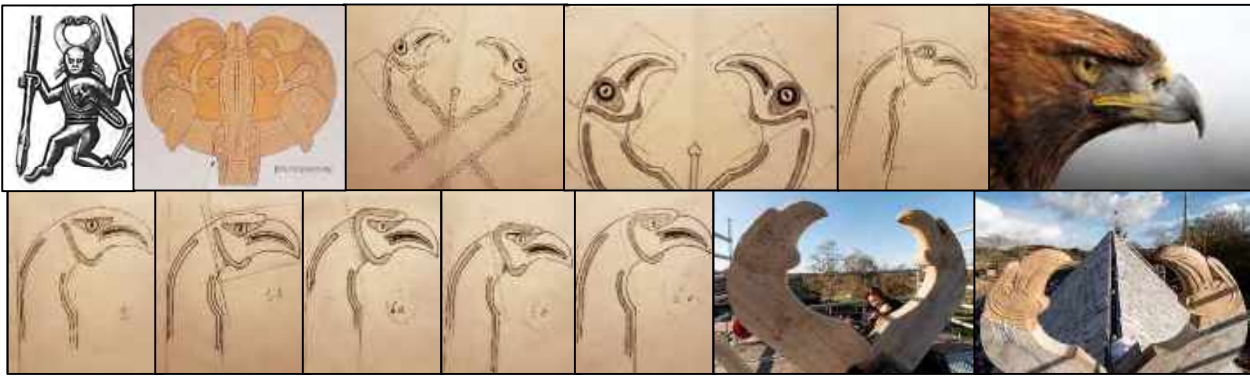
Kongehallens billedskærerarbejder blev i 2018 og første del af 2019 skabt ved hjælp af avanceret robotteknologi i form af automatiseret CNC-skæring. I 2018 blev hallens fire højsædesøjler, der er ca. 8 meter høje og vejer ca. 1 ton hver, udskåret med en rigdom dyreornamentik. I 2019 er der ved hjælp af tilsvarende teknologi blevet udskåret 6 svære og tonstunge pragtportaler af varierende højde i massive egetræsbjælker. Pragtportalerne udgør kongehallens i alt 3 ydre og 3 indre døre. I højde spænder portalerne fra ca. 2,5 meters højde og helt op til ca. 4 meter højde. Forud for skæreprcessen er gået et langvarigt research arbejde med udvælgelse af relevante ornamentter og dyrestile, som efterfølgende er blevet programmeret først i 2D og derefter i 3D programmer, der slutteligt har skullet konverteres til den særlige CNC- software, der styrer den enorme maskine. Dette er sket i et engageret samarbejde mellem Sagnlandet Lejre, Tegnestuen Kronværk i Helsingør og Bystrup Maskinsnedkeri i Svendborg.

For at sikre et håndlavet udtryk skal de maskinskårne udsmykninger med dyreornamentik på portaler og søjler efterbearbejdes i hånden af en professionel billedskærer. Her har Sagnlandet Lejre etableret et godt samarbejde med billedskærer Sanne Marie Seipelt, Roskilde. Arbejdet for portalernes vedkommende påbegyndt i sidste halvdel af 2019. Billedskærerens arbejde består dels i at efterbearbejde alle glatte flader i ornamenterne med forskellige billedskærere, så de optræder med fine små spor af håndværktøj og dels i at viderebearbejde ornamentikkens udtryk med særlige overflademønstre, der er så detaljerede, at de kun kan laves i hånden.

Overflademønstrene udføres med baggrund i arkæologiske og historiske kilder. Det rige, velbevarede Osebergfund fra 800-tallets begyndelse er en vigtig inspirationskilde. Anden inspiration kommer fra norske stavkirkeportaler fra tidlig middelalder, der viderefører vikingetidens fornemme billedskærertradition. Dette tidskrævende håndværksarbejde fortsætter i 2020.

I 2019 har billedskæreren udført en lang række plastiske unikaarbejder uden brug af forudgående CNC-teknologi. Det omfatter udsmykningen af Kongehallens store udvendige "gavlhorn", der ender i stiliserede ørnehoveder. Her er inspirationen fra billedfremstillinger af odinfigurer/odinkrigere med hornede hjelme, der ender i sådanne rovfuglehoveder. Motivet optræder i perioden fra 600-900 tallet på bl.a. aristokratiets pragtfuldt udsmykkede hjelme med mytologiske motiver i presblik, på bæltespænder og på små 3-dimensionelle amuletter. Gavlenes udra- gende ryg- og mellemåse, der bærer det enorme tag, er udsmykket med

store ormehoveder, ulvehoveder og ravnehoveder. De er udført med inspiration fra datidens husformede skrin med dyrehovedformede beslag af ulve og rovfugle, små løsfundne remen- debeslag, mv. Endeligt er der udført 18 store ansigtsmasker i form af skæggede mandshove- der. De afslutter hver bærende bindebjælke, der forbinder hallens indvendige tagbærende stolpesæt med hallens krumme ydervægge. Langs hallens ydervægge ses på disse bjælkeender en række ansigtsmasker lige under tagskægget, som "styrker/beskytter" dette vigtige kon- struktive led mellem indre og ydre konstruktion. Inspirationen til en sådan konstruktiv place- ring kommer fra iagttagelsen af, at sådanne ansigtsmasker findes placeret på stigsøjler, sele- tøjsbeslag, dragtnåle, slæder, åretolde og lignende "kritiske punkter", hvor forskellige materi- aler mødes og sammenføjes eller svage punkter skal styrkes.

DEN STYRKEDE HAL

MASKER BESKYTTER KONSTRUKTIONS-LED

Ansigtmasker beskytter konstruktivt svage led. F.eks. seleløjs-fordelere, stigsøjlebeslag, dragtnåle samt på konstruktioner som skibe (åretolde) og slæder. I HALLEN beskytter vi sammenknytning af ydre skelet med indre skelet ved at udsmykke **bindebjælke-ender** og ender af **hammerbånd/todås**

Formålet med de imponerende billedskærerarbejder er således flersidigt. Dels giver udsmykningen de besøgende indblik i datidens håndværksmæssige kunnen og æstetiske udtryk. Men samtidig formidler vi, at der bag udsmykning og placering ligger en magisk-religiøs forståelse af verden, der har sikret og beskyttet bygningen og dets beboere mod farlige kræfter og ulykke.

Sagnkongernes Verden – organisation og samarbejdspartnere

Styregruppe: Lars Reuter, Projektrådgiver, A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Frank Rechendorff Møller, Fondsdirektør, Augustinus Fonden, Lars Holten, direktør, Sagnlandet Lejre, Hans Henrik Højlund, Elgaard Architecture A/S. Totalrådgiver; Maa., byggeøkonom og partner, Thorben Schmidt, Wohlert Arkitekter. Styregruppen mødes hver anden måned.

Bygherre: Sagnlandet Lejre ved Kristian Kristiansen, bestyrelsesformand, professor, dr.phil. Göteborg Universitet. Peter Skak Iversen, forretningsudvalgsmedlem, tidligere direktør DONG, Lars Holten, direktør Sagnlandet Lejre.

Rådgivergruppe: Bygherrerådgiver: Maa. byggeøkonom og partner, Hans Henrik Højlund, Elgaard Architecture A/S. Totalrådgiver; Maa., byggeøkonom og partner, Thorben Schmidt, Wohlert Arkitekter. Tekniske underrådgivere: Ingeniør, master nordisk bygningskulturarv, partner, Jeppe Sten Andersen, Eduard Troelsgaard samt Ingeniør, partner, Kasper Jørgensen, Gert Carstensen A/S.

Totalentreprenør: Julius Nielsen & Søn ved direktør Søren Hansen.

Særlige Bygherreleverandører: Ejer, Palle Nielsen, Bondeskovgård Savværk (Bilehugget egetømmer) og Maa. Kasper Lyneborg, Tegnestuen Kronværk (udstilling/digital formidling, 2D og 3D-programmering til CNC-skæring). Ejer, Niels Henning Bystrup, Bystrup Totalbyg (CNC-skæring). Sanne-Marie Seipelt, billedskærer. Rådgivning brand- og sikkerhed: Mikael Nørsgaard Gam, Brandteknisk rådgiver, Master i Brandsikkerhed, Dansk Brandinstitut (DBI). Denne gruppe varetager projektering i overensstemmelse med myndighedskrav mv.

Nationalt Fagligt Rådgivende Udvalg (NFRU): Anna Beck, museumsinspektør, Museum Sydøstdanmark. Bente Draiby, arkitekt, mag. art († december 2019). Henriette Lyngstrøm, lektor Københavns Universitet. Josefine Franck Bican, Forskningsassistent Nationalmuseet. Jørgen Poulsen, fhv. leder Vikingelandsbyen Albertslund. Lars Jørgensen, Forskningsprofessor, Nationalmuseet († september 2016). Lotte Hedeager, Professor, Oslo Universitet. Svend Jakobsen, Ingeniør, partner Eduard Troelsgaard Ingeniører. Torben Dehn, specialkonsulent Kulturstyrelsen.

Øvrig rådgivning: Sagnlandets revisionsfirma BDO ved Peter Rasborg, Senior Partner, statsautoriseret revisor og Sten Kristensen, Partner, Momschef. Ole Bernt Hasling, Advokat(H), Partner, Mazanti-Andersen Korsø Jensen, AdvokatPartnerselskab.

Lejre Kommune: Center for Teknik & Miljø Ann-Britt Zwergius, byggesagsbehandler (koordinerer i forhold til selve byggeriet) samt Mette Straarup, planmedarbejder (afklarer planmæssige spørgsmål). De faste kontaktpersoner indkalder øvrige ressourcepersoner i kommunen efter behov for at sikre smidig sagsbehandling.

Sidst, men ikke mindst, har hele kommunalbestyrelsen i Lejre Kommune samt mange andre fra kommunes embedsværk vist Sagnlandet Lejres projekt stor interesse og bakket godt op lige siden præsentation af den første projekt idé tilbage i 2012 og til nu. Dette engagement er meget værdsat af såvel bygherre som bevilgende fonde. Tak.

1800-TALS SPISEHUS & AKTIVITETSOMRÅDE – nyt smukt familieområde indviet i 2019

Primo 2018 påbegyndte Sagnlandet Lejre i samarbejde med arkitekter og ingeniører projektering af den tiltrængte renovering og ombygning af Sagnlandets utidssvarende madpakkehus, den historiske bygning Videsøhus, til et historisk spisehus. I tilknytning til spisehuset blev der desuden projekteret en ny facilitetsbygning med toiletter, puslerum samt køle-frysedepot kaldet "Det Lille Hus". Endeligt blev der tegnet og projekteret et nyt instruktør-hus, "Bådehuset" til Båldalen med tilhørende bådebro. Til bådebuset blev produktion af 6 nye historiske jollepramme bestilt på Vikingskibsmuseets bådeværft.

Hele den flotte fornyelse af disse stærkt savnede gæstefaciliteter er gjort mulig af en rundhåndet fondsdonation på 13 mio. kr. ultimo 2017 fra *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde*.

I 2019 blev alle disse byggerier gjort færdig og det historiske spisehus, Cafe Hvidesøhus, og Bådehus med bro og historiske robåde indviet ved en festlig fejring 2. august 2019. Det skete sammen med repræsentanter for *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde* og en lang række af Sagnlandet Lejres gode samarbejdspartnere, herunder bl.a. Lejre Kommunes kommunalbestyrelse og en lang række embedsfolk.

De over 100 gæster havde fulgt opfordringen i Sagnlandets invitation og mødte op i klædelige strå- og sommerhatte, der bragte tankerne hen på tiden omkring 1900, når borgerskabet tog i skoven. For at fuldende indtrykket af en gammeldags sommerfest bød Cafe Hvidesøhus på perlende Champus, forfriskende frugt punch, hjemmelavet limonade, hjemmebagt æblestang og små lette sandwich. Sidstnævnte er en spise med rod i 1700-tallets overklasse og opkaldt efter Jarlen af Sandwich. I løbet af 1800-tallet bredte sandwichen sig til det bedre borgerskab, hvor den blev indtaget ved festlige lejligheder.

Takketaler fra Sagnlandets bestyrelsesformand Kristian Kristiansen, Lejre Kommunes borgmester Carsten Rasmussen, Sagnlandets bestyrelsesmedlem Peter Skak-Iversen samt direktør Lars Holten blev suppleret med mini koncert ved rigsspillemand Poul Bjerager Christiansen og hans spillemænd.

De trakterede med 1800-tals traditionsmusik fra Lejre-egnen, der med stor sandsynlighed har lydt, når dansen blev trådt i den nærliggende skovpavillon, restaurant Herthadalen, der i sin tid havde udlejning af robåde og tilbud om keglespil under trækroneerne.

Renovering af Hvidesøhus er realiseret i et godt samarbejde med Wohlert Arkitekter som totalrådgiver og SB-Murer som hovedentreprenør, mens Bådehus og bro er tegnet af Wohlert Arkitekter og udført i et godt samarbejde med Hegnsmontagen ved Kristian Stausholm.

1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde – formål og historisk baggrund

Umiddelbart udenfor Sagnlandets Lejres hovedindgang ligger den dejlige restaurant Herthadalen ved bredden af Knapsø. Allerede fra slutningen af 1700-tallet søgte Lejres bønder ud til de natursmukke område for at danse og hygge sig. Fra midten af 1800-tallet blev området centrum for grundlovsmøder, hvor bl.a. Grundtvig holdt tale. Her kunne man både spise og drikke, spille kegler ved skovpavillonen samt leje robåde til romantiske sejlture på Knapsø. Både og keglebane blev dog nedlagt i 1960'erne. Det er derfor denne lokale fortælling om herregårdslandskabet og 1800-tallets samfundsudvikling, som Sagnlandet har taget afsæt i ved udvikling af projekt "1800-tals spisehus & aktivitetsområde".

Med den flotte donation fra *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde* har Sagnlandet genskabt den lokale historie i form af et spændende og lærerigt spise og aktivitetsmiljø med afsæt i det Hvidesøhus, hvis ældste dele går tilbage til 1764. Fra Hvidesøhus kan Sagnlandets gæster nu "smage på historien" i form af børnefamilievenlige retter med et historisk twist. F.eks. gode saltmadsfade med tørrede, røgede og saltede pølser og skinker ledsaget af groft brød, hjemmelavede frikadeller og gode pølser samt hjemmelavet æblekage med husmandskaffe. Gårdspladsen foran Cafe Hvidesøhus er indrettet med hyggelige, klassiske hvidmalede krobænke og borde og børn og voksne kan forlyste sig med at sjippe og gå på stylvler.

Projektet har på afgørende vis forbedret Sagnlandets generelle tilgængelighed og basale publikumsservice. Alle gæster kan nu glæde sig over centralt placerede toiletter, handicaptoilet og puslefaciliteter i den nye bygning, "Det Lille Hus". De bedsteforældrevenlige, fladbundede og stabile jollepramme og den lave bro ud i Hvidesø, har sikret nem af/påstigning og dermed sikret alle aldersgrupper forbedret adgang til at opleve glæden ved at sejle på søen. Båldalen er desuden opgraderet med faste bænke og nye og større faste grillsteder. Her kan familierne hygge sig med selv at grille egne medbragte råvarer eller gode pølser fra Cafe Hvidesøhus. I både skriftlige publikums evalueringer er tilfredsheden med de smukke nye faciliteter allerede kommet til udtryk:

"Super skøn mad til virkelig rimelige priser! Tak!"

"Vi er kommet her i mange år og jeres fornyelser er virkelig positive. Robådene, nye toiletforhold, caféen."

"Positivt med alle de vegetariske muligheder for sandwich. Og smagen. Størrelsen og Prisen!!!"

"Kære Lars Holten --- jeg skrev engang til dig om de bænke, der var for lave til "bedsterne" og de hofteopererede. Vi kunne ikke komme hverken ned eller op. Har været på besøg i dag . Jamen det er så skønt med alle de bænke. De er en gave til os gamle, og hvor det hele blevet flot. :-). Jeg har kommet på stedet siden sidst i tresserne. Hvilken udvikling! Tillykke med det!"

Personalet i Båldalen har også modtaget mange spontane, mundtlige kommentarer fra gæsterne. De har bemærket og – ligesom personalet – glædet sig over det nye smukke Båldalshus med værksted og mulighed for undervisning og formidling under tag, de fine nye bålpladser med bænke og den nye bro. Ikke mindst de smukke nye 1800-tals robåde er blevet overordentligt godt modtaget af børnefamilier og seniorgæster. Her er blot nogle få citater fra de mange dejlige tilbagemeldinger, som medarbejderne har modtaget fra Båldalens gæster:

"Hvor er det dog nogle smukke små både I har fået bygget"

"Jeg er blevet for gammel og stiv i ryggen, til at kunne sejle i stammebådene, men robådene er lige noget for mig og børnebørnene"

"Det er sjovt at I nu både har både fra oldtiden og fra 1800-tallet på søen"

"...vi har haft en dejlig tur. Det var hyggeligt og næsten helt romantisk"

I foråret 2020 færdiggøres projektets sidste elementer. Her anlægges to keglebaner (en til voksne og en til børn), en stor klappfold til får og geder og der plantes en abildgård.

Der skal her lyde en stor og varm tak til *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde*, der har gjort hele denne positive udvikling mulig. TAK.

1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde – organisation og samarbejdspartnere

Donator: *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde* ved bestyrelsesformand Annie Detlefs og direktør John Vincensen, OJD.

Bygherre: Sagnlandet Lejre ved forretningsudvalgsmedlem Peter Skak Iversen, tidligere direktør DONG, og Lars Holten, direktør Sagnlandet Lejre.

Rådgivergruppe: Maa. partner, Thorben Schmidt og Maa. partner, Line Loftsheim, Wohlerl Arkitekter. Tekniske underrådgivere: Ingeniør, master nordisk bygningskulturarv, partner, Jeppe St. Andersen, Eduard Troelsgaard og Ingeniør, partner, Kasper Jørgensen, Gert Carstensen A/S.

Hovedentreprenør: Videsøhus og Det Lille Hus: SB-Murer ApS ved byggeleder Michael Ellegaard-Jensen. Bro og Bådehus: Hegnsmontagen ved ejer Kristian Stausholm.

Lejre Kommune: Center for Teknik & Miljø Ann-Britt Zwergius, byggesagsbehandler (kontakt byggeri). Natur & Miljø Lisbet Løvendahl, naturmedarbejder (kontakt sejlads og naturp).

Også i Projekt 1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde har Sagnlandet mødet stor velvilje i samarbejdet med Lejre Kommunes embedsværk om realisering af projektet. Stor tak for det.

Netværk og samarbejder for fremme af kulturturisme

Sagnlandet Lejre deltager løbende i forskellige strategiske netværk for udvikling af øget kulturturisme i Danmark. Her skal blot præsenteres et par eksempler.

Lejre Kommune og Sagnlandet Lejre – samarbejde om turistinformation

I et fortsat godt samarbejde med Lejre Kommune varetog Sagnlandet også i 2019 funktionen som kommunens turistinformation i sæsonen. Sagnlandet er det sted, hvor langt størstedelen af kommunens turister lægger vejen forbi. Sagnlandets gæsteanalyser viser i 2019, at 4 ud af 5 besøgende (80,0%) alene kommer til Lejre-området for at besøge Sagnlandet. Som turistinformation skal Sagnlandet opfylde en række kriterier mht. åbningstid og serviceniveau fastsat af Dansk Turismedefremme. Bl.a. yder Sagnlandets skrankepersonale i Butikken personlig vejledning til turisterne og stiller gratis netadgang via publikums-PC til rådighed. Herudover får turisterne i Sagnlandets Butik adgang til brochurer fra lokale turistaktører, der inspirerer til nye oplevelser og udflugter i området. Lejre Kommune har forlænget samarbejdsaftalen med Sagnlandet som turistinformation i perioden 2019-2020.

Projekt "Istidsruten" – en oplevelsescykelrute gennem Nordvestsjælland.

Sagnlandet Lejre har i 2019 - som i 2018 - fortsat sin arbejdsindsats i projekt "Istidsruten". Det er et udviklings- og samarbejdsprojekt i Region Sjælland mellem fem Vest- og Midtsjællandske kommuner og seks markante Vest- og Midtsjællandske attraktioner. Projektet er muliggjort gennem donation på 21 mio. kr. i 2018 fra Nordea Fonden, hvortil kommer yderligere støtte fra Friluftsrådet og kommunale LAG-midler. Holbæk Kommune er projektleder. Projektet skal udfolde vores tidligste Danmarkshistorie for aktive borgere, skole- og institutionsbørn og turister samt styrke lokal erhvervsudvikling inden for turisme. Den ca. 250 km lange cykelrute gennem de fem kommuner gør det muligt at opleve det Sjællandske istidslandskab. Fra Odsherreds markante randmoræner ind over de midtsjællandske moræneflader og dødislandskaber. Rutens kommende brugere af danske og udenlandske turister kan her både få motion, oplevelser og viden om landskab og kulturhistorie gennem skiltning og anden analog formidling på ruten gennem landskabet, der også suppleres med digitale fortællinger og visualiseringer på udvalgte lokationer.

Sagnlandet Lejre har i projektet således bl.a. fungeret som udviklingsplatform for udvikling af små korte underholdende natur- og kulturhistoriske videofilm til en mobilapp, som gæsterne kan downloade på deres mobiltelefon ved besøg. Ud af 30 planlagte film for hele ruten blev der i 2019 produceret 6 små filmsekvenser samt en velkomstfilm, der er optaget forskellige steder i Sagnlandets 43 ha. store istidslandskab. Filmene, som Sagnlandets medarbejdere har produceret indhold til og selv optræder i, fortæller i populær form om landskabets dannelse under og efter sidste istid. Bl.a. om menneskets udnyttelse af landskabet siden de første istidsjægere for 10-12.000 år siden kom op til det område, vi i dag kalder Danmark. Primo juli gik Sagnlandet Lejre "i luften" med det færdige resultat. Siden er Sagnlandets små istidsfilm blevet vist ikke mindre end 6.611 gange.

Gennem efteråret 2019 har medarbejdere fra Sagnlandet efter aftale med Istidsrutens projektsekretariat skrevet oplæg til tekster og bidraget med forslag til illustrationsmateriale til skilte, der skal opstilles langs ruteledningen i Lejre Kommune. Det sker på steder, hvor der knytter sig særligt markante landskabstyper og kulturhistoriske fortællinger. Istidsruten indvies officielt 16. maj med en "Istidsfestival". Hovedeventen placeres i Odsherred Kommunes karakteristiske istidslandskab, der også fungerer som Geopark, men alle øvrige 4 kommuner og 6 attraktioner, herunder Sagnlandet Lejre, planlægger lokale aktiviteter og arrangementer på

dagen. Siden november 2019 har medarbejdere fra Sagnlandet derfor arbejdet med at planlægge bidrag i form af events og andre aktiviteter og arrangementer, der skal afvikles i Lejre Kommune og Sagnlandet Lejre under hovedeventen i Odsherred.

Foreningen Vikingebuen.

I 2019 har Sagnlandet Lejre fortsat med netværkssamarbejdet via foreningen "Vikingebuen", der omfatter 16 danske vikingeatraktioner/-museer, herunder Nationalmuseet. Formålet med foreningen er at opbygge internationalt kendskab til Danmark som "Vikingedestination". Sagnlandet Lejre varetager formandshvervet i foreningen. I regi af Vikingebuen er samarbejdet med Dansk Turisme Innovation om destinations- produkt og serviceudvikling og styrkelse af kulturturisme i medlemmernes egne regioner fortsat i 2019. Dette samarbejde har bl.a. resulteret i en promoveringsindsats for turoperatører i Østrig. Herudover har Vikingebuen arbejdet med intern vidensdeling om frivillige, der ofte bidrager med en kæmpe indsats på kulturattraktioner, bl.a. hos Vikingebuens medlemmer.

VisitFjordlandet:

I 2019 er samarbejdet med VisitFjordlandet fortsat. Det er et turisme og destinationssamarbejde mellem de fire fjord-kommuner Holbæk, Frederikssund, Roskilde og Lejre. I dette samarbejde sættes der bl.a. fokus på markedsføring af området som vikingedestination. Sagnlandet Lejres PR-afdeling har bl.a. bistået med udviklingen af en særlig side med gode råd og anbefalinger til vikingoplevelser i hele området: www.visitfjordlandet.dk/paa-vikingeeventyr-i-fjordlandet/. I årets løb er der bl.a. i regi af samarbejdet afviklet en workshop, en pressetur med besøg i Sagnlandet Lejre samt en landsdækkende advertorial, dvs. en journalistisk bearbejdet reklame/brandfortælling.

Netværk og samarbejder for fremme af dannelse og læring

Sagnlandet Lejre deltager løbende i forskellige netværk med fokus på dannelse og læring. Her skal følgende samarbejder i 2019 fremhæves.

Sammenslutningen af Videnspædagogiske Aktivitetscentre i Danmark (VPAC)

Det uformelle VPAC-netværk siden 2001 stiftede i 2018 en formel, juridisk forening med formand og bestyrelse for Danmarks i alt 16 VPAC'er, hvoraf Sagnlandet Lejre er medlem. Fælles for VPAC'erne, der ligger spredt ud over landet, er, at de alle modtager driftstilskudtilskud fra Undervisningsministeriets VPAC-pulje på baggrund af årlige ansøgninger og evalueringer. VPAC'erne repræsenterer uformelle læringsmiljøer, der dækker og formidler vigtig viden inden for mange forskellige fagområder til børn, unge og deres forældre i både skole og fritidssammenhæng. Fagområderne omfatter historie, kultur, natur, samfund, bæredygtig udvikling og teknologi. Centrene er derfor en vigtig kulturel og uddannelsesmæssig ressource for samfundet. De formidler forskningsbaseret viden gennem oplevelser og aktiviteter, der aktivt inddrager publikum, sætter tanker i gang, pirrer sanser og nysgerrighed og følelser. I november 2019 holdt VPAC'erne 2-dages årsmøde for direktørerne i Kerteminde ved Fjord & Bælt Centret. Udover at udveksle erfaringer og nøgletal bidrog to eksterne oplægsholdere med indlæg.

Lea Lønsted, konsulent 160 EAST CONSULTING, gav en introduktion til FNs 17 verdensmål (Sustainable development goals) fulgt af gruppearbejde og et caseoplæg fra Experimentarium. Sidstnævnte har valgt at sætte fokus på to primære mål: Klima (mål 13) og Partnerskab (mål 17). Pt. arbejder Experimentarium med regnvandsopsamling, affaldssortering, social rummelighed (8 ansat via rummeligt arbejdsmarked fra Gentofte kommune). Experimentarium samarbejder pt. med ISS om mulighed for anvendelse af rengøringsmidler uden kemi, der kun er baseret på vand, salt og strøm. Fremadrettet vil Experimentarium arbejde med, at udstillinger

skal være så bæredygtige som mulige ved både opbygning/nedtagelse/kassering. Dvs. have fokus på produktion fra vugge til grav.

Oplæggene om Verdensmålene gav gode drøftelser VPACerne imellem om, hvordan de kan indtænkes i såvel drift, formidling og partnerskabssammenhæng samt hvilke udfordringer, der også kan være forbundet med at arbejde for opfyldelse af Verdensmål i dagligdagen. Temaet inspirerede til at se mere systematisk på egen hidtidig praksis i forhold til Verdensmålene.

Sagnlandet Lejre har f.eks. siden 2008 arbejdet med indførelse af klimavenlige energiformer og har et stort Velkomstcenter og Multihus – samt snart stort nyt Kongehalsmiljø – hvor al rumvarme og brugsvand sikres ved store jordvarmeanlæg samt solfangere (FN mål 7 Bæredygtig energi og mål 13 Klimaindsats). Ligeledes omlagde Sagnlandet sit besøgslandbrug til økologisk dyrehold i 2014 og har længe haft affaldssortering (FN mål 12 Ansvarligt Forbrug og Produktion). Sagnlandet har endvidere siden 2014 haft samarbejdsaftale med Lejre Kommune om at fungere som Virksomhedscenter, der tager imod borgere, der har særlige behov for at sluses tilbage på arbejdsmarkedet. I Sagnlandet får de under forløbet tilknyttet en mentor. Sagnlandet har desuden 7 ansat i fleksjob (FN mål 8 Anstændige jobs og økonomisk vækst).

Mødets andet eksterne oplæg kom fra lektor Dione Russelbæk Hansen, Formel og uformel læring ved pædagogik og uddannelsesforskning, Syddansk Universitet. Dione Hansen er leder af forskningsprojekt "pædagogik, kultur og ledelse" ved Institut for Kulturvidenskaber og gav et engageret og tankevækkende oplæg om, hvordan f.eks. uformelle læringsrum kan bidrage til dannelse og demokrati ved at frisætte legen, tanken og fantasien for "hvad nu hvis vi gør/bruger sådan og sådan" i stedet for "som vi plejer". Et befriende opgør med kvantitativ målstyring og 0-fejlskultur, der begrænser i stedet for at frisætte kreativt potentiale og udvikling.

Partnerskabsaftale mellem Allerslev Skole, Sagnlandet Lejre og Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland

I 2019 indgik Sagnlandet Lejre som kulturinstitution samarbejde med Allerslev Skole i Lejre Kommune sammen med Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland, der bidrager med økonomisk støtte. Forløbet strækker sig over tre år. I den periode har Sagnlandet adopteret 4.b og dens to lærere. Formålet er at skabe en tæt tilknytning mellem skole og kulturinstitution og indfri den pædagogiske ambition med "adoptionen": At følge børnene over en årrække og, med Sagnlandets vikingemiljø som uformel læringsramme, lade dem "være helte i deres eget liv". For en "helt" kender og hviler i sig selv, har et ståsted og gør noget for andre og for fællesskabet. Arbejdet i dette praksisfællesskab skal således styrke hver enkelt elev og udstyre eleven med personlige færdigheder og kompetencer, styrke klassefællesskabet til fælles gavn samt give alle eleverne faglig viden om vikingetiden. En række møder mellem lærere og Sagnlandets undervisningsansvarlige har fastlagt en treårig køreplan med en række undervisningsforløb, der både foregår i Sagnlandet og på skolen.

I september blev adoptionen beseglet med en ceremoni i Sagnlandets vikingeområde, Ravnebjerg, for at understrege den gensidige alvor og forpligtigelse på hinanden. Der blev holdt "gilde", som det sig hør og bør ved indgåelse af vigtige aftaler. Læreren havde forfattet en fin grundfortælling, "Allerslev-krøniken", om klassen. Fortællingen forberedte eleverne på forløbet og deres kommende, fælles livshistorie med Ravnefolket. Ved måltidet blev de første sociale relationer knyttet, da eleverne sammen tilberedte gæstemiddagen – en dejlig kyllingesuppe med hjemmebagte fladbrød, ny kærnet smør og hjemmelavet friskost. Sidst på dagen kom de indbudte forældre og søskende – i silende regn – og blev budt velkommen af eleverne og Ravnefolket. Læreren fortalte "Allerslev-krøniken" og adoptionsceremonien blev afholdt ved Ravnebjergs ting-sten. Her fortalte Ravn fra Sagnlandet om de kommende år og om det ansvar, vi alle gerne vil påtage os, så at eleverne bliver gode, hjælpsomme voksne og hele

mennesker, der tager vare på sig, på hinanden og på deres fællesskab. I midten af kredsen af tingstenene stod på skift barnet, en betroet voksen, en lærer fra skolen og Ravn fra Ravnefolket, der bekendtgjorde den fælles indsats og vilje til at være en del af Ravnefolket. De fire holdt i "eds-ringen" og klassekammerater, forældre og søskende støttede højtlydt omkring det nye fosterskab. En dejlig fælles spisning afsluttede dagen, og der blev sagt tak og farvel og på gensyn. Det var en højtidelig og bevægende oplevelse for elever, lærere og familier.

I 2019 er det siden blevet til flere besøg i Sagnlandet og på skolen, hvor en viking også er mødt op i klassen. Ved alle møderne er eds-ringen en vigtig følgesvend, og båndene mellem børn, lærere og vikinger er blevet stedse stærkere. Eds-ringen, et fænomen som vi kender fra vikingetiden, er her en stærk og legemliggjort "husker" om vores fælles aftale. Senere på sæsonen øvede eleverne sig i vikingernes idræt, for at kunne gebærde sig i verden såvel fysisk som åndeligt. "Fællesskab" er grundtonen i disse forløb, og formålet er at skænke hinanden opmærksomhed, at være på, at være både underholderen og den underholdte og at være sammen om det fælles tredje. Alt sammen noget man skal øve sig på sin færd udi verdenen. Der er også udbragt "brageskål" omkring fælles værdier og adfærd i forholdet til hinanden i årene frem. I "brageskålen" har vi skålet med følgende ord:

- Vi vil tale pænt med hinanden!
- Vi vil lege med nogle, man ikke plejer at lege med!
- Vi vil være os selv!
- Vi vil tale med vores egen stemme!
- Vi vil ikke at holde nogle udenfor og rotte os sammen!

I 2020 skal klassen på et lejrskoleforløb i Sagnlandet, hvor børnene bor sammen, og der skal arbejdes sideløbende med vikingeaktiviteter. Her sætter vi fokus på hvilke vidensformer, der kommer i spil, hvordan eleverne udvikler sig i det, og hvordan deres forhåndsviden bliver aktiveret. Desuden skal det afklares, hvordan vi gennem interview med lærere og børn, får evidens på elevernes udvikling. Forældrene til klassens elever er dybt taknemlige over at både lærere og Sagnlandet Lejre vil gøre noget særligt for deres børn. Lærerne bemærkede, at samarbejdet mellem skole og hjem allerede har haft gavn af projektet, og Ravnefolket nyder at kunne følge eleverne i et fordybelsesforløb over flere år.

Foreningen Historiske Værksteder

I 2019 deltog 10 af Sagnlandets formidlingsinstruktører og områdeansvarlige i maxitræf i foreningen De Historiske Værksteder. Det er en forening hvor Sagnlandet er repræsenteret i bestyrelsen, der udarbejder handleplaner og arrangerer kurser, træf og seminarer. Ved træffene er der fokus på netværk og erfaringsudveksling og alle temaer og emner, der arbejdes med,

har en teoretisk og en praktisk dimension. Maxitræffet på Rydhave Slots Efterskole ved Holstebro havde temaet *”Ånden i hånden – autentisk eller virkeligt”*. Her tog ikke mindre end 75 deltagere fra 20 forskellige Historiske Værksteder udfordringen op og så på egen pædagogisk og faglig praksis. Spørgsmålet om *”autenticiteten i en konstrueret virkelighed”*, som de Historiske Værksteder har skabt, blev efterprøvet i refleksive traditionelle håndværksaktiviteter (bl.a. smedning, arbejde i horn, buemageri, flet med diverse fibre, broderi mv.) og i teoretiske oplæg fulgt af gruppearbejde. Et entydigt svar blev ikke opnået, men i løbet af seminaret blev grundkernen i historisk værkstedsarbejde fremhævet og belyst. Det skete i mødet med materialet, arbejdet med materialet og redskaber, den ægte tilstedeværelse i en situeret verden, den autentiske oplevelse og den autentiske dialog mellem elev/gæst og formidleren. På træffet var der fokus på Olga Dystes teori omkring den autentiske dialog, og hvor vigtigt det er at skabe undren ved at stille de *”rigtige”* spørgsmål, der skaber eftertanke og refleksion hos eleverne, vores gæster og os selv.

”Oplevelsesøkonomi” for studerende ved Natur- og Kulturuddannelsen, Professionshøjskolen Metropol

Sagnlandet Lejre planlagde og gennemførte i 2019 en hel kursusdag for 25 studerende på Natur- og Kulturuddannelsen om *”oplevelsesøkonomi”*. De studerende deltog i undervisningsforløbet *”En dag som viking”*, hørte historie, tændte ild, tilberedte et måltid mad, smedede og snittede. Efter havde gjort sig nogle første håndserfaringer holdt Sagnlandets PR-afdeling, Formidlingssektion og Skoletjeneste et oplæg, hvor de studerende fik indblik i Sagnlandet Lejres værdier og kernefagligheder. Derudover opridsede vi vores tanker og ideer omkring særarrangementer. De efterfølgende spørgsmål og diskussioner viste, at dagen talte direkte ind i uddannelsens undervisningsmodul. Der blev efterfølgende indgået en praktikaftale med en studerende fra Natur- og kulturformidleruddannelsen om et halvårligt praktikophold i Sagnlandet. Det blev afsluttet med succes ved årets udgang.

Ophør af partnerskabsaftale mellem Skoletjenesten – Videncenter for pædagogiske Læringsmiljøer og Sagnlandet Lejre

Sagnlandet Lejre valgte ultimo 2019 ikke at forny samarbejdsaftale om delfinansiering af undervisnings- og udviklingsansvarlig medarbejder i Sagnlandet fra 2020. Baggrunden var Skoletjenestens udmelding om, at tilskud til medarbejder ville reduceres med ca. 35% til 150.000 kr. om året. Gennem de seneste 25 år er Skoletjenestens medfinansiering/udstationering af medarbejdere stedse reduceret fra oprindeligt 2 fulde årsværk til nu 1/3 årsværk. I den situation fandt Sagnlandet Lejre det ledelses-, administrations- og prioriteringsmæssigt bedst selv fremadrettet at fuldfinansiere sin egen undervisnings og udviklingsansvarlige skoletjenestemedarbejder, der fremover kun refererer til én chef ud fra ét sæt handlingsplaner. Sagnlandet deltager fremadrettet og på ad hoc basis i Skoletjenesten – Videncenter for pædagogiske Læringsmiljøers forskellige arrangementer og netværk for eksterne læringsmiljøer. Det sker ud fra konkret vurdering af relevans for Sagnlandets egne udviklingsplaner for pædagogisk arbejde og undervisning. Det er fortsat målrettet børn og pædagoger fra dagtilbud, elever og lærere fra grundskolen, ungdomsuddannelser, VUC (AVU og HF), samt lærer- og pædagoguddannelsen.

TAK TIL BIDRAGSYDERE M.FL.

Sagnlandet Lejres årsberetning 2019 skal afrundes med en varm tak til mine engagerede og kreative medarbejdere, frivillige fra Sagnlandets Venner, Sagnlandets ulønnede bestyrelse samt vores mange netværks- og projektpartnere for godt samarbejde og indsats i årets løb.

Afslutningsvist en varm tak til fonde, puljer, offentlige institutioner, sponsorer og andre, der praktisk og/eller økonomisk har bakket op om Sagnlandets virke i 2019.

For støtte til Sagnlandets Lejres ordinære drift takkes:

Undervisningsministeriet og Lejre Kommune.

For praktisk bistand, projekt- og kompetenceudvikling, partnerskabsaftaler, økonomisk støtte/tilsagn om støtte til udviklingsprojekter og særlige aktiviteter takkes:

A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal (*Projekt Sagnkongernes Verden*), Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde (*1800-tals spisehus & aktivitetsplads*), Augustinus Fonden (*Projekt Sagnkongernes Verden*), Holbæk Kommune (*Projekt "Istidsruten"*), Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland (*projekt "Adoption af 4b, Allerslev Skole i 3 år*), Lejre Kommune (*Skole- og Børneinstitutionsaftale 2018-2019/2019-2020, aftale om drift af Turistinformation*), Nationalmuseet (*Projekt "Velklædt i Vikingetiden"*), Nordeafonden (*Projekt "Istidsruten"*). Roskilde Kommune (*Skoleaftale 2018-2019/2019-2020*) Sagnlandets Venner i Lejre (*frivillig hjælp*), Skoletjenesten (*udstationering af en ½-tids SKT medarbejder*). Professionshøjskolen Absalon (*Praktiksamarbejde i faget "praktik" og fordybelsesforløb om "læringsglemsel"*). Professionshøjskolen Metropol (*Praktiksamarbejde "Hands-on formidling"*), Zealand Sjællands Erhvervsakademi (*case study om markedsførings- og oplevelsesøkonomi for danske og amerikanske studerende*).

For sponsorater samt støtte til Sagnlandets almennyttige formål takkes:

Medlemmerne af Sagnlandet Lejres Erhvervsklub (BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, København; BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, Roskilde; Beierholm Revision, Himmelev; Bondeskovgård Savværk; Clio Online; Dansk Drone Kompagni; Danske Bank, Roskilde Afd.; Eduard Troelsgaard Rådgivende Ingeniører A/S; Elgaard Architecture; Hegnsmontagen; Helmer Christiansen A/S; Julius Nielsen & Søn A/S; KLJ-EL, aps; KonditorBager Lejre; MaDahm Consulting; Nykredit Roskilde; Restaurant Herthadalen; SB Murer ApS; TVC Advokatfirma, Roskilde; Vestergaard Company A/S; VVS Firmaet Bad Experten A/S; Wohlert Arkitekter; XP Digital A/S; Åvang Aps. - Byg, Anlæg & Park) samt frivillige private bidragsydere.

Lars Holten, direktør

VVS firmaet

2019 – landet du må udforske i ord og billeder

Sagnlandet Lejre er et af Danmarks 16 Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), der modtager driftsstøtte fra Undervisningsministeriet. VPAC'erne dækker:

- *"... de tekniske & naturvidenskabelige og de kunstneriske, kulturelle, historiske, litterære og filosofiske områder, er ikke museer, men står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og begreber - og hvis koncept bygger på vidensformidling via publikums aktive deltagelse."* (www.uvm.dk)

For at have status af VPAC og opnå driftsstøtte til videnspædagogisk arbejde, skal vi hvert år dokumentere, at Sagnlandet lever op til Undervisningsministeriets kriterier for støtte. De omfatter bl.a. krav til faglighed, kvalitet, udvikling, relevans for grundskolen, samarbejder lokal, nationalt og internationalt mm.

Til supplement af udvalget af strategiske udviklingsarbejder beskrevet i foregående afsnit i sammenhæng med års- og samfundsregnskab, præsenterer vi i det følgende et kalejdoskopisk vue i ord og billeder af Sagnlandets alsidige arbejdsområder.

De udvalgte aktiviteter fra sæson 2019 illustrerer, hvordan vi i praksis har løftet vores videnspædagogiske arbejde. Der er ikke tale om en udtømmende oversigt over alle årets aktiviteter og samarbejder, men alene illustrative eksempler samlet under hovedoverskrifterne Formidling, Forskning og Undervisning.

SAGNLANDETS aktiviteter indgår i et kredsløb, der består af tre kerneområder: Forskning, Formidling & Undervisning

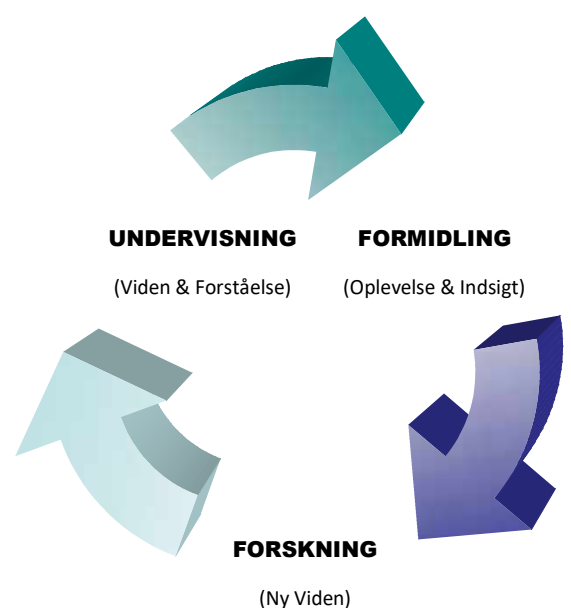
I kredsløbet giver forskningen ny viden, som formidles videre i undervisningssituationen med skoleelever og i formidlingen i det daglige møde med gæsterne

SAGNLANDETS forskningsbaserede formidling giver eleverne og publikum forståelse og indsigt, når vi omsætter ny viden fra forskningsverdenen i håndgribelige oplevelser og aktiviteter, som børn og voksne, selv kan deltage i.

Ideelt set danner mødet mellem ansat og gæst udgangspunkt for en dialog, der igen afføder ny viden og indsigt hos begge parter.

Dette krydsfelt mellem forskning, undervisning og formidling inspirerer til at rejse nye spørgsmål til forskningen for at kunne give nye svar og nye formidlingsoplevelser og aktiviteter.

SAGNLANDET LEJRES kredsløb er i bevægelse ...

Formidling

VELKOMMEN I "LANDET DU MÅ UDFORSKE". Sagnlandet Lejres Publikumsafdeling sørger hvert år for at pirre nysgerrighed og interesse hos videbegærlige gæster fra både ind- og udland ved at tilrettelægge et alsidigt sæsonprogram spækket med aktiviteter.

Programmet lægger op til at gæsterne – uanset baggrund og historisk viden – skal få lyst til at udforske alle Sagnlandet Lejres 43 hektar skøn natur. Programmet er tilrettelagt ud fra vores viden om gæsternes behov, tilfredshed og ønsker, som vi hvert år kortlægger gennem både kvalitative og kvantitative gæsteanalyser. Med den viden i bagagen tilstræber Publikumsafdelingen at samle de mange input i et spændende, fagligt funderet program, der inviterer gæsterne til at udforske Sagnlandets mange forskellige historiske miljøer og arbejdende værksteder. Helt centralt i mødet med vores gæster står vores personbårne formidling, hvor Sagnlandets formidlingsinstruktører konstant arbejder med at omsætte forskningsmæssig viden i appellerende og interessevækkende aktiviteter for børn og voksne, der samtidig gerne skal inspirere til forundring og eftertanke og lyst til at vide mere.

De forskellige aktiviteter og fortællinger tager altid udgangspunkt i konkrete emner, der er karakteristiske for den pågældende historiske tidsperiode. Det er således med rod i et konkret historisk kildegrundlag, at vi indbyder gæsterne til at lade sig involvere i forskellige håndværksaktiviteter, fortællinger, våbendemonstrationer, mad- og dyreoplevelser, såvel som aktiviteter og fortællinger, der går på tværs af tid og rum. Vi arbejder kort sagt med at få kilderne til at tale for at få gæsterne til at spørge i en tryk og utvungen ramme, hvor vi alle kan mødes i øjenhøjde og dele vores nysgerrighed og interesse for historien med hinanden.

SAGNLANDET LEJRE ER HISTORIER I HISTORIEN. Formidlingen i Sagnlandet er sammensat med øje for vores kernemålgrupper som børnefamilier, bedsteforældre med børnebørn og børnegrupper fra børnehaver, SFO'er og skoler. I mødet med Sagnlandets formidlere, som trænes i opsøgende dialog, får de forskellige gæstetyper lejlighed til at spejle sig selv, deres viden og personlige erfaringer i mødet med historien. Et møde der skal ske på gæsternes præmisser og uden at det skal føles påtvunget eller styrende. Målet er, at gæsten frit kan tage udgangspunkt i sin egen verdens- og kulturforståelse og gennem dialogen med Sagnlandets formidler bygge bro mellem forskellige kulturer, lande, tidsperioder, skikke og forestillingsverdner. Ved at udforske og møde konkrete historier og kilder i Sagnlandet, kan den lille historie perspektivere og give indblik i den store fortælling om mennesker før og nu. Vi vil gerne vise, at der bag de mest dagligdags ting, vaner og traditioner ofte gemmer sig en lang og spændende historie.

FRA TANKE TIL HANDLING OG FRA HANDLING TIL MINDER. I Båldalen, Sagnlandets Lejres hjerte, har generationer af både familier og børnegrupper kunnet grutte mel, bage kiks, hugge med økse og sejle i traditionelle udhulede stammebåde, som alle kan. I disse helt enkle, fysiske aktiviteter ligger ti tusind års historie gemt. Og ved at prøve dem selv, bliver historien levende og der skabes en sanselig forbindelse mellem både stenalderfolk og nutidsmennesker. Samtidig lægger aktiviteterne op til, at gæsterne, som vores forfædre, typisk skal løse tingene i et fællesskab, hvor alting går letterne, når man hjælpes ad. Det giver oplevelsen af sammenhold og gode oplevelser, for livet opstår. F.eks. når bedstefar skal vise børnebørnene, hvordan han selv sejlede med forældrene i selv samme båd for mange år siden, "Den gang i gamle dage".

I 2019 var det derfor en stor glæde for denne trofaste skare af forældre, der nu er blevet bedsteforældre, at opleve en nyrenoveret Båldal med nyt smukt, stråttækt formidlingshus, nye gruttesten, nye økser, nye bålsteder med forældre/bedsteforældre venlige bænke og grillpladser og ikke mindst en lille flåde på 6 håndbyggede, historiske robåde. De historiske 1800-tals jollepramme er nemlig langt lettere at komme ned i og ro for ikke mindst bedsteforældregenerationen i forhold til de smalle, lave og livlige stammebåde. I de smukke klinkbyggede robåde af lærk på eg, kan bedstefar i væsentligt tryggere rammer og på knapt så gyngende grund, vise også bedstemor hvordan det skal gøres. Glæden ved det ny-renoverede område og den nye sejladsmulighed kommer f.eks. til udtryk i gæstekommentar:

”Jeg kan huske da min egen farfar tog mig med ud i en jolle for første gang. Det er mange år siden nu. Vi skulle fiske, bare ham og jeg. Jeg glemmer det aldrig. Vi har ingen båd som man havde den gang, og jeg må indrømme at det bliver sværere og sværere for os at komme ned i de udhulede stammer. Men hvor er det fantastisk at kunne sejle en stille tur, uden bølger og med karperne under sig. Det vil vi huske i lang tid. Og det var en stor oplevelse for Julius (barnebarn).”

Besøgende i Båldalen, juli 2019 i samtale med områdemedarbejder

I RUSTNE SØM GEMMER SIG EN SKINNENDE VERDEN. I Båldalen ligger et særligt aktivitetsområde, hvor man i højsæsonen kan blive *”arkæolog for en dag”*. Det er *”Arkæologisk Værksted”* med arkæologens typiske skurvogn udstyret med graveredskaber, dyrevognen med knogler, skind, kranier og udstoppede dyr, metaldetektorfeltet og det store vandsold. Her er der rig lejlighed for børn og voksne til at få sig en god snak om *”en fortid, i en nutid, med en fremtid”*. Her får gæsterne indblik i selve den videnskabelige praksis som arkæologer bedriver, når de året rundt i al slags vejr fremdrager arkæologiske fund af jorden over det ganske land.

Her kan man prøve metaldetektoren og gøre sine egne metalfund, bruge vandsoldet til at finkæmme jorden for perler, tænder, rav mv. og bruge arkæologens graveske og børste og udgrave et skelet med gravgaver. Ved at anskueliggøre over for gæsterne, hvordan vi danner os vores arkæologiske, historiske og etnologiske viden om fortiden, opstår der en spændende dialog mellem gæster og formidlingsinstruktør, der giver indblik i det faglige grundlag bag Sagnlandets forhistoriske miljøer. Her får man gode snakke om, hvordan vi ved, at jernalderens mennesker har brugt fibler (brocher/dragtnåle) til deres tøj. Hvad beværingsforhold betyder for en vikingesko efter tusind år i jorden. At man ikke kan finde en køkkenmødding med en metaldetektor osv., osv. Alle gæsteaktiviteterne i Arkæologisk Værksted sker under kyndig vejledning af Sagnlandet Lejres formidlere, der her drager nytte af deres egne relevante uddannelse og erfaringer som arkæologistuderende. Når både børn og voksne oplever at få jord under neglene i forsøget på at finde en vikingemønt fra Harald Blåtands, bliver de ikke bare *”arkæolog for en dag”*, de bliver typisk oldtidsambassadører for altid.

FRA STOLPESPOR OG POTTESKÅR TIL KONGEHAL OG MJØDKAR. Som tidligere nævnt genskaber Sagnlandet Lejre i disse år Nordens største kongehal fra vikingetiden. Og her drager de mange gæster i Arkæologisk Værksted nytte af at deres nyerhvervede forforståelse for den arkæologiske proces og arbejdsmetode, når de træder ind i Kongehallen. For hvordan byggede vikingerne en kæmpe hal for trettenhundrede år siden, og hvordan ved Sagnlandet Lejre egentligt hvordan de gjorde? I sommerferien 2019 var det som noget helt unikt muligt for gæsterne, at komme ind bag kulisserne på en helt usædvanlig byggeplads og på nærmeste hold se, hvordan Sagnlandet Lejre også bruger moderne metoder i genskabelsen af den mægtige Kongehal, i fuld størrelse – 61 meter lang og 12 meter bred, der blev fundet ved Gl. Lejre i 2009. Udover den storslåede oplevelse det var af at træde ind i hallens mægtige salsrum med plads til over 200 krigere, kunne gæsterne se stenhuggeren riste runer i en runesten, møde trædrejeren, der lavede fine skåle af træ og billedskæreren, der udsmykkede hallens mægtige dørportaler med smukke udsmykninger af kunstfærdigt sammenslyngede dyr og orme.

I Sagnlandet Lejre ånd var der naturligvis rig mulighed for gæsterne for at røre ved det hele samtidig med, at store plancher fortalte om vores arbejde og analyser, der lå bag byggeriet. Normalt arbejder Sagnlandet ikke med denne kombination af traditionel plancheudstilling og levende håndværk i vores historiske miljøer, men gæsternes respons var overvældende og kombinationen mellem håndværk, udstilling og guidede rundvisninger var en kæmpe succes.

I kongehalsprojektet har Sagnlandets Historiske Værksteder også bidraget med deres store viden og erfaring med forhistoriske håndværk. Bl.a. fik gæsterne en forsmag på imponerende vikingekeramik og på produktionen af de smukke, plantefarvede dragter, der snart kommer til at vandre rundt i hallen. Den midlertidige åbning af byggepladsen for publikum blev således en enestående mulighed, for at afprøve nye formidlingskombinationer, for den del af publikum der higer efter nyeste viden og forskning. For en gæst var det næsten som at spørge en viking direkte, når runeristeren sad og lavede sin runesten:

”Det er først nu jeg har fundet ud af, at runestenen ved indgangen ikke er en original runesten. Jeg har altid troet, at Lejre lå der hvor vikingerne boede. At se en håndværker lave en runesten og fortælle om metoderne og værktøjerne, er helt specielt. Det ser man ikke hver dag. Nu mangler jeg bare at kunne læse hvad der står, men det kan være han kan fortælle mig det i stedet.”

Besøgende i Kongehallen, juli 2019 i samtale med områdemedarbejder

TRÆD BLOT INDENFOR I STUEN HOS FORTIDENS MENNESKER! I alle Sagnlandets forskellige historiske miljøer har der i 2019 været velbesøgte temauger, hvor gæsterne har mødt tidsvidner fra en fjern fortid. Temaugerne ligger i skolernes sommerferie, hvor vi på skift sætter fuld fokus på én bestemt tidsperiode af den danske historie og inviterer gæsterne til at lege med og udforske på egen hånd. Programmet er spækket med fortællinger, mad, håndværk og demonstrationer og fokusuger giver de besøgende tid til fordybelse og mulighed for at dykke helt ned i materien.

På Ravnebjerg, vikingernes markedsplads, er ”Ret og råd” i centrum, når krigere og handelsfolk mødes på tinge. Den pulserende markedsplads bliver omdrejningspunkt i en spændende fortælling om Danmarks første ”folke-ting”. Besøgende tager del i diskussionerne og hjælper tinget med at afgøre store og små tvister og sager. Med hård hånd styres slagets gang af Ravnebjergs tingsfolk, samtidigt med at de på pædagogisk vis perspektiverer og skaber forståelse for datidens retspraksis og opfattelse af ret, pligt og ret færd. Også svære emner som død og børns vilkår formidles på tinget, men aldrig uden en hjælpende historisk hånd. Kan retssagerne ikke afgøres på tinget, kan alle deltage i det daglige slag, hvor ”hæder og ære” er i centrum. Er man mere fredeligt anlagt, kan man også prøve lykken hos møntmesteren og smykkemageren. De pædagogiske værdier vægter højt, så ingen går fra markedspladsen uden at kunne skelne mellem rigtigt og forkert, ægte og uægte – set med en vikings øje.

I Sagnlandets Jernalderlandsby *Lethra* kan gæsterne en anden uge opleve, hvordan landsbybeboerne gør sig klar til at modtage en høvding fra en fjerntliggende landsby. Her skal laves mad og fremvises det flotteste håndværk, når høvdingen kommer. Gæsterne i Jernalderlandsbyen kan hjælpe med, når der skal snittes, laves reb eller smedes knive. Ligeledes skal en festmiddag indtages inden alliancer kan skabes, og landsbyens beboere håber at alt lykkes med at gøre klar til festen når ugens sidste dag nærmer sig. I denne uge er der fokus på landsbylivets daglige sysler og alle besøgende får beskidte hænder i Jernalderlandsbyen Lethra.

På Stenalderbopladsen *Athra*, gennem skoven og helt ude på næsset mellem de to søer, er der rig mulighed for videbegærlige gæster til at nørde i den fjerneste tidsalder i vores forhistorie. I stenalderugen er der her fokus på det faktuelle, udforskende og legende når gæsterne får et indblik i stenalderfolkets liv med daglige gøremål som jagt, flinthugning og madlavning samtidig med, at man bliver indviet i de mange tanker og overvejelser bag de forskellige hytterekonstruktioner, der er baseret på de sparsomme spor efter Danmarks ældste boligtomter helt tilbage fra mellem 6-10.000 år siden. I 2019 fik de besøgende f.eks. indblik i arbejdet med en ny rekonstruktion af en hytte fra maglemosekultur, der allerede er lavet rekonstruktion af i Sagnlandet, men hvor nye tolkninger af det gamle fundmateriale skulle afprøves.

At få hænderne aktiveret hos gæsterne, gør dialog og vidensudveksling mellem de besøgende og Sagnlandets formidlere optimal. Når hænderne arbejder flyder samtalen mellem "mester" og "elever" ubesværet, og der skabes en afslappet og utvungen ramme i de ellers uvante rammer for gæsten. Her lægger vi stor vægt på at etablere, der vi kalder et "autentisk formidlingsrum", hvor dialog og historiefortælling ikke er indøvet, men opstår spontant i øjeblikket og hvor formidlingen og fortællingen lader sig inspirere af gæstens tanker og spørgsmål. Netop denne tilgang er styrken i Sagnlandet Lejres nære og umiddelbare formidling, der kommer til udtryk i vores publikumsanalyser, hvor gæsterne blandt andet opfordres til kort at nedskrive "dagens bedste oplevelse". Uddragene nedenfor viser, at "Den bedste oplevelse" afhængigt af gæsten kan være mange forskellige steder i Sagnlandet:

At grutte mel med ungerne, en hyggelig og rolig/fordybende aktivitet. Vikinge kamptræning.

At lave kiks over bål og sidde fast i søen pga. mindre erfarne kaptajn i robåden.

At sidde hos dragtmageren og sno tråd og snakke om teknikker.

At snakke med folk i de forskellige værksteder. Stenalderen var spændende og at man kan smage på maden.

Børnene var meget aktive og glade. De nyder hvert et sekund i Sagnlandet. Roturen var fantastisk.

Fodring af dyr og de engagerede mennesker der fortalte om livet og dyrene.

Fortællinger på vikingepladsen. Personalets engagement og imødekommenhed.

Jeg har været her et par gange og hver gang bliver jeg imponeret over personalet. Altid gode til at fortælle og med indlevelse.

Jernalderbyen. Søde og engagerede medarbejdere, meget fortællende.

Potteri og snitte personale var venlige, imødekommende, vidende – super.

Vandarkæologi - Det var et hit hos de små at si sand for skatte :-) + Jernalderpladsen og den flotte kongehal.

Vores søn på 12,5 var vild med at prøve våben og vores datter på 9 elskede hestene.

The iron Age village & Mesolithic area. Especially, speaking with animators and family which live in the celtic village, it was really wonderful!

Undervisning

Sagnlandet Lejre repræsenterer et unikt læringslandskab på 43. ha. Dette landskab gemmer på talrige historiske rekonstruktioner fra stenalder, jernalder, vikingetid og 1800-tal. De historiske miljøer ligger i tidstypiske naturlandskaber, der skifter karakter med årtiderne og hvor medarbejdere iklædt datidens dragter og historiske dyreracer forstærker oplevelsen af at træde direkte ind i historien.

Målet med Sagnlandets undervisningsindsats er, at tilbyde skoler, ungdomsuddannelser og andre undervisningsinstitutioner et mangfoldigt undervisningsmiljø og alsidige forløb og undervisningsmæssige kompetencer, der supplerer og understøtter lærernes egen undervisning, og som rækker ud over, hvad der kan lade sig gøre hjemme i skolernes egne klasselokaler.

Undervisningsforløb

Sagnlandets Skoletjeneste har i 2019 udbudt i alt 14 forskellige undervisningsforløb. Undervisningstilbuddene lægger op til såvel enkeltfag som til tværfagligt arbejde. For at være fleksible i forhold til skolernes tid og økonomi er forløbene varieret strukturelt efter varighed og tilknyttet antal undervisere: Der udbydes følgende pakker: 1½ time med en instruktør, 3 timersforløb med 2 instruktører, længere lejrskoleophold fra 1 døgn til 4 døgn med 2 eller 3 instruktører. Derudover kan skolerne booke et besøg på selve skolen, hvor instruktører i dragt og rolle ud drager ud til skolen medbringende tidstypisk udstyr.

Tematisk omfatter forløbene flg emner, der understøtter Forenklede Fællesmål og læringsmål:

- Stenalder: 1) De første jægere i Danmark. 2) En dag som stenalderfisker i Ertebølleiden 3) Fra istidsjæger til de første skovbrugere..
- Jernalder: 4) En dag i jernalderlandsbyen Lethra. 5) Mød en keltisk flygtning fra Romerriget. 6) Gudernes gaver.
- Vikingetid: 7) På lejrskole som viking (fra 2-4 døgn varighed) 8) En dag som viking.9) Vikingernes idræt.
- 1800-tal: 10) Årets gang og højtider i Krikkebjerg huse. 11) Husmandsbørn i 1850'erne.
- På tværs af tid: 12) Båldalen – alletiders oldtidseksperimentarium. 13) Sagnlandet drager ud i skolerne. 14) Middelalderlægeurtehaven "Henrik Harpensstrengs Have".

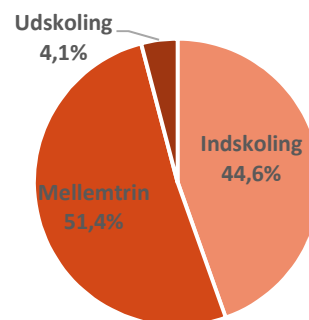
Alle undervisningstilbud er i 2019 præsenteret i brochuren "Levende Fortid" lige til at printe. Her får lærere og pædagoger et godt overblik over alle undervisningstilbud samtidig med, at de kan læse om Sagnlandets pædagogiske profil og få en forforståelse for de historiske områder, de kan komme og besøge. Folderen kommer med praktiske oplysninger og kan bruges til forberedelsesmateriale til et kommende skolebesøg.

Undervisningsforløb og Levende Fortid er tilpasset skolernes behov og støtter op omkring Forenklede Fælles Mål, særlige læringsmål, åben Skole, kanonpunkter samt elevernes trivsel og samarbejde.

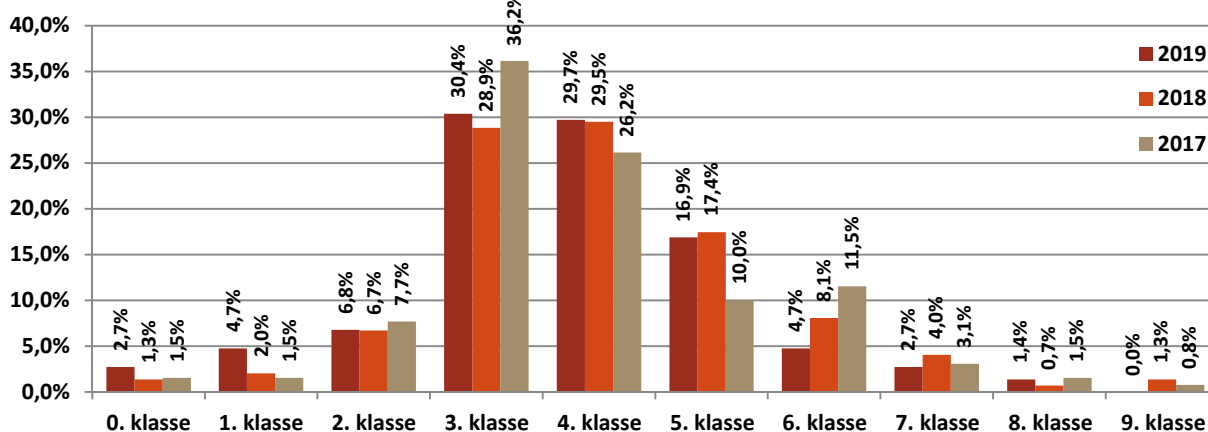
Klassetrin der anvender Sagnlandets undervisning domineres af Indskoling (44,6 % fra 0.-3. klasse) og Melletrin (51,4 % fra 4.-6. klasse), mens Udskoling ligger sidst 4,1 % fra 7.-9. klasse). Alene 3-4-5 klassetrin står i 2019 for 77,0% af klassespredningen.

Sagnlandet Skoletjeneste tilpasser de udbudte undervisningsbeløb efter særlige ønsker fra lærerne. F.eks. når gruppen omfatter flere elever end en enkelt klasse, herunder når flere årsgange skal undervises på samme tid, eller når der er tale om børn med særlige læringsbehov.

Aldersfordeling 2019

Udvikling 2017-2019: Klassetrin der benytter SL's undervisningsforløb

Pædagogik

Sagnlandets undervisningsforløb er inspireret af forskellige læringsteorier. Bl.a. John Dewey om "**Learning by doing**", Dorothy Heatcote om "**lærer i rolle**", Olga Dysthe om "**dialogisk undervisning**" og Howard Gardner om "**De mange intelligenser**".

Undervisning i de historiske miljøer foregår i praksis vha. den pædagogiske metode "**lærer i rolle**" med vægt på dialogbaseret undervisning og involvering af alle sanser gennem praktiske aktiviteter, hvor eleverne selv skal være skabende. Derfor er Sagnlandets undervisningsinstruktører ikke alene klædt i dragter, der afspejler den tidsalder undervisningen omhandler, de har også hver sin personlige baggrundshistorie. Det stimulerer indlevelse og lyst til at lære.

Instruktørernes individuelle personhistorier opbygger vi gennem en kombination af deres egne, personlige livsoplevelser og universelle livsoplevelser, der er uafhængige af tid og sted. F.eks. at rejse, at flygte, at stifte familie, at kriges, at miste. Vi har døbt disse personaer "**Histo-riens øjenvidner**". En er f.eks. lejesoldat, en anden bortløben slave, en tredje bonde, en fjerde overvejer udvandring, en femte er indvandrer, en sjette er enke med småbørn osv. Det er skæbneforløb, der kendes til alle tider og steder.

Ved at arbejde med sådanne universelle roller og fortællinger i historisk klædning og perspektiv, opnår vi en distance, der gør det muligt at berøre følsomme emner og dilemmaer uden at overskride elevernes aktuelle livssituation. Men samtidig giver rollerne mulighed for akkurat at drøfte sådanne væsentlige livsvalg, konflikter, tab, sorger og glæder, der relaterer sig til børnenes aktuelle livssituation. På den måde sikrer vi med enkle virkemidler, at eleverne oplever historien i øjenhøjde med dem selv, deres samtid og egen livserfaring. Det giver børnene inspiration til at reflektere over det forhold, at vi som mennesker altid er et produkt af historien, men med mulighed for fremadrettet og selvstændigt at træffe andre og nye valg ud fra de indsigter og erfaringer, historien kan give os.

Netop identifikation og kropslig udøvelse gør, at viden bliver til erfaring, der huskes af børnene.

Sagnlandets pædagogiske metoder i kombination med de autentiske historiske miljøer, giver nogle unikke læringsrum, som lærerne bl.a. karakteriserer således i de skriftlige evalueringer:

"Det er en spændende måde at lære om en "verden" der er svær at forstå."

Pædagog, børnehave. På "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"Dette bør alle opleve."

Lærer 1. klasse på forløbet "Midsommer og Sct. Hans i gamle dage".

"Det giver et stort udbytte til eleverne - og lærerne :-)"

Lærer 3. klasse på forløbet "En dag som stenaldersfisker i Ertebølletid"

"Det var et godt og intensivt forløb, som fangede eleverne. Tak for en skøn dag. Man kan virkelig mærke at "underviserne" brænder for deres roller og lever sig ind i tiden, både med sprog og udklædning."

Lærer 3. klasse på "En dag som viking"

"Helt unik Skoletjeneste. Folk med fantastisk viden, overblik, ro og formidlingsevne til børn."

Lærer 4. klasse på 2-dages lejrskole i Vikingetiden

"Det er en uddybning og indlevelse i vores 4. klasse tema om vikingerne som vi har hele året. At det også er en lejrskole - og det indirekte øger elevernes bevidsthed om socialt samarbejde. Det er et utroligt godt ophold, som har givet os meget."

Lærer 4. klasse på 2-dages lejrskole i Vikingetiden

"Super interessant forløb som de fleste har lært af. Tak! En elev sagde: "Det har været den bedste skoledag i mit liv"

Lærer 4. klasse på "En dag i Lethras jernalderlandsby"

"Det findes ikke bedre."

Lærer 4. klasse på "Husmandsbørn i 1850'erne"

"Vi har været meget tilfredse med det hele. Eleverne får nogle gode oplevelser herfra med hele klassen."

Lærer 5. klasse på forløbet "En dag som viking"

"We will come back to our routine, but I believe that was a great teambuilding for the class. Therefore, they might be more efficient in communication and cooperation. As I already wrote before, it was an amazing experience. Very well managed by super professional staff. THANK YOU SO MUCH."

Lærer 6. klasse International School på "Vikinglejrskole i 2 døgn"

Skoleevalueringer – tilfredsanalyser af kvalitet og relevans

Sagnlandets formidlingsinstruktører afrunder et gennemført undervisningsforløb med en fælles mundtlig opsamling og anerkendelse af elevernes erfaringer og erkendelser. Instruktørerne faciliterer en samtale, der skal være med til at understøtte elevernes historiske tænkning og refleksionsevne og giver klassen et udgangspunkt for at arbejde videre på skolen. I Krikkebjerg huse gøres det, mens klassen klæder om fra fortidsklæder til nutidsklæder. Her tager instruktøren en uddybende samtale med læreren. I de andre historiske områder gøres det samlet under og efter det fælles måltid. For elever og lærere på lejrskolen er der afsat ½ time til afrunding, kommentering og perspektivering. Efterfølgende uddeles et evalueringsskema til lærerne med opfordring til en skriftlig evaluering af deres oplevelse og udbytte af Sagnlandets undervisning

Det lærerrettede skriftlige evalueringsskema spørger bl.a. til oplevet kvalitet af forløbet på en skala fra 1 til 5 (fra Meget utilfreds til Meget tilfreds) suppleret med uddybende kvalitative spørgsmål, f.eks. forbedringsforslag, hvilke fag forløbene spiller ind i og hvordan skolen efterfølgende vil arbejde videre med forløbet.

De løbende evalueringer sikrer, at faglig og pædagogisk kvalitet af Sagnlandets undervisningsforløb stemmer overens med skolernes læreplaner og forventninger. Formidlingsinstruktørerne bruger samtidig svarene til selv-refleksion og løbende tilpasning af egen pædagogisk praksis og fagligt indhold i undervisningen.

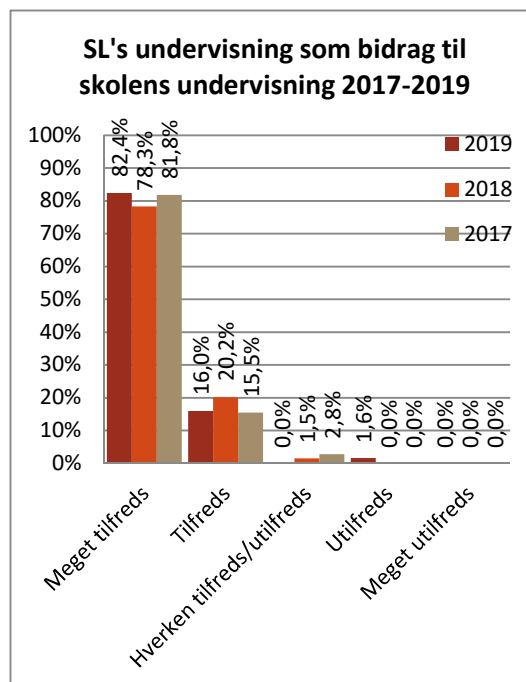
De kvantitative analyser af årets skriftlige evalueringsskemaer for skole- og børneinstitutioner viser høj grad af tilfredshed i 2019. Således angiver lærernes og pædagogernes kvantitative vurderinger:

De kvantitative analyser af 204 indkomne skriftlige skole- og børneinstitutionsevalueringer for 2019 som helhed viser høj grad af tilfredshed. Således angiver lærernes og pædagogernes kvantitative vurderinger:

- En tilfredshed på 98,4 % Tilfreds/Meget Tilfreds med Sagnlandets Undervisningsforløb (fordelt således: 82,4 % Meget tilfreds. 16,0 % Tilfreds. 0 % OK. 1,6 % Utilfreds. 0,0% Meget utilfreds.
- At 100 % vil anbefale et undervisningsforløb i Sagnlandet Lejre til andre kollegaer.

De 1,6 % utilfredse relaterer sig til forløbet "Prøv kræfter med fortiden" i Båldalen og uddyber deres besvarelse med, at deres rating skyldes igangværende byggearbejder. Som nævnt andetsteds i denne årsberetning gennemgik Båldalen frem til 1. juli en omfattende renovering og udbygning i forbindelse med afslutningen af "Projekt 1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde."

I 2019 svarede 99,4% af skolerne, at de gerne ville anbefale et undervisningsforløb i Sagnlandet Lejre. Udvalgte kvalitative citater fra evalueringerne uddyber hvorfor:

"Det altid en fornøjelse, her er så meget at sanse & snakke om."

Pædagog, Børnehave på forløbet "Leg og fortælling i gamle dage"

"Fordi her er super skønt at være og børnene får rykket så mange grænser og lærer at være tilstede i nuet."

Lærer, 2 klasse på forløbet "En dag som viking".

"Det er en stor oplevelse, gode muligheder for at afprøve en masse, sanseoplevelse og enormt lærerigt"

Lærer, 2 klasse på forløbet "En dag i jernalderlandsbyen Lethra".

"Det er godt at komme ud af klasselokalet og det her er bare kvalitet."

Lærer, 3 klasse på forløbet "En dag som stenalderfisker i Ertebølletid"

"Nogle børn ville aldrig få denne oplevelse, hvis ikke der fandtes skole. Det er en helt ekseptionel måde at få en forståelse og kontakt til fortiden."

Lærer, 3 klasse på forløbet "Fra istidsjægeren til de første skovhuggere".

"Det var gennemgående fantastisk. Solidt fagligt, spændende og veltilrettelagt. Det var en stor oplevelse for børn og voksne."

Lærer, 3 klasse på forløbet "En dag i jernalderlandsbyen Lethra".

"Det var gennemgående fantastisk. Solidt fagligt, spændende og veltilrettelagt. Det var en stor oplevelse for børn og voksne. Børnene tigger om at komme igen."

Lærer, 3 klasse på forløbet "En dag i jernalderlandsbyen Lethra".

"Det er et godt og lærerigt program til klassen. Det er rart at de voksne kan være observerende"

Lærer, 3. klasse på 2-dages lejrskole i Vikingetiden

"Flot sted, god stemning, læring gennem oplevelse i stedet for gennem tænkning/hovedet."

Lærer, 4. klasse på 3-dages lejrskole i Vikingetiden

"Vi havde en rigtig god dag. Vi har kunne arbejde med nysgerrighed, vedholdenhed, samarbejde og refleksion."

Lærer, 5 klasse på forløbet "Prøv kræfter med fortiden i Båldalen".

"Det er en helt speciel oplevelse at erfare noget i et helt særligt og anderledes sted end den sædvanlige skolehverdag."

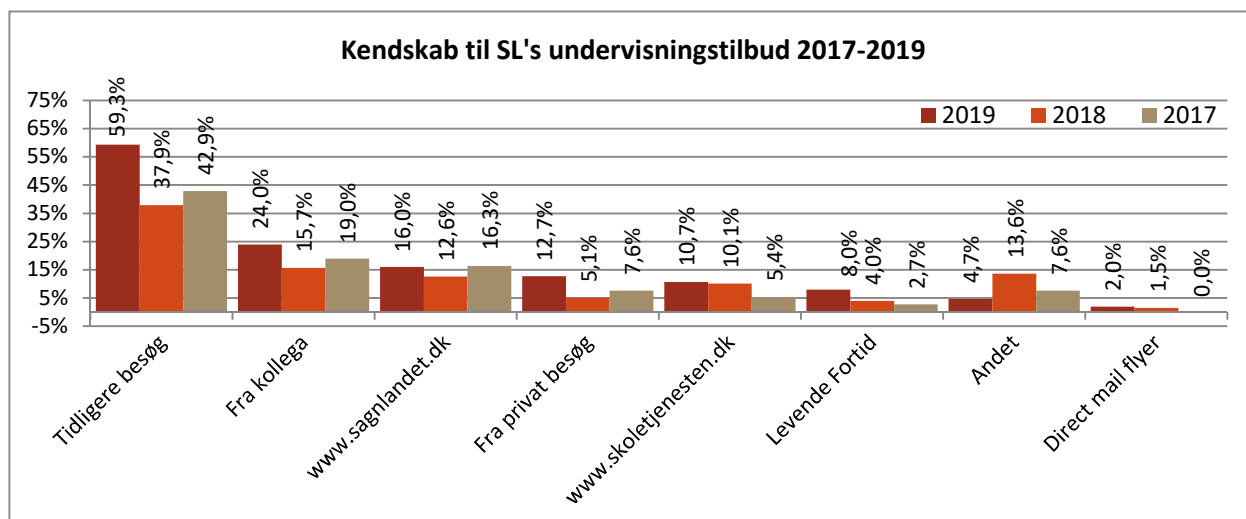
Lærer, 5. klasse på forløbet "En dag som viking."

"Her er rum og tid til fordybelse for alle. Her kan foregå en stor social læring – gruppedynamikprocesser"

Lærer, blandet børnegruppe på forløbet "Prøv kræfter med fortiden i Båldalen".

".Tusind tak for at give vores unger en fantastisk oplevelse, som de sent vil glemme. Tak for jer :-). Det var sgu vildt!! ;-)"

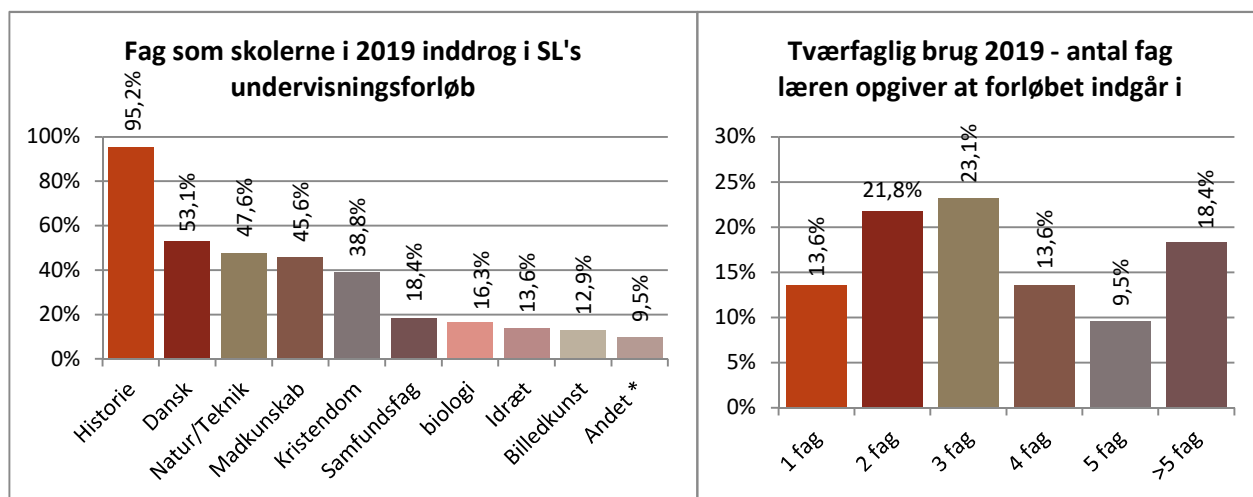
Lærer, blandet børnegruppe på 5-dages lejrskole i Vikingetiden

Tilfredsheden med Sagnlandets undervisning afspejles også i lærernes kendskab til Sagnlandets undervisningstilbud. Her afslører de kvantitative analyser, at kendskab i høj grad skyldes tidligere besøg og anbefalinger fra kollegaer. I 2019 var det næsten 2/3 af lærerne, der tidligere har brugt Sagnlandets undervisning og knap hver 4 kommer på anbefaling fra kollega.

Analyser af skolernes evalueringer i 2019 viser, at Sagnlandets undervisning i altovervejende grad (86,4%) indgår i tværfaglig sammenhæng. Kun i 13,6% af besvarelserne nævner lærerne, at Sagnlandets forløb kun indgår i ét enkelt fag.

Mht. hvilke skolefag Sagnlandets undervisningsforløb oftest indgår i udgør top 5 i 2019 følgende fag, hvor faget "historie" ikke overraskende er en klar nr. 1. Ca. 95% af lærerne bruger Sagnlandets undervisningsforløb i forbindelse med historieundervisning, mens over halvdelen, 53,1% også forløbene i kombination med undervisning i faget "dansk".

"Gaver til Guder" – nu fast undervisningstilbud i Sagnlandets Skoletjeneste

I gennem 2017-2018 udviklede Sagnlandet i samarbejde med Skolekirketjenesten i Kalundborg og Slagelse et særligt undervisningstilbud om ofringer i jernalder og vikingetid kombineret med kristendommens udlægning af ofret som en gave fra guden til menneskene. Efter evaluering og tilpasning er det i 2019 gjort til et fast undervisningstilbud af 3 timers varighed for to klasser af gangen i to historiske miljøer. Forløbet er også tilpasset en version målrettet én klasse ad gangen som 1½ times forløb i enten jernalderområdet eller i vikingetidsområdet. Det nye forløb er derfor fra 2019 blevet indarbejdet i Sagnlandets lærermateriale, brochuren "Levende Fortid".

”Gaver til Guderne” tager udgangspunkt i arkæologiske fund og historiske kilder, der viser, at vores forfædre udførte kultiske handlinger som led i deres religiøse praksis. Hvordan dét kan være forgået, giver Sagnlandets to historiske øjenvidner i dragt og rolle fra henholdsvis jernalder og vikingetid hver sit bud på. De sender eleverne på en tidsrejse tilbage til jernalderen og vikingetiden, hvor eleverne får den åndelige og mentale side helt ind under huden. Forløbet rummer fire nedslag, der på forskellig vis belyser emnet ”ofring”:

- Et besøg i et jernalderhus i landsbyen *Lethra* hvor klassen oplever jernalderfolkets dagligdag. Her er husets ildsted og husguder understøttet af arkæologiske fund i fokus.
- Et besøg i Lethras hellige offermose hvor eleverne oplever jernalderens kultsted under åben himmel og udfører et offerritual. Her bliver de kloge på, hvorfor man ofrer ved at høre om datidens frugtbarheds-ritualer, guder og gudinder. Seancen bliver belyst gennem den første kendte etnografiske beretning om Germanernes gudedyrkelse skrevet af den romerske forfatter Tacitus i 1 århundrede e. Kr.
- I vikingernes gigantiske skibssætning hvor hører eleverne stenenes fortælling om dødsriget. Her prøver de også kræfter med vikingers idrætsleg ”Skibet sejler mod døden eller mod livet” og udbringer en fælles brageskål til fremtidens bedrifter.

- På vikingepladsen Ravnebjerg hører de fortællingen om dødsguden Odin og de udfører et blót (offerceremoni) ved Gude- hørgeren (en slags sten-alter). Her er levendegørelsen og hørgeren baseret på den retslærde, arabiske rejsende og skribent Ahmad Ibn Fadlan's, der i 900-tallet nedskrev sine iagttagelser af "rus-folkets" (svenske vikingers) offerplads ved Volgaområdet.

Tilrettelæggelsen af undervisningsforløbet "Gaver til Guder" sikrer, at eleverne kommer til at arbejde med følgende "Særlige læringsmål" på en håndgribelig og sanselig måde:

- Eleverne er med til at skabe historiske scenarier og reflekterer over de livsopfattelser, der konstituerer offerritualer.
- Eleverne får kendskab til ikke kristne religioner og livsopfattelser.
- Med "offeret" som tema for en almenmenneskelig handling, får eleverne en reflekteret forståelse af, hvad mennesket er for et væsen, hvad livet kan byde på, og hvordan man kan forholde sig hertil og har forholdt sig hertil i forhold til livsetiske spørgsmål.

Forløbet understøtter samtidig "elevernes alsidige udvikling" ved at de sammen med andre og i fællesskab lærer om det almenmenneskelige på tværs af tid og rum.

"Historier på tværs af landet" i samarbejde med "Det fortællende teater"

Det frugtbare og udviklende samarbejde med skuespiller Jesper la Cour, *Det Fortællende Teater*, er fortsat i 2019 med afholdelse af udbytterige fortælleseminarer, masterclass i fortælling og fortælledage i maj. I 2019 udmundende det givende samarbejde i projektet "Historier på tværs af landet". Via opbakning fra Statens Kunstfond udviklede Jesper la Cour sammen med en skoleklasse fra Hem Skole i Jylland og Kirke Såbyskole i Lejre Kommune et fortællerprojekt på tværs af landet. Begge klasser har sammen med Jesper la Cour udviklet deres fortællekompetence. Eleverne har udvekslet historier og var i denne sammenhæng vært for hinanden.

I Jylland var det kulturinstitutionen Spøttrup Slot under Museum Salling, der var vært, og på Sjælland var det Sagnlandet Lejre. De jyske elever har arbejdet med sagn fra Middelalderen og i Lejre med Sagnkonge historier. Rammen omkring fortællinger var Sagnlandet Lejre. De brugte Sagnlandet som kulisse, satte en scene og en ramme, lavede fortælleøvelser, og der blev afholdt workshops med det oldengelske heltekvad "Beowulf", der er relateret til Lejre-området.

Klasserne fortalte historier til hinanden og holdt en fælles aften som vært med både forældre og søskende. Derudover holdt de et oplæg på fortælleseminariet hvor 6 elever fortalte deres historier til 21 fremmede voksne.

Partnerskab med Lejre Kommune om brobygning fra børnehavebarn til skoleelev

Som del af Lejre Kommunes "Børnekulturpakke" gennemførte Sagnlandets Skoletjeneste i juni et ugelangt brobygningsprojekt for 249 børnehavebørn og deres pædagoger. Målet var at forberede ungerne til det forestående skoleliv med nye kammerater efter sommerferien. I Sagnlandets Vikingeområde gennemførte børnene tre tilrettelagte forløb med fokus på fællesskab og samarbejde og "det fælles tredje". Børnene fik, i for dem ukendte rammer, øje på hinanden og fik mulighed for at afprøve sig selv i mødet med andre, i forskellige arbejdsopgaver, samarbejdsrelationer og indbyrdes dialog i ukendte rammer.

Forskning

Saglandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation

Saglandet råder over 43 ha. kulturlandskab. Landskabet rummer en række særlige biotoper, der ikke er sprøjtet eller udnyttet intensivt i 50 år: marker, enge, overdrev, skovgræsning, højskov, søer og moser.

Saglandet råder over et stort hold af historiske dyreracer i form af urokser, vildheste, vildsvin, kreaturer, tamsvin, får, geder, gæs og fjerkræ. Hertil kommer en rig insektfauna med deraf afledt rigt fugleliv.

Hertil kommer områdets mange rekonstruktioner af boliger og monumenter i form af telte, hytter og langhuse samt gravhøje og monumenter, der er indgået i såkaldte "totalforsøg" og forsøg af fænomenologisk karakter.

Saglandet Lejre stiller sig derfor til rådighed som feltstation for forskellige, eksterne forskningsprojekter, hvor et stabilt, uberørt, men let tilgængeligt naturområde er vigtigt for f.eks. sammenligning med sideløbende, fuldstændigt kontrollerede forsøg i laboratorier.

De Historiske Værksteder – Potteri og Dragtværksted

Saglandet tilbyder stærke og efterspurgte faglige kompetencer inden for rekonstruktion af forhistorisk lerkar- og tekstilarkæologi qua dygtige rekonstruktionshåndværkere i de historiske værksteder Potteri og Dragtværksted.

I disse værksteder opretholder Sagnlandet praktisk viden og kundskab om ældgamle produktionsmetoder og udnyttelse af naturens materialer. Udover at sikre videreførelse af denne håndværksmæssige kulturarv fungerer Potteri og Dragtværksted som åbne formidlingsvinduer til glæde for studerende, forskere og gæster, der i værkstederne kan opleve og afprøve forskellige håndværksmetoder.

Research og eksperimenter med fremstilling af prototyper af lerkar til Kongehallen

I 2019 har Potteriets medarbejdere indgået i den særlige projektgruppe "Projekt Inventar", der researcher, udvælger og producerer/får produceret det helt specielle inventar, der skal gøre et besøg i Sagnlandets nye Kongehalsmiljø til en helt særlig og imponerende oplevelse.

Pottemagerne har arbejdet med at fremstille prototyper i form af rekonstruktioner af forskellige keramiske fund fra det sydsandinaviske område fra perioden ca. 600-800 tallet. Erfaringerne fra arbejdet med at fremstille prototyperne indgår i beslutningsgrundlag og udvælgelse af det endelige keramiske inventar, der skal indgå i formidlingen af livet i Kongehallen.

Som noget nyt for Potteriets arbejde er der arbejdet med at lave kopier af importeret keramik, hvilket giver nogle helt nye faglige udfordringer. Bl.a. er der arbejdet med at rekonstruere såkaldt Badorf-keramik fra Rhinområdet og særligt de imponerende kuglekar/Reliefbandamphorae, der formentligt har været brugt som transportkar ved handel med f.eks. vin og olie. Skår af sådanne kar er bl.a. fundet ved handelspladser som Hedeby i Nordtyskland og Birka ved Stockholm. I det kommende Kongehalsmiljø er det oplagt netop at sætte fokus på langdistancehandel og import af luksusvarer. Ved udgravningerne i Gl. Lejre hvor hallen har ligget er der netop fundet skår efter lerkar, der gennem stempelornamentik og andre træk antyder import af lerkar (formentlig med indhold) fra andre egne.

De forskellige prototyper af små og store kar i mange udformninger, har efterfølgende været præsenteret for vikingemrådets formidlere. De har på baggrund af praktiske erfaringer med brug af keramik i formidling og undervisning til fødetilberedning, servering og opbevaring kommenteret på de forskellige typer af lerkars egnethed til sådan brug. Med formidlernes input bliver arbejdet med at fremstille det endelige keramiske inventar til Kongehallen forsat i 2020.

Formgivning af 1800-tals service til Sagnlandets historiske café "Hvidesøhus"

I forlængelse af Pottemagerens studietur til Ehlers lertøjssamling i Haderslev og udstillingen "Skabt af ler" på Museum Silkeborg ultimo 2018, er der i 2019 arbejdet videre med formgivning af service til Sagnlandets nye historiske *Cafe Hvidesøhus*, (se s.34ff.). I første omgang er der arbejdet med formgivning af kaffekrus og tallerkner, der fremstår med klare referencer til 1800 tallets pottemagerproduktion men tilpasset moderne brug og industriøkøkken. Der er af denne grund valgt højbrændt lertøjsler, der, som navnet antyder, brændes ved højere temperatur end almindeligt lertøjsler. Det betyder at servicen er mere holdbar i forhold til kantslag og fungerer bedre i opvaskemaskine, da skærven er mere sintret. Højbrændtsleret gør det muligt at arbejde med en tyndere skærv. Det gør servicet lettere end traditionelt lertøj, hvilket aflaster håndtering for køkkenpersonalet. Selve produktionen er endnu ikke sat i gang pga. arbejdet med keramikken til Kongehallen.

Fremstilling af neolitisk keramik til ny udstilling på Holstebro Museum

Sagnlandet Lejres Historiske Værksteder løser ofte særlige rekonstruktionsopgaver for andre museer. I 2019 var der en specialopgave fra Holstebro Museum.

Museet ønskede at få fremstillet tre kæmpekar inspireret af neolitisk (yngre stenalder) keramik i forbindelse med nyopsætning af museets permanente udstilling. De store kar fra Tragtbægerkultur (ca. 3.500 f. Kr.) er udført med autentiske teknikker, men ikke som egentlige rekonstruktioner. Det har givet nye erfaringer i fremstilling af store kar – og ikke mindst den udfordrende brænding af disse.

Projekt "Velklædt i Vikingetiden" – et rekonstruktionsprojekt i samarbejde med Nationalmuseet og Københavns Universitet

I 2019 har Sagnlandets pottemagere og tekstilfolk fortsat samarbejdet indgået i 2019 med Nationalmuseet og Københavns Universitet i regi af forskningsprojektet "Velklædt i Vikingetiden"/"Fashioning the Viking Age". Potteriet har til dette arbejde bidraget med fremstilling af tre sæt vævevægte baseret på fund fra 8-900-tallets Hedeby.

Vævevægtene har forskellig størrelse og tyngde og skal bruges til Dragtværkstedets forsøg med at væve stof i forskellige kvaliteter. For Pottemagerne giver det gode erfaringer at arbejde

med sådanne større bestillinger, da det giver en mere præcis fornemmelse for hvad gentagelse betyder for udførelse af keramikken. Alt bygget på fund fra 8-900-tallets Hedeby.

Tekstilfolkenes spændende rekonstruktionsarbejde med vikingetidens dragter til Nationalmuseets kommende, permanente vikingeutstilling er allerede omtalt andet steds i denne årsberetning. Det samme gælder Dragtværkstedets arbejde med at producere dragter til Sagnlandets eget Kongehalsprojekt (se s. 27.ff).

Kurser i historiske håndværk som plantefarvning og keramikfremstilling

I 2019 har Sagnlandets Dragtværksted afholdt to plantefarvningskurser for private. Her fik kursisterne indblik i vores forfædres fantastiske farveunivers og lærte at farve med planter og andre naturmaterialer med udgangspunkt i historiske farveopskrifter. På kurset blev bl.a. arbejdet med gamle, velkendte farveingredienser som krap, vau, birk, indigo, cochenille og valnød. Plantefarverkurser vil også blive udbudt i 2020.

Sagnlandets Pottemageri har også lagt rammer til kursusvirksomhed i 2019. Her blev afviklet et endagskursus for lærere i Lejre Kommune. Formålet var at give inspiration og klæde lærerne på til selv at lave forløb med oldtidens pottemagerteknikker hjemme på skolen i forbindelse med klasseekskursioner i Sagnlandet. Kurset var baseret på "hands on" erfaringer i forskellige fremstillings- og dekorationsteknikker samt bålbrændinger. Lærerne gav udtryk for stort udbytte af kurset, men kunne se praktiske udfordringer i arbejdet med det hjemme på skolerne.

Sagnlandets 14. Internationale jæger-samlertæf "Athra Gathering"

I juli 2019 afholdt Sagnlandet sin 14. udgave af det internationale jæger- & samlertæf "Athra Gathering". Ca. 40 europæiske formidlere og rekonstruktions-håndværkere fra Norge, Sverige, Finland, Danmark, England, Holland, Tyskland, Frankrig, Israel og USA samt forskere fra Exeter University deltog i det 5 dage lange træf. Ved træffet kombinerer Sagnlandet eksperimentel arkæologi, etnoarkæologisk forskning og formidling af europæisk jægerstenalder, primært inden for perioden mesolitikum (ca.9.000-4.000 f.Kr.). Som optakt til årets Athra Gathering havde Sagnlandets medarbejdere afsluttet en række byggeprojekter i stenalderområdet. Ved Ertebøllebopladsen Athra (ca.5.000 f.Kr.) var der i samarbejde med Sagnlandets frivillige Venneforening anlagt en ny træbro, der sikrede nemmere gæsteadgang til boplads og aktivitetsområder. Herudover var der lavet en nytolket rekonstruktion af den lokale og tidligste Maglemosetid-"telt-hytte" fra Lavringe Mose (ca.9.000f.kr.) fundet kun 6 km fra Sagnlandet ved Osted.

Sagnlandets stenalderområde byder nu på fem rekonstruerede og tidsmæssigt adskilte miljøer: Senistiden, Maglemose- & Kongemosealderen, Ertebøllealderen og den tidligste bondestenalder. Under Ahtra Gathering blev de alle levendegjort i et landskab, der både byder på åbne vidder og tæt skov samt søer og mose, der gør det egnet til at vise de forskellige stenalderes klimatiske perioder og ressourcelandskaber. Det er således et fint, repræsentativt udsnit af den lange jægerstenalders enkle boligformer tilpasset forskellige klimatiske forhold og naturressourcer som Sagnlandets gæster kan træde ind.

Træffet bød på 4 af verdens bedste flinthuggere fra hhv. Tyskland, Sverige og USA, der igen mødtes i Sagnlandet, hvor de afviklede et flinthugningsseminar over 3 dage. Det tilbagevendende flintseminar er initieret af lektor og arkæolog Mikkel Sørensen, Saxo-instituttet, Københavns Universitet. Flinthuggernes håndværksmæssige færdigheder i forbindelse med rekonstruktion af de fineste, men også teknisk sværeste flintredskaber fra neolitikum (yngre stenalder/Bondestenalder), giver altid anledning til stor beundring og mange spørgsmål fra videbegærlige gæster.

Som led i træffet fik 3 af Sagnlandets medarbejdere mulighed for yderligere kompetenceudvikling gennem deltagelse i et 2 dages kursus om garvningsmetoder ved en af verdens førende eksperter, amerikaneren Dr. Theresa Emmerich Kamper fra Exeter Universitet, England.

Rekonstruktion af hegnshus fra ældre romerskjernalder afsluttet i 2019

Gennem tre sæsoner har der været byggeaktivitet i Sagnlandets jernalderlandsby *Lethra*. I 2019 blev byggeriet afsluttet og besøgende, fortidsfamilier og medarbejdere i området, har nu fået et såkaldt "hegnshus" til brug ved formidlingsaktiviteter. I hegnshuset kan Sagnlandets formidlingshåndværkere og landsbyens fortidsfamilier nemt indbyde mange besøgende til prøv-selv håndværksaktiviteter i både sol og regn.

Hegnshuset er således åbent ind mod landsbyens indre, hvilket giver bedre plads for håndtering af mange mennesker sammenlignet med landsbyens langhuse, der har begrænset lysindfald og plads.

Det arkæologiske forlæg stammer fra et jysk bopladsfund, Hjemsted Banke. I løbet af ældre jernalder fra tiden omkring Kristi fødsel, begynder sådanne særlige funktionsbygninger at dukke op, der er integreret i de hegn, der omgiver den samlede gårdsenhed centreret omkring selve langhuset. De tolkes som bygninger med saddeltag og vægge af kvas/grenflet, der har sikret tørre, velventilerede forhold til opbevaring mv.

Erhvervssamarbejder

Sagnlandets erhvervsklub, der blev stiftet i 2016 med 6 virksomheder, rundede i 2019 i alt 24 medlemsvirksomheder.

For at blive medlem, kan interesserede virksomheder vælge mellem 4 forskellige typer af medlemskab og priskategorier, der afspejler forskellige grader af medlemsfordele: BASIC (2.500 kr.), EXPERIENCE (5.000 kr.), EXPLORER (15.000 kr.) og ADVENTURE (25.000 kr.).

Vi har defineret frem gode grunde for at tegne et virksomhedsmedlemskab:

- EKSPONERING for over 50.000 gæster fra mange målgrupper
- IMAGEPLEJE via samarbejdet med en almennyttig institution
- NETVÆRK i mødet med ildsjæle som dig selv fra andre dele af erhvervs- & kulturlivet
- RABATTER på entré, mødefaciliteter & arrangementer for din virksomhed
- MEDARBEJDER & KUNDEPLEJE på et anderledes mødested rig på natur & kultur oplevelser

Med erhvervsklubben er det Sagnlandets ambition at knytte virksomheder og Sagnland tættere sammen i et gensidigt udbytterigt arbejde. Det sker dels gennem netværksmøder for medlemmerne med Sagnlandet som vært og ramme, og dels ved at medlemmerne får tilbudt forskellige medlemsfordele, der skal inspirere til deres brug af Sagnlandet i andre sammenhænge.

Ved årets udgang omfattede erhvervsklubben nu 24 medlemsvirksomheder fordelt således på tre af klubbens fire medlemskategorier:

- EXPLORER: Bondeskovgård. Helmer Christiansen A/S. Vestergaard Company. XP Digital A/S.
- EXPERIENCE: Danske Bank, Roskilde afdeling. Eduard Troelsgaard Rådgivende Ingeniører A/S; SB-Murer ApS. TVC Advokatfirma, Roskilde. Åvang ApS. - Byg, Anlæg & Park
- BASIC: BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, København. BDO, Roskilde. Beierholm Revision, Roskilde. Clio Online. Dansk Drone Kompagni. Elgaard Architecture. Hegsmontagen ApS. Herthadalen Restaurant. Julius Nielsen & Søn A/S. KLJ-EL, ApS. KonditorBager Lejre. MaDahm Consulting. Nykredit Roskilde. VVS Firmaet Bad Experten A/S. Wohlert Arkitekter.

I 2019 blev afviklet i alt tre netværksmøder, hvoraf to med eksterne oplægsholdere.

I maj samledes Erhvervsklubbens medlemmer om oplægget **"Det forunderlige univers"**. Her kunne medlemmerne møde astrofysiker og forfatter Tina Ipsen, der tog forsamlingen på en rejse lagt ud i universet og vendte de helt store spørgsmål: Hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Er vi mennesker alene i universet?

ET KULTUR- & ERHVERVSAMARBEJDE MED KONTANTE FORDELE I ERHVERVSKLUBBEN I SAGNLANDET LEJRE

FOR HJERTER MED HJERTER

Et af de mest populære aktiviteter i Sagnlandet Lejre er at deltage i vores netværksmøder. Her møder du andre virksomheder og kan udveksle erfaringer og idéer. Møderne er gratis for medlemmerne og er et fantastisk netværksforum.

Vi tilbyder også et stort udvalg af aktiviteter og arrangementer, der giver dig og dine medarbejdere mulighed for at opleve Sagnlandet på en helt anderledes måde. Fra koncerter og foredrag til workshops og teambuilding. Alle aktiviteter er inkluderet i medlemskabet.

For mere information om vores aktiviteter og medlemskab, kontakt os på telefon 4422 4422 eller på vores hjemmeside www.sagnlandet-lejre.dk.

KONTAKT
 Sagnlandet Lejre
 Lejrevej 10
 4400 Lejre
 Tlf: 4422 4422
 E-mail: info@sagnlandet-lejre.dk

EN FORTID I EN NUTID MED EN FREMTID
VORES VISION ER OGSÅ VORES PASSION

HAR VI PASSION, ENGAGEMENT & ØNSKET OM AT GØRE EN FORSKEL TILFÆLLES?

Vi er stolte af at være en del af Sagnlandet Lejre og de mange aktiviteter og arrangementer, der giver dig og dine medarbejdere mulighed for at opleve Sagnlandet på en helt anderledes måde. Fra koncerter og foredrag til workshops og teambuilding. Alle aktiviteter er inkluderet i medlemskabet.

DES STØTTER DU

Vi er stolte af at være en del af Sagnlandet Lejre og de mange aktiviteter og arrangementer, der giver dig og dine medarbejdere mulighed for at opleve Sagnlandet på en helt anderledes måde. Fra koncerter og foredrag til workshops og teambuilding. Alle aktiviteter er inkluderet i medlemskabet.

EN FREMTID SAMMEN?

Vi er stolte af at være en del af Sagnlandet Lejre og de mange aktiviteter og arrangementer, der giver dig og dine medarbejdere mulighed for at opleve Sagnlandet på en helt anderledes måde. Fra koncerter og foredrag til workshops og teambuilding. Alle aktiviteter er inkluderet i medlemskabet.

MISSION MED MENING

Vi er stolte af at være en del af Sagnlandet Lejre og de mange aktiviteter og arrangementer, der giver dig og dine medarbejdere mulighed for at opleve Sagnlandet på en helt anderledes måde. Fra koncerter og foredrag til workshops og teambuilding. Alle aktiviteter er inkluderet i medlemskabet.

VERDIER MED HOLDNING

Vi er stolte af at være en del af Sagnlandet Lejre og de mange aktiviteter og arrangementer, der giver dig og dine medarbejdere mulighed for at opleve Sagnlandet på en helt anderledes måde. Fra koncerter og foredrag til workshops og teambuilding. Alle aktiviteter er inkluderet i medlemskabet.

VI ER STOLTE AF AT VÆRE EN DEL AF SAGNLANDET LEJRE
 Lejrevej 10
 4400 Lejre
 Tlf: 4422 4422
 E-mail: info@sagnlandet-lejre.dk

I juni måned kom klubbens medlemmer på en eksklusiv rundvisning ”**Bag kulisserne i Kongehal og Historisk Spisehus**” sammen med Sagnlandets direktør Lars Holten. Her hørte deltagerne om de mange processer og overvejelser bag de aktuelle og unikke kulturhistoriske byggeprojekter, der blev afsluttet med historiske smagsprøver i det næsten færdige 1800-tals Spisehus.

I september stod netværksmødet i folkestyrets tegn. Her holdt Folketingets direktør Carsten U. Larsen et oplæg ”**Folketinget som arbejdsplads**”. Det blev endnu en spændende eftermiddag bag kulisserne på en arbejdsplads med 400 statsansatte, der leverer et spændende og politisk neutralt arbejde i demokratiets navn.

Der skal her lyde varm tak til disse virksomheder for deres opbakning til Sagnlandets arbejde.

Frivillige

Sagnlandet Lejres Venner

Sagnlandet Lejre har en støtteforening, Sagnlandets Venner i Lejre, stiftet i 1986, der yder en værdifuld hjælp til Sagnlandet:

Foreningens formål er at skabe og opretholde forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og personer, institutioner samt virksomheder, der er interesserede i Sagnlandets virke, at udbrede kendskabet til og interessen for Sagnlandets arbejde samt ved særlige fysiske arrangementer at dyrke forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og Sagnlandet Lejres Venner. (vedtægternes § 2)

I 2019 talte foreningen 225 betalende medlemmer. På årsmødet i Kulturhuset Felix i Lejre blev Ulla Pinborg i marts genvalgt som formand med akklamation. Årsmødet bød endvidere på et spændende og velbesøgt offentligt foredrag. Her fortalte Sagnlandets tekstilfolk om deres spændende arbejde med at lave vikingedragter til skoleelever og fortidsfamilier. Et arbejde, hvor et frivilligt sylaug af bl.a. Venneforeningsmedlemmer har været en uvurderlig hjælp til håndsyning af de over 120 dragter og mere end 400 dragtdele. Sagnlandets direktør gav ligeledes en kort status for byggeri af både Kongehal og det historiske 1800-tals spisehus.

Ca. 70 medlemmer støtter i forskelligt omfang også op med praktisk bistand til diverse arbejdsopgaver. Det sker gennem forskellige laug, der er tilknyttet Sagnlandets historiske områder eller som frivillig på konkrete arbejdsopgaver og projekter, undtagen undervisning. De praktiske arbejdsopgaver og aktiviteter, man kan bistå med er f.eks. pasning af historiske haver, klining og kalkning af huse, reparation og vedligehold af historiske bygninger, fletning af hegn og meget mere. Foreningens bestyrelse arrangerer desuden udflugter, foredrag og kurser for foreningens medlemmer.

I 2019 har de særligt aktive medlemmer i de forskellige laug bl.a. arbejdet med vedligehold af bygninger og inventar i Landbohusene, Jernalderlandsbyen og Stenalderbopladsen samt passet og plejet Sagnlandets smukke Landbohaver og Middelalderhave, der med sine dufte og smukke planter og blomster er til stor glæde for mange gæster. Smedelaugene har udover at passe smedjen også deltaget i bemanning af samme på udvalgte tidspunkter i sæsonen. En lille gruppe har desuden arbejdet med at bygge et nyt, fint redskabsskur til Havelaugets redskaber ved Harpenstrengs Have.

To gange årligt afholdes en forårs- og efterårsindsatslørddag, hvor Sagnlandets Venner og medarbejdere arbejder sammen om klargøring til sæson og nedpakning for vinteren. Det er en meget stor hjælp for Sagnlandets medarbejdere, når mellem 70-80 frivillige voksne og børn tropper op og hjælper med stort og småt lige fra rejsning af store, tunge vikingetelte og til at lægge frisk halm i jernalderlandsbyens senge. Denne indsats fejres med en stor og velfortjent middag lørdag aften, hvor frivillige og personale hygger, skåler og glæder sig over de opnåede resultater. En anden festlig dag er årsfesten en lørdag i august, hvor ansatte og venner fejrer Sagnlandet og samarbejdet med grillmad og fælles hygge under åben himmel.

Ved det årlige juleåbent tre weekender i december fik Sagnlandets Formidlingssektion igen flot frivillig hjælp til bemanning af de mange åbne værksteder og aktiviteter.

Der skal her lyde en stor og varm tak for den store indsats som alle de aktive Venner yder for Sagnlandet og dets medarbejdere.

Frivillige historiske grupper og foreninger

Sagnlandet Lejre samarbejder hvert år med mange forskellige typer foreninger, der bistår Sagnlandet med aktiviteter på årets sæsonprogram. Det kan f.eks. være historiske re-enactment grupper som jernalderhæren Prindsens Hverving, der er fast tilknyttet Sagnlandet og andre grupper på ad hoc basis. Andre grupper er specialiseret i vikingetiden, Romerriget, stenalderen osv.

Hertil kommer andre interessegrupper med fokus på traditionelle håndværk og lign. Bl.a. har en gruppe af dygtige pileflettere de seneste år bistået med at skabe opmærksomhed om dette smukke, traditionsrige håndværk.

Samarbejdet med disse grupper og foreninger gør det muligt for Sagnlandet at skabe store events og optrin til glæde for såvel publikum som foreningerne selv. I Sagnlandet får de en god fælles oplevelse, når de sammen demonstrerer og formidler deres kunnen og viden for et stort publikum.

CSR (Coorporate Social Responsibility)

Samarbejder med velgørende organisationer

Sagnlandet Lejre har udarbejdet en CSR (Coorporate Social Responsibility) politik: Vi ønsker at gøre vores kulturoplevelser tilgængelige for målgrupper, der af økonomiske/sociale grunde ikke har mulighed for et besøg. Derfor har Sagnlandet taget initiativ til samarbejde med almennyttige og velgørende organisationer for at løfte vores samfundsansvar. Af disse grunde donerer Sagnlandet løbende fribilletter til almennyttige og velgørende organisationer, ligesom vi indgår samarbejdsaftaler om reduceret entre. Det sikrer, at organisationernes brugere kan opleve Sagnlandets videnspædagogiske kulturformidling på meget fordelagtige vilkår.

Sagnlandet Lejre har indgået en treårig partnerskabsaftale med RED BARNET for perioden 2017-2019 og donerer hvert år 500 sæsonkort til en samlet værdi af over 100.000 kr. som RED BARNETS medarbejdere kan uddele til børnefamilier, der af forskellige grunde ikke har samme muligheder for adgang til kulturoplevelser.

Red Barnet får desuden 150 fribilletter til uddeling blandt egne frivillige, der yder en stor og vigtig social indsats. Samarbejdsaftalen giver desuden RED BARNETS mange frivilligkoordinatorer mulighed for adgang til pædagogiske kurser i Sagnlandet til særpris. Aftalen blev ultimo 2016 fornyet og udvidet til at omfatte perioden 2017-2019. I denne periode modtager Red Barnet hvert år 500 gratis sæsonkort til familier samt 150 fribilletter til Røde Kors' frivillige.

Sagnlandet modtager mange henvendelser om sponsering af fribilletter og gavekort mm. fra en lang række organisationer inden for sport, ældre, almennyttigt arbejde mm. I 2019 støttede Sagnlandet bl.a. følgende: Hvalsø Løbeklub; Hvalsø-Roskilde-Holbæk Tennismesterskaber; Hvalsø – Værestedet; Skovløberen Motionsløb, Lejre; Lejre Idrætsforening; Lions Lejre; Ungdommens Røde Kors's ferielejr "Slaraffenlejren", Hjerteforeningens Børneklub, Holstebro; Landsforeningen Autisme; IBIS-Hele Verden i Skole; Kræftens Bekæmpelse – Stafet for Livet i Borrevejle, Global Dignity Girls; STH – Servicehunde Til Handicappede m.fl.

Bæredygtighed

Sagnlandet Lejre tilstræber i videst muligt omfang inden for sit økonomiske råderum at tænke bæredygtighed ind i sin daglige drift. Derfor er Sagnlandets Velkomstcenter og Multihus doneret af henholdsvis Velux Fondene og Augustinus Fonden bygget med henblik på bedst mulig udnyttelse af energiformer, der er CO₂-neutrale. Vi anvender således jordvarme og solfangere til rumopvarmning og til brugsvand. Den ny kongehal under opførelse skal ligeledes opvarmes vha. et nyt 4000m² stort jordvarmeanlæg. Sagnlandet Lejre fik i 2015 certificeret sit historiske dyrehold som økologisk landbrug.

Formålsparagraf

Dynamik og udvikling er rodfæstet i Sagnlandet Lejres vedtægtsbestemte formål:

Centrets formål er at drive et forskningscenter for udførelse af etnologiske, historiske og arkæologiske eksperimenter. Herunder hører gennemførelse af forskningsopgaver og viderebringelse af resultaterne gennem videnskabelige kanaler og aktiv formidling og undervisning til borgerne. Alle indtægter anvendes til opfyldelse af dette formål.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Sagnlandet Lejre tilstræber at vise, at historisk indsigt altid kan perspektivere nutidens problemstillinger samt at vores valg i dag, har konsekvenser for dagen i morgen.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Børn og unge er morgendagens kultur- og naturforvaltere. Derfor er vores vigtigste opgave at give børn og unge indsigt i sammenhænge mellem teknologisk innovation, samfundsmæssige forandringer og ændringer i menneske- og natursyn gennem årtusinder. Vi har det udgangspunkt at:

- HANDLING uden HOLDNING signalerer LIGEGYLDIGHED ligesom
- HOLDNING uden INDSIGT signalerer FORDOMSFULDHED.

Derfor ser vi historisk indsigt som et stærkt udgangspunkt for børn og unges udformning af fremtidens samfund og værdisæt på.

Derfor hedder vores vision "En fortid i en nutid med en fremtid."

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Aktiv deltagelse er en hjørnesteen i Sagnlandets virke og fremgår af vores mission. Den er inspireret af et gammelt kinesisk ordsprog: *Jeg hører, og jeg glemmer. Jeg ser, og jeg husker. Jeg prøver, og jeg forstår:*

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Sagnlandet Lejres mission er at skabe og formidle viden og forundring om fortidens levevis gennem eksperimental arkæologisk forskning, levendegørelse og undervisning baseret på aktiv deltagelse

Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse – Ansvar

Sagnlandet Lejre formidler historie for børn og voksne i en tid, der præges af globalisering. Hver dag bliver samfundet stedse mere komplekst og multikulturelt.

For at begå sig i respektfuld dialog i et sådant samfund, anser vi indsigt i historiske sammenhænge – ikke mindst hos børn og unge – som del af et dannelsesprojekt. Det viser, at alle mennesker har rødder i en specifik kultur, de er rundet af. Vi er alle historieskabte og historieskabende. Derfor har vi også et ansvar for, hvordan fremtiden skal se ud. Derfor baserer Sagnlandet Lejre sine aktiviteter på et værdigrundlag der tager udgangspunkt i følgende nøgleord:

Mangfoldighed i menneskers kultur, selv- og omverdensforståelse belyst i historisk perspektiv.

Forståelse af sammenhænge mellem kulturel baggrund og natursyn og ressourceudnyttelse.

Ansvar for en bæredygtig forvaltning af kultur- og naturarv

Organisation

Protector

Protector	Hendes Majestæt Dronningen
------------------	-----------------------------------

Bestyrelse

Forretningsudvalg	Formand Professor, Dr. Phil Kristian Kristiansen Göteborg Universitet	Næstformand Advokat Flemming Damgård Larsen, Kommunalbestyrelses- og Regionrådsmedlem,	Peter Skak Iversen, tidligere direktør DONG ENERGY A/S
Øvrige bestyrelses- medlemmer	Konsulent Asger Høeg Tidl. Direktør Experimentarium	Direktør Dorte Kiilerich Living Concepts	Professor, dr.phil. Morten Meldgaard, Statens Naturhi- storiske Museum
	Borgmester Carsten Rasmussen, Lejre Kommune.	Civil ingeniør Søren Kähler	Direktør Christine Antorini, Novo Nordisk LIFE
Observatør	Godsejer John Munro - Ledreborg Slot		
Revisor	Statsautoriseret revisor Peter Rasborg - BDO Revisionsaktieselskab		

Ledelse

Direktør	Direktør Lars Holten		
Chefgruppe	Økonomi- & Administrationschef Lone Knudtzen	Udviklingschef Charlotte Frantzdatter	Driftschef Stig Claussen
	Kommunikations- & Salgschef Tania Lousdal Jensen		Publikumschef Lasse Stockholm Nielsen

SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter
Slangealléen 2 – 4320 Lejre – Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk
CVR: 33247257

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab
Havneholmen 29 – 1561 København V – Tlf. 3915 5200 – www.bdo.dk – koebenhavn@bdo.dk